

MAGAZIN SAVEZA BANJALUČANA U ŠVEDSKOJ / MAGASIN UTGIVEN AV RIKSFÖRBUNDET BANJALUKA I SVERIGE

Š E H E R

BANJA LUKA

Riječ urednika

Sjenke pandemije i svjetlosti nade

Poštovani čitaoci, dragi prijatelji!

Opet moram, nažalost, početi sa Korona-virusom, koji ne samo da odnosi živote u cijelom svijetu, nego i utiče na naše svakodnevne, radne i porodične obaveze, psihu, druženja, ponašanje. Posljedice ove strašne pandemije su nesagledive za društvo, a samim tim i za nas pojedince. Uvukao se u nas neki strah, depresija i apatija. Niko nema pravog odgovora, prije svega na pitanja dokle će ovo potrajati. Svi se nadamo da će se ubrzo pronaći lijek i za ovaj virus, pitanje je samo ko će ga dobiti i kada.

Ova pandemija utiče, naravno, i na rad i planove našeg Saveza Banjalučana, a samim tim i našeg magazina. Planirani tradicionalni susret Banjalučana, koji je trebalo da se održi u Noršepingu, odgođen je, i iskreno se nadam da ćemo ga moći oranzivovati slijedeće godine. Planirali smo, i pripremili za kraj novembra u Alvesti, sa svim rezervacijama, i dvodnevni redovni seminar, i nadamo se da se mjere, koje su uvedene prije nekoliko dana u više regija u Švedskoj, neće poostriiti i da nas neće spriječiti u realizaciji ove važne aktivnosti našeg Saveza.

A loše vijesti nam dolaze iz domovine, ali i iz drugih krajeva svijeta, gdje se nalaze naši sugrađani. Mnogi nas napuštaju, o nekima možete čitati ovdje u magazinu, a umro je u Rijeci gitarista Darko Lovšin, u Sarajevu banjalučki i sarajevski novinar, Dobrota Lošić. Život ide dalje, a mi ćemo ih se sjećati sa dužnim poštovanjem. Poslije ovih terorističkih napada u Francuskoj i Austriji, moram izraziti naš stav da smo uvijek protiv terorizma i fanatizma, a za vez saradnje i prijateljstva u svijetu, u koji uvijek utkivamo i svoje niti.

Približavaju nam se bh. izbori, a mnogi građani iz dijaspore, nažalost, opet neće glasati iz subjektivnih ili objektivnih razloga. Medijska kampanja je u punom zamahu, a što se tiče našeg grada, imamo na listama i naša dva saradnika, Edina Osmančevića i Vasviju Dedić Bačevac, koji žive u Švedskoj. Želim im puno uspjeha na izborima i da nas, ako budu izabrani, predstavljaju na najbolji način. Da li će biti pozitivnih promjena na bh. političkoj sceni, ostaje da se vidi poslije izbora. A dotle ćemo znati i rezultate američkih izbora i nadam se iskreno da će tamo pobijediti „demokratija“. Utrka je veoma tijesna i neizvjesna.

Na ovoj stranici možete čitati sve dosadašnje brojeve "Šeher Banje Luke".

<http://issuu.com/savezbl>

Na kraju da se vama, koji ste nam već poslali dobrovoljne priloge, u ime naše male redakcije i u svoje lično, iskreno zahvalim na pomoći i razumijevanju, i nadam se da će vam se pridružiti i mnogi drugi naši čitaoci.

Vaš urednik, Mirsad Filipović

OSNOVAN/GRUNDAT 2009.

Izdavač/Utgivare

SAVEZ BANJALUČANA U ŠVEDSKOJ
RIKSFÖRBUNDET BANJALUKA I SVERIGE

ISSN 2000-5180

Glavni i odgovorni urednik/ Chefredaktör och ansvarig utgivare

Mirsad Filipović

Urednik/Redaktor

Goran Mulahusić

Grafička obrada/Grafisk arbete

Gunić Zlatan, Art-studio EMMA

Lektor/Korrekturläsare

Ismet Bekrić

Blagajnik-Ekonom/Kassör-Ekonom

Zlatko Avdagić

Redakcija/Redaktion

Goran Mulahusić
Enisa Bajrić
Fatima Mahmutović
Ozren Tinjić
Nedžad Talović

Dopisnici/Korrespondenter

Ismet Bekrić (Slovenija)
Mišo Vidović (BiH)
Radmila Karlaš (BiH)
Mersad Rajić (Kanada)
Ljubica Perkman (Njemačka)
Reuf Jakupović (Švedska)
Dr Severin D. Rakić (Australija)
Dinko Osmančević (BiH)

Adresa redakcije/Redaktionens adress

Šeher Banjaluka,
Luxorgatan 12, 591 39 Motala
Telefon: +46(0) 739 872 284
Internet: www.blsavez.se
E-post: mirsad.filipovic@hotmail.com

List izlazi dvomjesečno

Godišnja pretplata:
6 brojeva 150 SEK plus poštarina

Pretplata i reklame

+46(0) 73 98 72 284
E-post: mirsad.filipovic@hotmail.com
Rukopisi, crteži i fotografije se ne vraćaju

Štampa/Tryck

NIGD "DNN" Banja Luka

Naslovna strana

Ljubica Perkman, Genetika

Predizborne maske.....	4
Putovanje kroz snove.....	6
Obilježen Svjetski dan učitelja.....	7
Iza kulisa.....	8
Riječi poznatih o Jugoslaviji.....	10
Dvojna igra.....	12
Kolumna: Tatin osmjeh.....	14
Vodopad Plive u ružičastoj boji.....	15
Razgovor s Perom.....	16
Mato Džaja, Ivo Andrić i Banjaluka.....	18
Priče u bojama.....	20
Strah i sloboda.....	22
Sjećanje: Rasadnica budućih akademičara.....	24
Tragovi: Riječi i note.....	26
Putujući Evropom: Brisel.....	28
I biste pognule glave.....	35
Škola letenja.....	36
Kad se u Bosnu zakorači: Sva je Bosna u planinama.....	38
Boje budućnosti.....	40
Budimo što češće 'offline' a ne 'online'.....	42
Dvorac iz bajke.....	44
Samo komad suhog mesa.....	46
Svi smo odgovorni.....	47
Enisa: Bukovi i tihaci.....	48
Advan Begović.....	50
Sjećanja.....	52
Paraolimpijski komitet BiH.....	54
Sokakom.....	55
Vicevi.....	56
In memoriam: Mensur Seferović.....	58

str.4

Predizborne maske

str.6

Putovanje kroz snove

str. 28
Putujući Evropom: Briselstr: 44
Dvorac iz bajke

PREDIZBORNE MASKE

Tekst i fotografije: M. VIDOVIĆ

Predizborna kampanja počela je, zvanično, 16. oktobra, da bi tri dana kasnije, 19. oktobra, Gradski odbor SNSD-a, na čelu sa Igorom Radojičićem, objavio da zbog „novonastale situacije sa pandemijom do 27. oktobra obustavljaju održavanje i organizovanje svih predizbornih javnih skupova i tribina“.

A istog dana (19. oktobar) mediji su objavili da je Branislav Borenović, predsjednik Partije demokratskog progresa, bio pozitivan na virus korona, što je on i potvrdio na društvenim mrežama. Bio je upućen na kućnu izolaciju. Takođe, za još jednog političara bilo je objavljeno da je pozitivan na virus korona - Zorana Talića, predsjednika stranke Poligraf i aktuelnog predsjednika Skupštine grada Banja Luka.

Zvanično i nezvanično: koliko se poštuju propisi i mjere

Prije početka predizborne kampanje političke partije i kandidati obećali su striktno poštovanje svih zdravstvenih i epidemioloških mjera. Međutim, iako ima onih koji se pridržavaju mjera, uočena je „praksa“ da jedan broj političkih stranaka održava javne skupove i tribine sa većim brojem prisutnih od dozvoljenog, a pritom nije bilo distance i nisu se nosile maske. Ovakvi slučajevi zabilježeni su kod stranaka iz vladajuće koalicije, poput SNSD-a koja je, između ostalog, dan oči zvaničnog početka predizborne kampanje, održala jedan skup u Istočnom Sarajevu.

Zvanično, predizborna kampanja počela je 16. oktobra, a (ne)zvanično traje mjesecima. Posmatrači nevladine organizacije Transparency International BiH (TI BiH) prije zvaničnog početka kampanje zabilježili su 78 većih stranačkih skupova koji su, navode, po svom karakteru bili predizborni: na jednom od njih u Doboju, po vlastitom priznanju, tamošnji predsjednik lokalne organizacije SNSD-a dijelio je novac penzionerima, studentima i mladim bračnim parovima, a

Druga je polovina oktobra, dok pišemo ovaj tekst, i dok se pandemija korona virusa ne „stišava“, zapravo se „razbuktava“, pa nadležni organi razmatraju obavezno nošenje zaštitnih maski na otvorenom, političke partije i kandidati krenuli su u borbu za glasove.

slučaj je prijavljen CIK-u BiH zbog kršenja izbornog zakona. Aktivisti i posmatrači TI BiH ispratili su 572 javna događaja, od kojih se 127 odnosilo na otvaranje infrastrukturnih objekata, dok su se na 65 posto događaja prisutnima obraćali kandidati na lokalnim izborima!!! Tako su u Banjoj Luci, tokom otvaranja 950 metara puta, stranački aktivisti nosili plakate sa porukama kojima se zahvaljuju, između ostalih i aktuelnom gradonačelniku Igoru Radojičiću, koji je, podsjećamo, i kandidat SNSD-a za ovu funkciju, dok je član Predsjedništva BiH i lider SNSD-a Milorad Dodik javno poručio kako će se obračunati s opozicijom.

DNS-ovo napuštanje koalicije

Milorad Dodik je namjeravao riješiti i situaciju unutar vladajuće koalicije nakon što je ostao bez jednog od koalicionih partnera - Demokratskog narodnog saveza. Odluka ove političke partije, da nakon dvadeset godina napusti vladajuću koaliciju i pređe u opoziciju, kako su poručili iz DNS-a, donesena je zbog činjenice da nisu „više željeli godinama biti u potcijenjenom položaju i izloženi stalnim pritiscima od SNSD-a“. Ovako sročeno „obrazloženje“ očigledno je razljutilo Milorada Dodika koji nije štedio riječi optužujući između ostalog predsjednika DNS-a Nenada Nešića za kriminal i korupciju. Nešić je iz „zdravstvenih razloga“ podnio ostavku na mjesto direktora javnog preduzeća „Putevi RS“. Obrazloženje ostavke u javnosti je primljeno sa dozom rezerve. Nije se Dodik zaustavio samo na optužbama: najavio je da će sa visokih funkcija u javnim preduzećima i entitetskim institucijama biti smijenjeni svi kadrovi DNS-a. To je podrazumijevalo i smjenu ministara u Vladi RS, koji su članovi DNS-a. U trenutku kada nastaje ovaj tekst, zvanično nije bilo odluka o smjenama, međutim da će uslijediti obračun vlasti sa neposlušnim DNS-om, u to ne treba sumnjati.

A po svemu sudeći 22.oktobra održan je oproštajni sastanak predsjednika SNSD Milorada Dodika i predsjednika DNS-a Nenađa Nešića. Prema dostupnim informacijama Dodik je još jednom pokušao da Nešića i DNS vrati u vladajuću koaliciju, ali bez uspjeha. Do pomirenja, prema dosadašnjim informacijama nije došlo, dok su izvršene i smjene pojedinih kadrova DNS-a koji su bili na čelu pojedinih entitetskih institucija. Inače, Vlada RS smjenila vršioća dužnosti Sekretarijata za Sekretarijata za raseljena lica i migracije RS-a Marka Ačića iz DNS-a. Zanimljivo da je ovu funkciju imenovan njegov partijski kolega Ljubo Ninković, sekretar Gradskog odbora DNS-a Banja Luka. Za njega se tvrdilo da nije podržavao odluku predsjedništva DNS-a o izlasku iz koalicije sa SNSD-om, jer je, iznio stav kako ostaje privržen podršci kandidatu SNSD-a za gradonačelnika Banjaluke, Igoru Radojičiću. Političke turbulencije, kao da su bacile u drugi plan ekonomske probleme. U Banja Luci je zbog pandemije korone, bez posla ostalo 5.275 lica, ustvrdili su iz opozicionih političkih partija, pozivajući se na podatke Zavoda za zapošljavanje.

DNS-ovo napuštanje vladajuće koalicije i međustranački sukob unutar nekada nastabilnije koalicije, vjerovatno će na površinu izbaci sav dugogodišnji prljavi veš, malverzacije kojih, smatraju analitičari, ima poprilično. A sada je već izvjesno, pa i sigurno, da jedan broj pojedinaca unutar DNS-a koji se nalazi na visokim funkcijama nije saglasan sa odlukom rukovodstva stranke da napusti vladajuću koaliciju. Oni će napustiti članstvo u DNS-u, i neće prihvatiti odluke stranačkog rukovodstva. Kako bi sačuvali svoje funkcije i direktorska mjesta, napustiće DNS i postati članovi SNSD-a. Čak se pominjalo da će i pojedini ministri, kao što je Dorđe Popović, ministar saobraćaja i veza, pristupiti SNSD-u. Takođe, jedan broj članova Gradskog odbora DNS-a Banja Luka najavili su da ostaju uz SNSD, odnosno, kako su kazali, "neupitna je njihova podrška Igoru Radojičiću kao kandidatu za gradonačelnika". Stoga ne treba isključiti mogućnost da se tokom predizborne kampanje, ali i nakon izbora, zabilježi određeni broj "preletača", kolokvijalno nazvanih "papaka", što je postala učestala pojava na političkoj sceni u Republici Srpskoj.

Inače, opozicione političke partije kao da su jedva dočekale da DNS "okrene" leđa SNSD-u i vladajućoj koaliciji. Iz PDP-a i SDS-a "pozdravili su odluku" DNS-a, a dosadašnja situacija sa terena ukazivala je, da je jedan broj članova opštinskih odbora DNS "pristupio" opoziciji, dajući podršku njihovim kandidatima za načelničke funkcije. A kako su politika i političari uglavnom kvarljiva roba, nakon što se saopšte prvi izborni rezultati, moglo bi još biti svašta....

Piše: Ismet BEKRIĆ

Iz Banjaluke nas ponekad zapljusnu i ljepše vijesti, u kojima ima više duše i optimizma. Početak jeseni, kad se septembar svojim bojama prelijevao u oktobar, bio je u znaku posebnih kulturnih događaja i druženja, kad se je manje gledalo ko je ko, a više šta je to što nas zbližuje u ljepoti stvaralaštva i zavičaja.

Prvo nas je – kako saznajemo i iz elektronskih medija i sa stranica udruženja i grupa – Bošnjačka zajednica kulture »Preporod« iz Banjaluke pozvala na »Putovanje kroz snove«, na prvu samostalnu izložbu slika Merise Čošabić, a zatim su se ti snovi, prepuni sjećanja i sevdaha, upleli u banjalučke kere, kad su se u jednoj bosanskoj, banjalučkoj sobi družile vezilje i glasovi iz ženskog bora »Safikada«. Slike, vezove i pjesme združio je »Preporod«, i njegova vrijedna predjednica, pjesnikinja Edina Heldić Smailagić.

Ljubavni vez

»Vezla je trenutke kad su se prvi put pogledali... vezla je prvi poljubac u crvenoj ruži... vezla je jesenje boje i njegov pogled... vezla je svoju tužnu sudbinu... a onda je počela da kera...« Ovi stihovi Edine Heldić Smailagić bili su uvod u jedno stvaralačko druženje kojim su Banjalučanke željele da sačuvaju banjalučko keranje. U ambijentu bosanske sobe u Podgaju, u naselju Stupnica, uz hor »Safikadu« - Atifu Dunu, Hadžeru Ibrenkić, Fatimu Muhurdarević, Hidajetu Nezirević, Hidajetu Semiz, Atiku Travljak, Semiz Ehlimanu, bile su i kerilje: Fatima Čavka, Naisa Musić, Zinajda Hrvat, Sultanija Jakirlić, Azra Babahmetović, Ajna Čavka i Mirsada Delnezirević. Prosula se pjesma »Vezak vezla...«. A niti su se, oko goblena sa crvenim ružama, počele uplitati u čudesne motive i čarolije. Svaki vez, svaka kera – neponovljivi. Originalni. Ne vode ih nikakve »mustre« ili nacrtani šabloni, nego – kako na početku reče Edina Heldić Smailagić – *mirne ruke, nježno srce, čista ljubav, čudesna harmonija... »A zvijezde padalice prisipaju čarobni prah po goblenu i keranju...«*

Keranje je naše kulturno nasljeđe, istinska umjetnost. Jer, »ona će kerati dok je zvijezde ne odvedu ponovo njemu«. I u taj ljubavni vez, ona će uplitati svoju dušu.

A keranje će, zahvaljujući banjalučkim veziljama, sve više dobiti ono mjesto koje mu pripada u kulturnom mozaiku našeg grada, čineći sa zmijanjskim vezom zajedničko bogatstvo.

Dani iskerani

Putovanje kroz snove

Da sačuvamo banjalučko keranje

Ljubavni vez

Edina Heldić-Smailagić

Vezla je momenat kada su se prvi put pogledali
 Vezla je sjećanja i ako su oni bili previše "mali" da se odupru "velikim" i ostanu zajedno
 Ipak je vezla prvi poljubac i crvenu ružu
 Vezla je jesenje boje i njegov pogled dug, molećiv i bolan,
 na njeno: "Ne."
 Vezla je istine koje mu nije rekla
 Da, za njega bi i dan danas učinila sve,
 baš sve!
 Njeno "ne" nema težinu.
 Vezla je svoju tužnu sudbinu, a onda počela da kera.
 Kerala je čežnju, nježnost, radost i nadu
 Ljubav da oslobodi iz ljudskih tamnica
 Da svoje "Ne" pretvori u hiljade zvijezda padalice,
 koje viču "Da!"
 I prosipaju čarobni prah po goblenu
 Ona će i kerati, dok je zvijezde ne odvedu ponovo njemu!

Obilježen Svjetski dan učitelja

Piše: mr Edina Heldić-Smailagić

U svečanom programu povodom Svjetskog dana učitelja koji je organizovao BZK "Preporod" Banjaluka učestvovali su mr Renato Rakić, ma Merisa Čošabić i predsjednica BZK "Preporod" mr Edina Heldić-Smailagić.

Harizmatični i jedinstveni Renato Rakić, koji je ujedno i Merisin učitelj i mentor, otvorio je prvu samostalnu izložbu "Putovanje kroz snove" naše drage Merise, ali rekao nešto o svom učitelju Slobodanu Dragašu, kao i o položaju umjetnika u BiH. Mr Edina Heldić-Smailagić je pročitala nekoliko pjesama iz knjige "Tajna klopka", koje je posvetila svojim životnim učiteljima.

Dragan Gnjatić predsjednik Sindikata obrazovanja, nauke i kulture RS je uveličao večer svojim dolaskom i time pokazao otvorenost i prema našoj zajednici, ali i prema istinskim vrijednostima, koje se bude upravo u umjetnosti i kroz umjetnost.

Ispred MDD "Merhamet" - regija Banjaluka je prisustvovao gospodin Asmir Palić, predsjednik "Merhameta" Kotor Varoš.

S obzirom na posjećenost i na činjenicu da je u publici bilo nekoliko akademskih slikara, koji su došli da podrže Merisu, smatramo da je ona zasigurno na putu uspjeha i sreće. Njene slike će biti izložene narednih mjesec dana u prostorijama "Preporoda", tako da vas pozivamo da pogledate djela nastala iz njenog blistavog uma i vrijednih ruku.

Merisa Čošabić - učiteljica svih nas.

ŽENA

Edina Heldić-Smailagić

Saidi Adžemović

Zagnjurila sam lice u svoje ruke
vrole, neumorne i požudne
Nisam željela vidjeti nebo
zvijezde koje se rađaju padajući
bez bola
prokletu zemlju na kojoj se grade
kule od snova oblivene krvlju jave
Željela sam gledati u hladu behara
kako pruža bokal vode
svakom žednom prolazniku
osmjehuje se kao katarza
uliva im smiraj
Tihim anđeoskim koracima
odaje počast životu
koji će pjevajući
trajati dugo
za njene potomke

JEDRA

Edina Heldić-Smailagić

Roditeljima

Zagrljena šapatom na visokom tronu
iščitavam drevnu tajnu...
Dok prolaze brodovi donoseći smiraj
plovim pod jedrima gusara
blagom skrivenim u legendama
Sa svjetionika
raspjevane sirene
glasovima okeana
obasjavaju naše
prvo zajedničko putovanje

ZATOČENICI

Edina Heldić-Smailagić

Asimi Zagorac

Pokorena vojska zemaljskog vrta
uvelo i obnevidjelo cvijeće pogazi
Na njenim dlanovima krunisana nesebičnost
podivljali uragani se povukoše
bure podle utišaše
samonikla da bi melemom cvata liječila
tuđe rane kao da su njene
ponosno nas gleda.

Sablasne zastave vijore pobjedonosno
na našim tvrđavama
zatočenici obmana
ne priznaju slabosti
Hrana
zlo učinjeno drugom

Samo zbog nje
te plemenite i dobre žene
koja ne osuđuje
pod čijim se koracima trulo
preobražava u plodno
i u čijim rukama bezvrijedno
postaje neprocjenjivo...
Samo zbog nje
koja i nemilosrdnom daje milost
ne prestajući nam vjerovati
pokajnički na oltaru života
želim da nas prepozna
dobro koje jedino pokorava...

IZA KULISA

Piše: Faruk TIČIĆ

Ova analiza političkog stanja u BiH zasnovana je prije svega na realnosti političke scene u BiH. A na toj sceni mnogo je riječi i događanja, koji bacaju drugačiju sjenu.

Ko to gradi, a ko razgrađuje?

Jedinstvo Srba

Zadnjih dana se sve više govori o jedinstvu Srba, bosanskohercegovačkih i iz Republike Srbije, što je kulminiralo i uvođenjem zajedničkog praznika, 15. septembra, kao Dana srpskog

jedinstva, slobode i nacionalne zastave.

To je dan kad je probijen Solunski front u I svjetskom ratu, 1918. godine!

Prilikom obilježavanja tog praznika nije se zaboravilo istaknuti kako entitet BiH – RS - i Republika Srbija treba da budu jedinstvena država. A pritom su svi decidni u svojim izjavama, ovi iz entiteta RS - da oni nisu za secesiju, dok Republika Srbija poštuje jedinstvenu državu BiH, ali nikad i suverenu!?

Hrvati nisu za jednostranu izmjenu DMS?

Na drugoj strani, najveći hrvatski zvaničnici posjećuju Mostar i HDZ, zaobilazeći Sarajevo kao glavni grad suverene države BiH.

Pri tome se direktno miješaju u unutrašnje stvari države BiH, izjavljujući već orkestriranu priču o ugroženosti bh Hrvata i kako oni nisu jednako tretirani kao druga dva naroda.

Niti jednom riječju se ne kaže kako ti isti hadezeovci ne osporavaju UZP, nego naprotiv odlikuju zločince (poput Zlatana Mije Jelića), koji su činili zločine u BiH! Podržavaju HDZ-ov prijedlog Izbornog zakona BiH, kojim bi člana Predsjedništva BiH, iz reda hrvatskog naroda, birali bh Hrvata, a ne da bude 'nametnut'. Isto tako ističu da oni nisu za jednostranu promjenu Opšteg okvirnog sporazuma za mir iz Dejtona, odnosno aneksa 4, Ustava BiH.

Postavlja se pitanje: „Šta se oni imaju slagati ili ne slagati?“

Pa to se tiče države BiH.

I treba da se promijeni najbrutalniji mirovni sporazum koji je od jedne države napravio invalida. Oni su potpisnici ovog famoznog sporazuma kao učesnici u sukobu, a na kao nekakvi garanti tog sporazuma.

Zvanično ili privatno?

Na kraju svih ovih intriga i zakulisanih radnji dolazi do posjete člana Predsjedništva BiH, Milorada Dodika, Zagrebu i zvaničnim institucijama Republike Hrvatske. I kako izgleda, barem za sada, najveći je problem, kako objasniti da li je to zvanična ili privatna posjeta?!

Poslije toliko dosadašnjih kontradiktornih izjava s obje strane, odjednom dođe do ovog sijela. Da su razgovarali kako bi unaprijedili odnose u regionu i kako bi poboljšali sveukupnu situaciju u BiH, prosto je za ne povjerovati, i to je samo jedna u nizu iluzija!

Sva ova događanja pokazuju odnos snaga u državi na principu, ko gradi, a ko razgrađuje državu BiH?

Ko gradi, a ko razgrađuje BiH?

Svima nama je poznato ko razgrađuje tu istu državu, ali nam nije jasno ko gradi i učvršćuje tu njenu državnost?

Bošnjaci kao najmnogobrojni trebalo bi da budu nosioci očuvanja države iz više razloga, a jedan od glavnih je i taj, da oni nemaju rezervne države, kao druga dva naroda.

I tu svoju politiku su najvećim dijelom artikulirali kroz djelovanje SDA.

Ta partija i jeste jedna od najvećih političkih partija od samog početka, i zajedno sa ostale dvije partije, HDZ i SNSD, kroji sudbinu i budućnost ove države.

Dok ove druge dvije stranke imaju jasan cilj, a to je kako razgraditi i uništiti BiH, ipak SDA nema. I pri tome se služe svim i svačim, a prije svega negiranjem svega onoga što ima bilo kakve veze sa zajedništvom, pri tome ne poštujući nikakve bh institucije, ali i međunarodne, a što je najvažnije u tome nastupaju zajednički.

Neosporno je i to, da im dodatnu snagu i potporu daju brižni susjedi BiH, države Srbija i Hrvatska!!!

Na drugoj strani, SDA se nije uspjela nametnuti kao jedna vodeća snaga, koja bi zajedno s ostalim bh orijentisanim snagama, prije svega radila na očuvanju i jačanju bh državnosti, i koja bi takvim djelovanjem bila siguran oslonac opstojnosti očuvanju BiH kao države.

Naprotiv, njena politika se svela na uski kolosijek i pretvorila u partiju, ličnih, familijarnih interesa.

Dok su ove dvije druge partije provodile svoju politiku razgradnje, vrlo upadljivo, i vrlo uspješno, barem dosad, SDA se zbog svojih unutrašnjih previranja posvetila samoj sebi. Pri tome zaboravila da je njen glavni i primarni zadatak, očuvanje i jačanje države.

Istovremeno su time stvorili prostor za djelovanje ovim drugim, i koji su to znalački iskoristili.

Šta je s ugledom države BiH u svijetu?

U prvim godinama poslije rata BiH je uživala privilegije međunarodne zajednice, ali tadašnji bh političari, a prije svega političari iz SDA, kao predstavnici najmnogobrojnijeg naroda u BiH, to nisu znali iskoristiti.

Način njenog djelovanja se maltene sveo na nekakva tužakanja, traženja, moljenja i očekivanja da neko za njih izgradi državu.

Zbog takve politike međunarodne snage su počele gubiti interese za BiH, a što je i te kako odgovaralo reakcionarnim snagama koji ne drže do BiH, kao do lanjskog snijega.

Član Predsjedništva BiH negira sve!!!

I na kraju, zbog takve uskostranačke politike, došlo se do ovakvog stanja, tako da danas imamo člana Predsjedništva BiH iz reda srpskog naroda koji je sebe izgradio kao vodeću političku ličnost u BiH o kojoj se najviše govori.

Nema dana da većina BH medija ne piše i ne govori o Dodiku. Dodik rekao ovo, Dodik rekao ono, i njemu to odgovara jer dobija besplatnu medijsku pažnju, a što on kao vješt manipulator zna da koristi.

Kako je to uspio, prije svega svojom sposobnošću, bez obzira šta mi mislili, znao je da sprovodi dobro osmišljen plan i projekt od onih snaga koje dolaze izvan BiH, i koje nikad nisu odustale od stvaranja nekakve velike državne tvorevine, a na uštrb BiH.

Članstvom, a time i mogućnošću predsjedavanjem, u Predsjedništvu BiH je znalački iskoristio.

Time je još više stekao prilika kako bi odradio posao, a to je negiranje svega onoga što je vezano za zajedništvo po principu takozvanoga ovog ili onog, takozvana BiH, takozvana Armija BiH itd, i negiranjem postojanosti državnih pravnosudskih institucija i rušenjem međunarodnih institucija, institucije Visokog predstavnika OHR-a, i osporavanjem odluka o genocidu Međunarodnog krivičnog sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ).

Naprotiv, osuđenike od tog međunarodnog priznatog suda dočekuje kao heroje, a jedna od posljednjih, u nizu, kontradiktornih izjava je data povodom smrti Momčila Krajišnika kako će on zatražiti da se oda minuta šutnje u Predsjedništvu BiH!

U stvaranju takve najprepoznatljivije političke ličnosti u BiH, bez obzira kako mi to prihvaćali, svakako je doprinijela neadekvatna bošnjačka i probosanska politika, a koju je provodila SDA.

Političari i u eri panademije podižu tenzije

I pored ove panademije koja je izazvana virusom COVID-19, političari su našli vremena i prostora da nastave sa svojim zakulisnim radnjama, stalno držeći bh građane pod tenzijama i pritiskom!!! Kulise su tu, ali se mnogo toga više događa iza tih kulisa.

Valterovo doba RIJEČI POZNATIH O TITOVOJ JUGOSLAVIJI

Piše: Marjan Hajnal

U kolumni „Bila je to, ipak, najbolja država“ s podnaslovom „Priča o Valterovom dobu“, bez posebne svjesne namjere da bude takva, napisah jednu od možda najdužih rečenica o Titu, u kritičkom tonu sročenu, uz nastojanje da budem što objektivniji.

Nije Tito bio nikakav svetac. Čak ni fama o tome da li je bio pravi ili neko drugi, nije relevantna spram djela svima nam poznatog Tita. A njegovo djelo je SFRJ, sa svim prednostima i manama.

Mane te države su poznate, minuciozno nabrojane od strane defetista, nihilista, negatora, neprijatelja.

Naravno, da bih ispoštovao princip naučno-analitičke objektivnosti neke od njih pomenuo sam u toj (znam da će je maliciozni proglasiti „famoznom“) rečenici o Titu. Kao Bosanac i Jugoslaven, svjestan sam da su prema Bosni napravljeni loši koraci, da bi se ugodilo nikad utihlim apetitima prema njoj, međutim, kriviti Tita kojem moderna Bosna duguje svoj novi procvat, posebno nakon besramnih zlodjela najvećih izroda rođenih na njenom tlu, što se obično „zaboravlja“ i „previđa“, nema nikakvog ni smisla ni uporišta.

Puno toga ostaje diskutabilno: zašto Tito nije odmah dopustio Bosanstvo i Bosanski jezik, zašto je narodnostima u Bosni dopustio naziv dominantnih naroda (Srbi i Hrvati, nadredivši ih Muslimanima/Bošnjacima koji su se morali izjašnjavati ili kao Srbi ili kao Hrvati), zašto nikad nije posjetio Jasenovac, zašto ga optužuju da je preko Jovanke vladao Srbijom i da li ga je ona stvarno izdala ili je to bio plod zavjere nacističkog omladinca Staneta Dolanca cijenu čije uloge je ona platila kao i mnogi drugi, zašto je amnestirao četnike, zašto je poštedio Franju Tuđmana, zašto je utajio dokumente o Hadž-Aminu i Kurtu Valdhajmu...?

Često se pojavljuje i pitanje: Da li će se ponovo ujediniti narodi i narodnosti bivše Jugoslavije? Moj odgovor bi bio protiv-pitanje: zašto ne? Ali ne sa sjedištem u Beogradu, već u jednom od gradova u RBiH, – Stolac, Travnik, Jajce, Visoko, Srebrenik... ili, da vlast bude administrativno decentralizirana, kako bi se svakom od ovih gradova vratio njegov povijesni značaj. Koliko god da je trenutno loše stanje u Bosni, jedino u njoj počivaju i kohezivni faktori koji bi u nekoj skorjoj budućnosti mogli biti fak-

tori okupljanja ljudi koje povezuje puno toga. Ali, bitno je da svi priznaju Bosnu, da se poništi veleizdajnički dejtonski ustav, da se prizna počinjena agresija i svi genocidi nad njom. Bez takve Bosne iluzorno je svako drugo planiranje na mikro i makro planu.

Ako sad isključim sebe i svoj ugao promatranja, nakon par citata koji slijede, svi maliciozni i preambiciozni u negiranju svega pozitivnog što je donijela jugoslovenska socijalistička revolucija i pobjeda nad fašizmom i kleronacizmom, trebali bi se dobro zamisliti nad vlastitom pozicijom, gdje su oni kao ljudi?

Istina, dogodio se Goli otok, možda nije trebao, a možda se morao dogoditi. Prije toga, dogodio se Bleiburg (kojeg sramno nazvaše „križni put“, kao da može imati bilo šta zajedničko sa Hristovim putem pod križem do Golgote). Niko punoljetan koga je predvodio Vjekoslav-Maks Luburić, nije bio nedužan! Zar je smisao partizanske borbe bio da se ubijaju nedužni civili? Svi koji su nedužni stradali, kao kolateralne žrtve, stradali su zahvaljujući najsvirepijim zlikovcima okupljenim oko Pavelića i Luburića (obojujca, nažalost, rođeni u Hercegovini).

Trebalo je biti domišljati vispreni ingeniozni Josip Broz, pa se znati izboriti protiv vanjske i unutarnje nemani, združene da uništi sve humano u Jugoslaviji. Imao je grešaka Broz, velikih i malih. Uporede li se i najveće sa sadašnjim stanjem na prostorima zemlje koju je vodio, nije teško doći do zaključka šta je to što je motiviralo poznate ljude da iskažu svoje divljenje Titu. Pa njemu su odali poštovanje i najveći neprijatelji, kao njegov imenjaka Goebbels, koji se zgražao nad zlodjelima NDH. Heinrich Himmler, komandant SS-a i Gestapo-a, izjavio je: „Doista, moram reći da je taj veteranski komunista, taj gospodin Josip Broz, dosljedan čovjek. Šteta što nam je neprijatelj. Doista je zaslužio svoj maršalski čin. Želio bih da smo imali desetke Tita u Njemačkoj.“

Jean-Paul Sartre: „Jugoslavija je realizacija moje filozofije.“

Lordan Zafranović: „Titova Jugoslavija je bila vrhunac civilizacije naših naroda.“

Predrag Lucić: „Jugoslavija je bila naša EU – sanjali su je najbolji, a srušili najgori.“

Abdulah Sidran: „Jugoslaviju su kreirali najbolji, a svirepo, nemilosrdno, pljačkaški – uništili

najgori. Da je bila sto puta gora nego što je bila, opet bi bila sto puta bolja od svega što je nakon nje nastalo.“

Džoni Štulić: „Jugoslavija je okupirana. Zato ne sviram.“

Veselin Vujović: „Žalim za Jugoslavijom, danas bismo vladali u svim sportovima.“

Haris Džinović: „Za mene se Juga još nije raspala, svi smo i dalje naši.“

Rade Šerbedžija: „Ja bih svu svoju hollywoodsku karijeru mijenjao za one srećne dane koje sam živio nekada davno na tim južnoslovenskim prostorima.“

Vedrana Rudan: „Umirem od nostalgije za Jugoslavijom. Tito je danas veći nego ikad.“

Radko Polić: „Biće ponovo Jugoslavija.“

Kokan Mladenović: „Nisam Jugonostalgičar, ja sam Jugosloven.“

Zlatko Vujović: „Ko nije plakao za Titom taj laže.“

Igor Mandić: „Bolje nova Jugoslavija nego podstanarstvo u EU.“

Sergej Trifunović: „Jugoslavija nije bila tamnica naroda.“

Mate Parlov: „Kako ja mogu biti nacionalist kad sam svjetski prvak?“

Ivan Ivačković: „I danas ljudi stoje uz Hej, Sloveni!“

Arsen Dedić: „Jugoslavija je predstavljala šansu za svakog.“

Ljubiša Samardžić: „Prošlost u vrijeme Tita je bila bolja.“

Kemal Monteno: „Bolestan sam od tuge za Jugoslavijom.“

Josip Pejaković: „Kako da poslije Jugoslavije prihvatim ovaj jad i bijedu?“

Dževad Prekazi: „Vaspitavan sam kao Jugosloven.“

Rastko Močnik: „Ja sam bio protiv razbijanja Jugoslavije i još uvijek mislim da je to bila velika historijska greška. Slovenija je Njemačka kolonija, Jugoslavija je bila bolja od EU.“

Marjan Beneš: „Zakleo sam se jednom Titu i sa tom zakletvom ću otići u grob.“

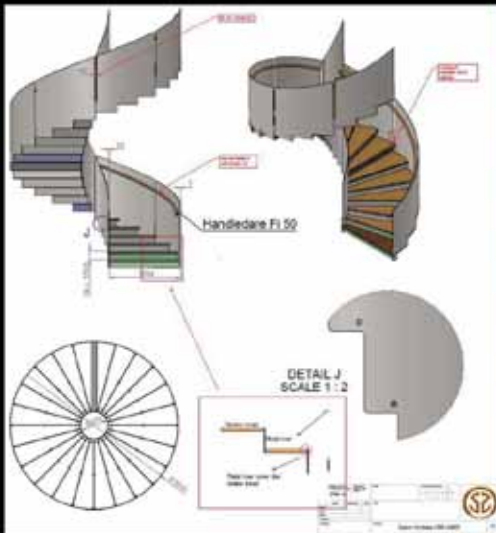
Jürgen Habermas: „Jugoslavija je bila divan projekat. Uvijek sam mislio da ostane takva. Hans Ditrih Genšer (tadašnji ministar spoljnih poslova Njemačke) je napravio strahovitu grešku s preranim priznanjem Hrvatske.“

Sann Smide AB

Koksgatan 11-15 · 211 24 Malmö
040 29 21 80 · www.sannsmide.ab

byggnadssmide · industrismide · reparationer · underhåll

FRÅN RITNING TILL FÄRDIG PRODUKT

Reklam - från idé till realisation

- fönster- och bildekorer
- plast- och plåtskyltar
- 4-färgs bilder
- ljusskyltar
- textiltryck
- småtrycksaker
- logotyper på beställning m.m.

Olofsborgsgatan 1
213 61 Malmö
tel 040 92 57 45
mob 0704 33 15 94
www.graposi.se
ecko@graposi.se

Foto: Goran Mulahusić

Dvojna igra

Piše: Edin OSMANČEVIĆ

Granična policija nezakonito kažnjava građane Bosne i Hercegovine sa dvojnim državljanstvom!

Granična policija BiH (GP) posljednjih dana na graničnim prijelazima, kako saznajemo, kažnjava građane/državljanke Bosne i Hercegovine koji imaju dvojno državljanstvo (primjerice sa Švedskom); **prilikom ulaska u BiH moraju platiti po 200 KM, jer nemaju važeću putnu ispravu, tj. pasoš BiH, iako imaju važeći pasoš/ putnu ispravu zemlje iz koje dolaze** (npr. Švedske). Kao obrazloženje za kažnjavanje navodi se primjena najnovije odluke Vijeća ministara BiH (Sl. glasnik BiH", br. 57/2020 i 58/2020) o propisivanju dodatnih uslova za ulazak stranaca u Bosnu i Hercegovinu. Dakle, odluka se odnosi na strance a ne na državljane Bosne i Hercegovine (prema zakonu o strancima BiH, državljani BiH sa dvojnim državljanstvom nisu stranci). Da bi stranci prema pomenutoj odluci mogli ući u BiH, moraju predočiti negativan nalaz RSR testa na virus SARS-COV-2 (corona) koji nije stariji od 48 sati do dolaska na granični prijelaz Bosne i Hercegovine. Predočavanje navedenog testa za ulazak u Bosnu i Hercegovinu ne zahtijeva se za državljane Srbije, Crne Gore i Hrvatske.

Da bismo dobili adekvatan odgovor na ovo pitanje, razgovarao sam s gospodinom **Zijom Šantićem**, našim Mostarcem i ekspertom Poreske uprave u Švedskoj, te vam prenosim njegov stav;

"Prema odluci Vijeća Ministara BiH iz maja 2020. o zabrani ulaska u BiH zbog situacije izazvane pandemijom virusa Corona 19, državljani BiH koji imaju dvojno državljanstvo mogli su ući u Bosnu i Hercegovinu uz dodatno predočavanje lične karte izdane od nadležnog tijela Bosne i Hercegovine.

Kao rezultat ove odredbe državljani Bosne i Hercegovine su od 21. maja 2020. pa sve do polovine oktobra ove godine, u najvećoj mjeri putovali u Bosnu i Hercegovinu s putnom ispravom zemlje u kojoj takođe imaju državljanstvo (npr. pasošem Švedske), a identitet BH-državljanstva dokazivali između ostalog ličnom kartom Bosne i Hercegovine. Pri tome, logično, nisu plaćali taksu za ulazak u svoju zemlju. Dakle, ni tada nisu bh. državljani ulazili u BiH s ličnom kartom, nego sa važećom putnom ispravom na koju imaju pravo jednako kao i naš BH-pasoš, a lična karta BiH je služila samo za potvrdu BH-državljanstva radi primjene odredaba Vijeća Ministara BiH o restrikcijama ulaza u BiH zbog situacije izazvane pandemijom virusa Corona, inače se lična karta ne bi ni tražila jer važeća putna isprava već postoji (pasoš jedan ili drugi).

Primjenom najnovije odredbe tvrdi se da državljani Bosne i Hercegovine ne mogu ući u svoju zemlju s ličnom kartom, nego sa važećom put-

nom ispravom, a to je pasoš BiH???. Ulazak u Bosnu i Hercegovinu s ličnom kartom je po tumačenju Granične policije prekršaj za koji je propisana novčana kazna prema zakonu o graničnoj kontroli, i oni to i primjenju. Ali ko uopšte plasira tezu o ulasku naših građana sa dvojnim državljanstvom u BiH sa ličnom kartom kao putnom ispravom???

Nitko, osim što je tako tretira Granična policija u primjeni posljednje odluke Vijeća Ministara BiH. Zakon o graničnoj kontroli propisuje da je putna isprava važeća ako je pasoš ili drugi identifikacijski dokument izdalo nadležno tijelo u BiH ili strano nadležno tijelo vlasti, a koje je priznato u našoj državi.

Jasno je dakle da je npr. važeći švedski pasoš važeća putna isprava za njenog imaoa (državljanina BiH s dvojnim državljanstvom) na isti način kao i važeći pasoš Bosne i Hercegovine. To su dakle putne isprave koje služe za prelazak međunarodnih granica, pa time i ulazak u Bosnu i Hercegovinu.

GP, prema tome, ne može tvrditi da npr. švedski pasoš nije važeća putna isprava za državljanina BiH kada ga pokaže na pasoškoj kontroli pri ulasku u BiH. GP to nikad naravno nije ni činila jer bi to bilo nezakonito, što objašnjava da se već više od 20 godina putuje sa švedskim pasošom u BiH, i iz BiH.

Pitanje lične karte, kao komplementa putnoj ispravi, aktualizirano je, međutim, tek pojavom pandemije virusa Corona 19 i stim u vezi odluke Vijeća Ministara BiH u maju 2020., i to isključivo kao važećem identifikacionom dokumentu za potvrđivanje BH-državljanstva pri ulasku u BiH za putnike s dvojnim državljanstvom (Švedska), i ni u kom slučaju kao putna isprava ili zamjena za pasoš BiH, kako se to pokušava tumačiti u aktuелnoj situaciji kada se neopravdano kažnjavaju BH-građani iako imaju važeću putnu ispravu (da nemaju ne bi ni mogli sjesti u avion u Švedskoj).

Dakle u slučaju državljanina BiH sa dvojnim državljanstvom (primjer Švedske), lična karta BiH se u skladu sa odredbom Vijeća Ministara BiH donesenom isključivo povodom pandemije Corona virusa, ne koristi kao putna isprava nego isključivo kao identifikacioni dokumenat za BH-državl-

janstvo. Pokazujući na uvid svoju putnu ispravu (švedski pasoš), i identifikacioni dokument za BH-državljanstvo (lična karta), putnici iz Švedske su u potpunosti ispoštovali odluku Vijeća Ministara BiH, kao i zakon o graničnoj kontroli (važeća putna isprava + lična karta). Osnova za neko kažnjavanje za prekršaj prema zakonu o graničnoj kontroli jednostavno ne postoji.

Primjer:

- Jedan Šveđanin neće biti vraćen sa granice BiH zato što mu je švedski pasoš nevažeći kao putna isprava, nego zato što u skladu s odlukom Vijeća Ministara BiH nema negativan corona-test ne stariji od 48 sati.

- Jedan Bosanac i Hercegovac neće/ne može biti vraćen sa granice BH zato što mu je švedski pasoš nevažeći kao putna isprava, nego što ne može da dokaže svoje državljanstvo dodatnim dokumentom kao što je lična karta, jer se od njega, pošto nije stranac, ne zahtijeva corona-test. Dokaže li svoje državljanstvo ličnom kartom, on bez problema može ući u svoju BiH.

Pomenutom praksom Granične policije je jedan ogroman broj BH-državljanina s dvojnim državljanstvom neopravdano diskriminiran i s razlogom razočaran u naše organe vlasti, pošto uprkos posjedovanju važećih putnih i drugih identifikacionih dokumentata bivaju neopravdano maltretirani i i materijalno oštećeni.

Nadam se da će neko normalan u našoj zemlji, nadležan za ukidanje ove nelegitimne radnje, hitno reagovati i ukinuti ovu nelogičnu proceduru i u principu nezakonitu primjenu zakona o graničnoj kontroli koju vrši Granična policija BiH možda i ne vlastitom krivicom, nego više onih koji im daju takve instrukcije.

Ispravka pomenute odluke Vijeća Ministara BiH ili ispravka njene primjene trebala bi nužno voditi obeštećenju nedužnih građana i povratom novca za uplaćene kazne. "

Na potezu je Vijeće ministara BiH !

Elit Städ Sverige AB

Järnvägsgatan 2B, 582 22 Linköping

www.elitstad.com

Telefon 0142 126 01 Mobil 070 952 24 66

Elit Städ Sverige AB är en företag som har fokus på leverans av tjänster av högsta kvalitet. Vi startade vår verksamhet år 2006, och sedan dess har vårt kundunderlag och omsättning stadigt ökat, tack vare de kvalitetsnivåerna vi har uppnått. Vi levererar kundanpassade lösningar, i högsta möjliga grad beroende av kundens krav och önskemål. Lokalvård av kontor och butiker, bygg- och flyttstäd samt alla typ av golvvård ingår i våra dagliga uppdrag.

I vårt arbete använder vi oss av en modern maskinpark samt är miljöanpassade till rådande lagar och bestämmelser genom vårt miljövänliga arbetspolicy och miljötänk. Vi utför uppdrag enl. löpande avtal samt enstaka uppdrag, båda med kvalitetsförsäkringar och kvalitetsgarantier. Idag är vi verksamma i Södermanland, Östergötland, Jönköpings län samt Älvsborgs län. Vår personalstyrka är i dagsläget 23 personer och vi ser framemot att inom kort även anställa fler. Vi samarbetar med Sveriges största leverantörer av hygienprodukter, och är även certifierade och utbildade i de olika användningsområden. Elit Städ följer de rådande kollektivavtal samt innehar F-skattebevis och ansvarsförsäkring. Välkomna till Elit Städ Sverige AB - ett företag med kvalitet i fokus!

Svi vi koji ste zainteresovani za posao u ovoj branši, a željeli bi raditi kod nas u gradovima: Linköping, Norrköping, Nyköping, Mantorp, Jönköping, Borås, Mjölby mogu se javiti na naše kontakt telefone.

Tatin osmjeh

Piše: Radmila Karlaš

Branko Karlaš (1927.-2020.)

Dragi tata, dušo moje duše, moja svjetlosti od prije iskona. Nisi ti nigdje otišao, već jesi tu i uvijek. Mi jesmo oduvijek. Gdje god se okrenem; Ti. A najviše u meni samoj, u dubinama bića, gdje povezani čutimo vječnost. Tvoja Radmila

Ovo je čitulja koja možda najviše oslikava šta osjećam nakon tatinog fizičkog odlaska. Ako izuzmem tugu koja slama kosti. Tata je otišao 14. oktobra u 20 h i 20 minuta. Ugasio se. Prestao je da diše, dok sam ja očajnički pokušavala dobiti bilo koga ko bi mogao da ga priključi na respirator. Ali, bilo je kasno. Potom se moj otac osmjehnuo. Dobro ste pročitali. Osmjehnuo se nakon smrti. Ja sam znala šta to znači. Ne znam znate li vi. Nisam ja ni sumnjala da je on jedan od tih.

Moj otac je bio prvenstveno moj otac. Najvažnija figura u mom životu. Odabrao je moje ime, poslao telegram s izrazima neizrecive sreće majci u bolnicu kada se porodila sa mnom i bio uvijek tu. Malu mršavu djevojčicu sa velikim očima tako je "rodio tata", a ona se sjeća bukova rijeka, potoka, mirnoće jezera u kojima prebiva izvjesni Biberče, Mjeseca kojeg je popapala nestašna princeza, pa je ostao samo blijedi srp i mnogih drugih priča tokom odrastanja.

Tata je bio profesor književnosti i s-h jezika, erudita, prosvjetitelj, antifašista i učesnik NOB-a kao gotovo dječak u dobi od 15 godina. Opismenjao je borce u Mrkonjić Gradu 1942. tokom neprijateljskih ofanziva gdje se zatekao sa partizanskim jedinicama. Pokazivao bi mi kuću gdje se to dešavalo (još uvijek je tamo), kada bismo išli na obilježavanje ZAVNOBiH-a. Bio je kosmopolita, kakav samo vrhunski intelektualac poput njega može biti. Građanin svijeta i veliki svjetski putnik. Ljubitelj knjige, za koju je davao posljednju paru. I uvijek skroman. Kao sve istinske gromade. Nikada ga nisam čula da je izrekao ijednu ružnu riječ o bilo kome. Niti da se pohvalio svojim neizmjenim znanjem. A ne! Tata je bio baš onakav kakav je želio da svijet bude. Za moj ukus često i predobar. Ali, njemu to nije smetalo. Bio je dovoljno jak da podnese ljudske slabosti i nesavršenosti. Mogu samo predočiti kap u moru od tatinih osobina i aktivnosti, jer o njemu, centralnoj figuri mog života, još uvijek ne mogu da pišem kao o tolikim drugima. Sa tatom sada čutim.

*****

... najmanja travka dokazuje da u zbilji nema smrti; a kada bi je i bilo, ona vodi naprijed život, a ne stoji na kraju da ga zaustavi, te prestaje u času kad se život javi. Sve ide dalje i vani, ništa se ne gubi, a umrijeti je nešto drugo nego je čovjek mislio, i to sretnije.

*****

'Walt' Whitman (1819. – 1892.)

Vlati trave (Leaves of grass), prevod Tina Ujevića

2020 © Sandro Nuhanović

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
SREDNJOBOSANSKI KANTON/KANTON SREDIŠNJA BOSNA
OPĆINA JAJCE
Kabinet Općinskog načelnika

Broj:02-49-SI-180/20
Jajce, 1.10.2020. godine

Piše: Dijana Dužić

MEDIJIMA

PREDMET: Saopćenje za javnost

U povodu međunarodnog mjeseca prevencije karcinoma dojke Vodopad Plive u Jajcu večeras je obojen u ružičastu boju.

Na ovaj način Općina Jajce daje podršku svim oboljelima, ali i upozorava na važnost preventivnog djelovanja, te ružičastom bojom vodopada podržava sve aktivnosti UG „NADA“ Jajce.

Udruženja oboljelih od karcinoma dojke, među kojima je i jajačka „NADA“, okupljena u mrežu “Think Pink – Zajedno smo jedno” večeras su osvijetlila neke od najljepših građevina i objekata u našoj zemlji. U porodici najljepših objekata Bosne i Hercegovine večeras je i Vodopad Plive u Jajcu koji je obojen u ružičastu boju.

Osvjetljavanjem Vodopada Plive ružičastom bojom Općina Jajce daje svoju podršku mjesecu prevencije karcinoma dojke, a ružičastim svjetlom, koje će tokom cijelog mjeseca oktobra obasjavati Vodopad Plive, Općina Jajce i ove godine priključila se akciji solidarnosti u borbi i podizanju svijesti o ovoj opakoj bolesti.

Fotografiju Vodopada Plive, noćas uslikanu, ustupio nam je autor Sandro Nuhanović.

Dostavljeno:
-Naslovu
-a/a

Stručni savjetnik za informisanje i protokol
Dijana Dužić

Razgovor s Perom

Park Petar Kočić - nekada ponos Banje Luke, a danas...

Ovaj tekst je objavljen u sarajevskom Oslobođenju 3. oktobra 2020. godine

Tekst i design: REUF JAKUPOVIĆ
ecko@graposi.se

Petar Kočić je rođen 1877. godine u selu Stričići na Zmijanju, nedaleko od Banje Luke. Nakon osnovnog, a potom gimnazijskog školovanja, studirao je filozofiju u Beču. Po završetku studija živio je i radio kraće vrijeme u Beogradu i Skoplju, da bi nakon toga preselio u Sarajevo. Iz Sarajeva je protjeran u Banju Luku. Poznat je kao književnik britke riječi i kao narodni tribun, neustrašivi politički borac protiv austrougarske vlasti. Nije dugo živio. Umro je 1916. godine u duševnoj bolnici (duševno rastrojstvo) u Beogradu.

Već godinama, kada iz tuđine u kojoj sam se skrasio dođem u moj rodni grad, dragu mi Banju Luku, izbjegavam da prođem onim parkom u centru grada. Ne udostojim se ni pogled baciti na njega. Čak ni to. Tako je to, da budem precizan, od 2006. godine, kada je park rekonstruisan. Rekonstruisan nakon što je punih 75 godina, od daleke 1931. godine, krasio šehar Banju Luku, grad na obalama Vrbasa. Ta nesret-

na rekonstrukcija, začeta u ne znam čijem mozgu, bila je banjolučki sunovrat "s konja na magarca": sivi beton i jedna prava nakarada u staklu zamjenili su dotadašnje zeleno rastinje i jednu prelijepu fontanu, kojoj po ljepoti nisu bile dorasle čak ni one u mnogim pjesmama opjevane banjolučke cure. Mnogi Banjolučani, posebno starosjedioci, i dan-danas tuguju za starim parkom.

Ali prošle godine omakne mi se. Bio je lijep decembarski dan. Idem ja tako od Fiskulturnog doma prema Kastelovom ćošku. I, valjda ophrvan nekim crnim mislima o mom pečalbarskom životu, kasno primjetim da sam se uputio stazom kroz park. Na trenutak zastanem, pomislim da se vratim nazad. Ali, ne dade mi vrug - ja nastavim kretanje, gledajući preda se. Ne šaram očima ni lijevo ni desno. Neću da mi oči vide ono ruglo od parka. Neću da mi vide onu, kako rekoh, staklenu nakaradu (Bog kaznio onoga ko je tu u park natakari), one klupe, ona korita s vodom, onaj beton (čuj, beton u parku) i šta sve još ne.

Nekada ponos grada: zelenilo i prelijepa fontana

Kada dođoh do spomenika Petru Kočiću, koji je podignut ovom narodnom tribuna sa Zmijanja još 1932. godine, učini mi se da me neko tihim glasom zovnu po imenu: "Reufe". Zastanem, osvrnem se na sve strane. Nikoga u blizini nisam vidio. Kad ono opet i opet tihim glasom: "Reufe". Prepadoh se. Da ja, možda, nisam s uma skrenuo, gluho bilo. Pa mi se, eto, pričinja da me neko kobiva zove. Još me veći strah spopade kad pogledah u Petra, pri pomisli da me to on zove. Gledam ja tako u Petra, a meni se sve čini da i on, onako oborenog pogleda, gleda pravo u mene. I gle, opet čuh onaj isti tihi glas: "Reufe".

Ma ne, nisam ja pomahnitao. To se Petar meni obraća. "Šta je, Pero, pobogu, kakvo je zlo tebe natjeralo da progovoriš, iako si tvoju plemenitu dušu davno ispustio" - rekoh ja njemu, primjetno glasnije nego što on mene prizva, oslovljavajući ga s Pero... ne bih li na taj način uspostavio prisniji odnos s njim. "Kako šta je" - kao da se ljutnu Pero. A onda nastavi sjetnim glasom: „Gledaj, bolan, gledaj gdje ja čamim, evo već godinama. U ovoj rugobi od parka. Šta od onakvog parka uradiše ovi novopridošli vlastodršci, vrug s njima gloginje mlatio. Što me ovdje drže i kaljaju mi obraz. A njihov obraz ne može oprati ni to što su me stavili na novi grb grada Banja Luka. A da budem iskren, ne znam ni šta im je trebalo da me tu stave. Nisam ti ja ni izbliza jedan od najzaslužnijih banjolučkih pregalaca u njenoj višestoljetnoj istoriji pa da se nađem na grbu grada. Mnogo ih je koji su to zaslužili prije mene. Da ti pravdoljubivo kažem, zbog toga se ja i ne osjećam počastvovanim time što sam na grbu“.

Sada sramota za grad: sivilo i staklena nakarada

"Pa šta ja tu mogu, Pero moj, park je danas takav kakav je" - priupitah ga. "Možeš, možeš" - ne dade mi Pero da nastavim misao. A onda neočekivano podiže glas: „Pismen si, kažeš. Hajde, napiši tim vlastodršcima da sam te zavjetovao da im kažeš da me presele na Zmijanje, u onu ljepotu. Tu ću biti i medju svojim. A ovdje sam kao u tuđini. Kao štiti si i ti, i svi drugi banjolučki pečalbari koji na zov rodne grude dođu u svoju Banju Luku. Dođu ovdje, u grad koji ih je iznjedrio. Dođu da dušu svoju okrijepe“.

„Eh, bolan - nastavi Pero skoro plačnim glasom - ovdje ti sada malo ko zna, izuzev ´starih´ Banjolučana, za mog Davida Štrpca i njegovog jazavca zulumčara, za malog pjegavog Luju i njegovog bika Jablana, koji onomad nabode carskog bika Rudonju, za Vukov gaj i kaure koji ga posjekoše, za slabašnog sirotog Vuju... A moji Zmijanjski to znaju naizust. Idi i pitaj ih, i jedne i druge, pa se sam uvjeri da pravu istinu govorim“.

Htjedoh da ga prekinem, ali Pero nastavi da mi govori: „Napiši, kao Boga dragog te molim, i da već koliko sutra prediju ime ovom parku. Neka se više ne zove po mom imenu. Neka ga zovu po nekom drugom, može i po nekom od onih inih iz vrha politike Republike Srpske, onih koji, da prosti, ne znaju da li su negdje posli ili odnekud došli. Svejedno je: bila to ´ona´ ili ´on´. Bitno je da njoj ili njemu ovakav park priliči. A takvih ovdje nije teško naći, ima ih na pasja preskakala“.

Pogledah u Peru, a u njegovim očima kao da vidjeh suze. Rekoh mu: "Hoću, Pero, hoću posebno zarad onog tvog vrlog Davida Štrpca - ni sam Shakespeare ga ne bi mogao opisati onako maestralno kako si ga ti opisao". Pero ne reče ništa, valjda zadovoljan mojim obećanjem da ću njegovu želju ispuniti. A i ja sam, ganut Perinim riječima, začutao. Tako se i završi ovaj neplanirani i neobični dijalog.

Opraštajući se od Pere, diskretno sam pogledao ima li koga u našoj blizini. Nije bilo nikoga. Dobro je što nije, pomislih. Inače, odmah bi me smjestili u ludaru. Kada sam se, idući ka Kastelovom ćošku, već odmakao od Pere, ne mogoh odoljeti da se ne osvrnem i pogledam ga još jednom. A on, onom njegovom ispruženom rukom kao da mi je govorio: „Hajde, Reufe, idi i napiši to što sam ti rekao“.

I evo, ja to napisah. Ovako javno. Za one, kako ih Pero nazva, novopridošle vlastodršce. Ali i za sve Banjolučane, posebno one „stare“. Umalo zaboravih: i za Perine seljane Zmijanjske.

MATO DŽAJA, IVO ANDRIĆ I BANJALUKA

Dragi prijatelji, izuzetno me raduje svako druženje, svaka manifestacija gdje se osjeća kontinuitet u vremenu, na ovoj maloj tački našeg univerzuma. Tada znam da nismo beslovesno krdo, nego ipak neka civilizacija. Volim da se sjećam i da pišem o ljudima koji su tako doživljavali svoje vrijeme i svoje mjesto u tom vremenu, ulogu, unutrašnji osjećaj i potrebu da budu veza između prošlog i onog što je sada tek stupilo na scenu da bi bilo naša budućnost. Tako je moje učešće u manifestaciji "Imperativ", ali i u novom izdanju knjige Mate Džaje, "Banjaluka u putopisima i zapisima": Ti nekadašnji profesori Pedagoške akademije bili su mi veoma dragi ljudi i saradnici. Da navedem imena nekih: Mato Džaja, Ismet Smailović, Miroslav Vrabec, Predrag Lazarević, Miljko Šindić, Zorica Turjačanin, Anđelko Habazin, Evo, jutros, za vas nešto iz predgovora ovoj knjizi, moj uvod, potom tekst koji sam pronašao i objavio u "Sveskama" Ive Andrića, a sada je na počasnim mjestu petog izdanja knjige "Banjaluka u putopisima i zapisima".

**Fotografije:
iz arhive Mate Džaje**

Piše: Ranko Risojević

Bosnu i Hercegovinu je lakše prihvatiti, voljeti onom iracionalnim zavičajnom ljubavlju, nego je razumjeti. Što se više unosiš u njenu prošlost, iščitavajući stotine i stotine različitih tekstova, čisto dokumentarne ili umjetničke prirode, sve više ti se čini da sve dublje toneš u neznanje, ali sve jasnije vidiš da se ovdje vodi politika, jednako podijeli pa vladaj, kao i podvali pa vladaj. Period iza Drugog svjetskog rata bio je zanimljiv po istovremenom uključivanju onog najboljeg što je Bosna i Hercegovina, ali i njena okolina, mogla u kadrovima da ponudi, kao i nepokolebljivom komunističkom lomljenju prigušene, zapretane, ali ipak žive ne tako kratke tradicije. Jednako loše i dobre. Ko je bio nezadovoljan ćutao je i čekao svoje vrijeme, a ono će sigurno doći, jer nikada nije bilo da se ovdje vremena nisu brzo mijenjala i da ničija nije do zore gorjela. Upravo zbog toga nužno je prisjećati se onih svijetlih primjera odnosa prema prošlosti i tradiciji koja istovremeno pripada jednom bh narodu ali i ostalima koji se smatraju baštinici bosanskohercegovačke prošlosti. A to je veoma važno naglasiti. Postoje oni koji je uopšte ne prihvataju a povremeno steknu političku moć i zamute vodu do neprepoznatljivosti.

Dvojica starijih historičara književnosti vezanih za Banjaluku bili su značajni za proučavanje devetanaestog vijeka u Bosni i Hercegovini, Ilija Kecmanović i Mato Džaja. Ilija Kecmanović, sin prote Dušana Kecmanovića, bio je Banjalučanin, školski drug kasnijeg akademika Vlade Miloševića, dok je Mato Džaja prihvatio Banjaluku kao da je u njoj rođen. Kao da je među njima bio prethodni sporazum, da se bave onim

književnicima koji nisu bili iz njihovog naciona, tako je, na primjer, najbolje stranice o Gavri Vučkoviću i Vasi Pelagiću napisao Mato Džaja, a o Ivanu Frani Jukiću i fra Grgi Martiću Ilija Kecmanović. Ipak, nisu se oni ni lokalno ni republički, kako se govorilo, ograničavali na tu podjelu, o svim piscima devetnaestog vijeka govorilo se podjednako, a njihovoj novoj afirmaciji, ili njihovom pojavljivanju u novom svjetlu obojica su doprinosili svojim i književnim i društvenim zalaganjem. Zato je zanimljivo posmatrati ih u tom svjetlu, čitati njihove tekstove i njihova sjećanja, ako želimo da shvatimo ne samo prošlost Bosne i Hercegovine, nego i razvojni put i opredjeljenja pojedinih istaknutih književnika koji su bili porijeklom iz te republike. Pri tome ne treba ih čitati „u ključu“, nego nastojati da ih shvatimo i kao dio vremena u kome su djelovali osvjetljavajući svoje prethodnike. Ali bez njih mi ne vidimo prošlost Banjaluke i Bosne i Hercegovine u pravom svjetlu.

Ilija Kecmanović je bio i ostao poznatiji od Mate Džaje, s kojim sam često razgovarao i godinama veoma dobro saradivao u redakciji časopisa „Putevi“ kojem sam više godina bio na čelu. Džaja je, skupa sa Skenderom Kulenovićem, prvo završio poznatu isusovačku gimnaziju u Travniku, da bi diplomirao na Zagrebačkom sveučilištu. Prvi posao dobio je bio u Prizrenu, gdje se i oženio, da bi kasnije prešao u Banjaluku, radeći u poznatoj Realci. U vrijeme NDH, prvo je bio ravnatelj Gimnazije, a kasnije i ravnatelj ondašnjeg Hrvatskog narodnog kazališta u svom gradu, ali nijedan posao nikada nije bio nauštrb čvrstih moralnih i ljudskih stavova. Kao takav nastavio je zaista odgovorne pedagoške poslove neposredno poslije Drugog svjetskog rata, što se svakako ne bi desilo da je imao bilo kakve mrlje u biografiji iz tog vremena.

Dugogodišnji saradnici u časopisu „Putevi“ Mato Džaja i ja postali smo i prijatelji, upravo onakvi kakvi i treba da budu mlađi i stariji, gdje se nenametljivo ali ubjedljivo razmjenjuje znanje, s jedne strane o savremenosti, gdje se mlađi snalazi bolje i prošlosti kojom se stariji bavi cijelog svoga

života. Mato Džaja je izvanredno poznao stariju literaturu, ispisujuću mnogobrojne tekstove, kako za lektirska izdanja starijih pisaca, tako i za novine, naročito banjalučke novine „Glas“ u kojima je objavio veliki broj izvrsnih tekstova o manje poznatim krajiškim piscima. Nešto od toga objavljeno je i u časopisu „Putevi“ u vrijeme urednikovanja profesora Branka Milanovića a kasnije pod mojim uredništvom.

Sada se prisjećam Ive Andrića, kome sam i sam posvetio više stranica esejističke ali i umjetničke proze. Poput Petra Kočića, Andrić je naša stalna tema i stalni izazov.

Najveći i najslavniji pisac našeg podneblja bio je ostao svojevrсна enigma i lakmus papir naših političkih opredjeljenja i ludosti. Pitanje: Čiji je Andrić? kao da se neprekidno otima kontroli razuma, pa se prelazi prvo preko djela, koje se čita sa posebnom dioptrijom, preko sjećanja savremenika, logike vremena, i prosipaju se emocije kao konfete. Mrvljenje jednog malog i nesrećnog balkanskog regiona nastavlja se gotovo mazohistički. U stvari, tek sada se vidi koliko je Jugoslavija bila veliki pokušaj da se jedan prostor kultivise, ili uljudi, nažalost neuspješan, jer to ovdje nije prepoznato kao način opstanka, nego je uništavanje svake Jugoslavije proglašeno kao sveti nacionalni i vjerski, pa i socijalni posao i zadatak. Ali taj zadatak nikako nije od juče, niti se on vezuje za ovu ili onu konkretnu osobu. Mnoge su tu osobe i mnoge su tu domaće i strane institucije upletene, evo već najmanje dvjesto godina.

Povodom smrti Ive Andrića gotovo sve ondašnje jugoslovenske i ne samo jugoslovenske nego i svjetske novine, donijele su prigodne tekstove o velikom Nobelovcu. Bila je to prilika da se mnogi savremenici prisjete svojih susreta sa ovim velikim piscem i zagonetnim čovjekom koji je bježao od javnosti kao đavo od krsta. Kada je i bio ličan i otvoren, onda je to obično bilo u četiri oka, i svako izneseno svjedočenje treba se uzeti bona fide, kao moguće, ali ničim potvrđeno. Sve zavisi od čovjeka koji iznosi to svjedočenje, da li je pouzdan, da li želi da kaže i potkrijepi nešto skriveno i zakukuljeno što će, kako se obično

kaže, baciti dodatnu i novu svjetlost na osobu koja se komemoriraše.

Sjećanje Mate Džaje objavljeno tim povodom u banjalučkom listu „Glas“, 15. marta 1975. godine izgleda zanimljivo i provokativno, naročito stoga što do sada nije šire poznato. Ja ga prekucavam doslovno, ne dodajući mu ništa i ne komentarišući iznesene stavove.

MATO DŽAJA, SJEĆANJA IVO ANDRIĆ U BANJOJ LUCI

19. III 1950. godine upoznato sam se s Ivom Andrićem prilikom njegovog dolaska u Banju Luku u društvu s Brankom Čopićem i Skenderom Kulenovićem. Držali su književno veče na kojem je I. Andrić pročitao svoju pripovijetku „Elektrobih“ u Domu kulture.

Večera je bila u hotelu „Bosna“. Sjedio sam do Andrića. U razgovoru mi je ispričao da su njegovi preci iz Sarajevskog polja, jer sam mislio da su iz Vareša. Doslili su za turske uprave u Sarajevo i bavili se tufegdžijskim zanatom, pa se i njegov otac bavio tim poslom, ali je umro mlad, pošto je materijalno oronuo.

Baba Andrićeva, po ocu, često se žalila na fra Grgu Martića što je „izmakao“ nekakvu kuću od njezina muža za crkvu.

On mi je rekao da se slučajno rodio u Docu kod Travnika. Majka mu je došla u posjetu sestri koja je bila udata za Matišića, urara u Docu.

Na moje pitanje o pripovijeci „Knjiga“ da li je autobiografskog karaktera, Andrić je izjavio: „Napisao sam je da se malo osvetim svojim profesorima“. Većina tih profesora bila je hladna, a i slabi pedagozi. Sjećao se Lazara Kondića ne bez gorčine, jer ga je oborio iz matematike u VI razredu na popravnom ispitu, dok se profesora dr Milana Preloga sjećao sa simpatijama kao kulturnog i dobrog profesora historije.

Za „Travničku hroniku“ kaže da ju je dugo radio i da ima mnogo prikupljenog materijala povezanog u snopove. Pokazao je rukom do iznad stola kolika ta gomila izgleda.

U vezi sa književnom vrijednošću „Travničke hronike“ i romana „Na Drini ćuprija“ rekao sam da mi je „Travnička hronika“ snažnije djelo, s bolje ocrtanim likovima i čvršćom kompozicijom. I. Andrić je rekao: „Izvjесnim se čitaocima više sviđa „Na Drini ćuprija“, a drugima „Travnička hronika“.

Pripovijetka „Mara milosnica“, po piščevoj iz-

javi, trebalo je da bude roman.

U vezi sa svojim studijama pričao mi je da je počeo studirati u Beču, odakle je prešao zajedno sa jednim hrvatskim studentom u Krakov, u namjeri da prijeđu u Rusiju, ali su se zadržali u Krakovu.

Razgovarajući o likovima fratara u njegovim djelima, Andrić je izjavio da su stari fratri bili divni ljudi. Rekao mi je: „Pozivali su me fratri poslije oslobođenja da ih posjetim, jer da sam ih zadužio lijepo predstavljajući njihove pretke. Andrić je odbio poziv izjavivši: „Ja nemam ništa s vama zajedničko“.

U vezi s mojim upitom da su cigani u njegovim djelima prošli dosta slabo, odgovorio mi je: „Nisam im ja kriv što su takvi“.

Za fra Grgu Martića je izjavio da je bio vrlo lukav čovjek.

10. novembra 1956. proslavljena je 40-godišnjica smrti Petra Kočića u Banjoj Luci. Formiran je posebni odbor koji je pripremio proslavu, a na istu su pozvani književnici: Ivo Andrić, Skender Kulenović, Branko Čopić, Ilija Kecmanović, Todor Kruševac, Nika Milićević i dr.

Svečana akademija je održana u Domu kulture na kojoj su ovi književnici govorili o Petru Kočiću i njegovom djelu, a Andrić je pročitao svoj esej „Zemlja, ljudi i jezik u djelima Petra Kočića“.

Andrić je došao 8. 11. 1956. u Banju Luku, i odsjeo u hotelu „Palas“. Kao član odbora za proslavu određen sam zajedno sa profesorom Ljubom Trivićem da Andriću činim društvo. Tako smo više puta zajedno sjedili i razgovarali o raznim pitanjima, a češće smo šetali po gradu jer je bilo lijepo vrijeme. Neposredno poslije razgovora zabilježio sam neke interesantne misli, a i po neki doživljaj samog Andrića. Evo jednog takvog doživljaja Ive Andrića za vrijeme njegovog boravka u zeničkom zatvoru.

Andrić se razbolio, te ga je vodio na pregled neki vojnik rodом iz Foče koji je stavio Andrića na sunce da stoji. Kada ga je zamolio da ga premjesti u hlad, on mu je opsovao mater i rekao. „Da si prav ne bi tu ni stajao“.

Kako je poznato, Andrić je studirao u Krakovu. U razgovoru je podvukao: „Niko nije istaknuo značenje i utjecaj poljske književnosti na mene. Poljski narod je veliki narod i njegova književnost je evropske vrijednosti.“

Andrić je u razgovoru iznio kako se porodice došle iz sela u grad u prvoj generaciji obično degeneriraju, ali ako prva generacija prebrodi krizu onda se porodica, odnosno njeni potomci, dobro plasiraju u društvu. Govoreći o nekom advokatu Garašaninu, koji je unuk Ilije Garašanina, a živio je u Beogradu gotovo nezapažen, Andrić je rekao: „Da je meni to prezime, koliko bi mi bilo lakše.“

Ivo Andrić je mislio da je još u životu stara kuća porodice Bojić, u kojoj je neko vrijeme živio Omer-paša po dolasku u Banju Luku. S njim sam otišao mesaru Fadilu Bojiću u Ferhatpašinu ulicu, upoznao ga s mesarom Bojićem. Pitali smo ga o staroj kući. On je rekao da je ta kuća bila u Ulici Vase Pelagića, ali je srušena i od nje su samo prenesena glavna vrata u novu kuću.

Diskutirajući o rječnicima srpskohrvatskog jezika Andrić je rekao da često čita Rječnik jugoslovenske akademije kao lekturu ali mu zamjera nedosljednost jer je ušla narodna poezija, a nema novijih pisaca. Doslovno je rekao: „Dobar rječnik može stvoriti samo genijalan pojedinac“.

U vezi s nastavom književnosti u srednjim školama kao i nedostatkom historije jugoslovenske književnosti pisac nije bio zadovoljan, jer je to smatrao slabošću naše nauke. Protivi se što se unose živi pisci u čitanke i doslovno reče: „Toga nema nigdje u svijetu.“

Prilikom proslave stogodišnjice smrti Ivana Frane Jukića 1957. godine, organiziran je odbor za proslavu u kojem sam se i ja nalazio. Otišao sam u Beograd i dogovorio sastanak sa Ivom Andrićem u „Mažestiku“, gdje smo duže vremena sjedili i razgovarali. Rekao mi je da nije sigurno da će moći doći, ali će u svakom slučaju javiti. Pozvao me za sutradan na ručak u svoj stan u Prizrenskoj ulici, ali sam morao to otkloniti jer sam istog dana putovao u Banjaluku. Andrić nije došao na proslavu zbog zauzetosti, pa mi je poslao brzozjav.

Predizborni plakati

Priče u bojama

Pripremio: Mišo Vidović

Ovo predizborno vrijeme Slobodan Rašić-Bobara, banjalučki umjetnik fotografije, obogatio je - da ne kažemo uljepšao - svojim fotografijama predizbornih plakata.

„Izložba predizbornih plakata koji se koriste u političkoj komunikaciji“, autora Slobodana Rašića, bila je i lijep uvod u predizbornoj kampanju, koje su inače nezamislive bez plakata političkih stranaka i kandidata. U izjavi za pojedine medije Rašić je pojasnio kako je izložba produkt „nečega od ranije“ - fotografija koje su nastale prije 20 i 25 godina, kad mu je predizborni plakat bio povod za otkrivanje raznovrsnih izbornih pogleda, lica i naličja. Prema njegovim riječima, primijetio je plakate koji su bili postavljeni bilo gdje, što je na neki način privlačilo pažnju, ne svojom porukom vezanom za izbore, nego onim kakvi jesu, što ga je i privuklo da svojim fotografskim umijećem to zabilježi i uvijekovječi. Rašić je 2000. godine bio autor i jedne manje publikacije o temi predizbornih plakata od 1996. do 2000. godine. Plakat je za njega uvijek interesantan, pa i predizborni bez obzira što se sada pojavljuju i internetski mediji.

Fotografije: Slobodan Rašić-Bobara

„U pitanju je velika šarenica ili šarena laža, lijepa, u bojama privlačna i dizajnirana, ponekad možda i suviše kičasto“, zabilježili smo Rašieve riječi. „Stoga postavljena izložba može poslužiti i kao analiza dosadašnjih predizbornih obećanja koja jesu ili nisu ispunjena.“

Ova svojevrsna „digitalna izložba“ predstavljena je u okviru programa Političke akademije Fondacije Friedrich Ebert, Centra za studentsku demokratiju i Banja Luka College. Kroz video-izložbu vode nas profesori Božo Skoko, sa Fakulteta političkih nauka u Zagrebu, i Mladen Mirosavljević, sa Banja Luka Collega. Napomena koja se navodi na početku izložbe jeste da su predizborne kampanje nezamislive bez plakata političkih stranaka, a oni se pojavljuju i na vrlo diskutabilnim mjestima, drveću, saobraćajnim znakovima, ruševnim zgradama. Takođe, u uvodnom tekstu ove video-izložbe, navodi se da plakati imaju snažnu komunikacijsku, dizajnersku i grafičku komponentu, pa oni najuspješniji nerijetko završavaju u muzejima kao svjedočanstvo jednog vremena, načina vođenja politike i promotivne komunikacije.

Inače, kompletna izložba može se pogledati na linku <https://www.youtube.com/watch?v=cXvfbJiPRM0>.

Foto: Goran Mulahusić

STRAH I SLOBODA

Piše: **Vasvija Dedić-Bačevac**

Da su se vodili strahom čovjek i čovječanstvo ne bi nigdje stigli, zapravo nestali bi. Prah i zemlja ili plankton. Čovjek je u svojim prapočecima živio vrlo, vrlo blizu prirode i ona je u potpunosti vladala svim njegovim egzistencijalnim potrebama. U toj predivnoj, čudesnoj ali i punoj zvjeri prirodi, čekalo je naše praocce i pramajke puno opasnih životinja s kojima nije bilo nikakve priče kao one u bajci o Crvenkapici. Nije naš praotac ni trepnuo a već je bio u stomaku neke životinje ili je uz mrvu sreće uspio pobjeći od zloduhog vuka, tigra, leoparda, medvjeda ili kakve zmijurine. Bilo je tu svega i svačega puno više nego danas jer su se naši čupavi preci kroz historijsku borbu uspjeli dobro obračunati i naplatiti im sve one bijegove i strahove. Nekako se i nosilo sa zvijerima ali trebalo se nositi i sa drugim grupama i plemenima i tući dok krv ne poteče potocima. I kada pogledaš cijela ljudska historija je historija borbi sa krdom zvijeri, raznim nemanima, sa prirodnim nepogodama, boleštinama, sukobima, ratovima i svim što dolazi u paketu. Umiralo se i ginulo do besvijesti. Tekle su rijeke suza i krvi i bola, radalo se i umiralo ali u svojoj egzistencijalno zamršenoj i teško prihvatljivoj firtutmi opstajali su ON i ONA, čovjek i žena, naše pramajke i praočevi. Hrabro su kročili ti naši Adami i Eve, Ademi i Have i ništa ih nije moglo slomiti. Pucali su im gromovi i munje u glavu, kamenja i strijele, a poslije meci i topovi ali džabe. Stajali su i prkosili. Umirali i sanjali. Plovili sa morima i oblacima i otvorenog srce kročili kosmičkim stazama vječnosti.

A onda sve se nešto obrne i okrene kao u dobroj detektivskoj priči koju skraja neki Šerlok Holms i zadovoljno puši svoju egzotičnim

duhanom napunjenu lulu i viri iza zavjese. Viri i smije se. Upalilo je i napravljen je preokret u priči. Strah sije glavni junak koji je bezobličan i nevidljiv. On je neprijatelj koji je možda kilometrima daleko od tebe ili je možda tu baš tu kraj tebe i dašće ti kraj uha. Nije vuk ni tigar, nije ni metak ili ne daj Bože top ali je opasan. Zbog te neuračunjeve lukavosti i veličine zbog koje ga ne možeš onako ljudski ni odalapati jer je on brži. Mali ali opaki Brus Li bezličan i bestjelesan. Kako nešto što je malo i beztjelesno može cijeli svijet i ovu našu lijepu planetu Zemlju satjerati u mišju rupu i tako zlurado se poigrati sa našim egzistencijama? Može i te kako može jer je to hladnokrvni kockar koji igra na sigurnu kartu zvanu strah. I što bi rekao naš mudri narod kojeg je tralo sve moguće i nemoguće, u strahu su velike oči. U strahu su nenormalne oči. Znamo da je strah prijeko potreban osjećaj da izbjegnemo opasnosti i da se spasimo ali to ako nadvlada sve druge emocije u čovjeku onda poput sipe ispušta crnu tečnost i pomračuje nam um paralizujući sve što bi nam moglo upaliti svjetlost i izvući da se ne izgubimo u mraku.

Da su ti naši praoci i pramajke pustili da im strahovi upravljaju životom sve bi davno prije zavšilo prije i nego što bi i počelo.

Ovo je slikoviti intermeco uvoda o COVIDU-19, nevidljivom i bezobličnom duhu, koji upravlja našim životima i cijelom planetom. Možeš se ti sakriti, izolovati, sve brave zaključati ali te on čeka. Strpljivo i neumorno. Čeka te da te nauči ono što su znali svi naši preci da se trebaš i moraš kad tad suočiti sa opasnošću jer je to dio života. Dio one surove stvarnosti koja je za neke surova od kada su otvorili oči i ugledali lijepo i vedro nebo ali i glad, siromaštvo, ratove i raznorazne boleštine. Za veliki dio svijeta to nije normalno jer se živi u svim blagodetima komformizma koje su od ljudi napravili velike debeljuškaste i razmažene robote. Robote koje žele sve ali istovremeno ne žele da puno misle ili osjećaju. Žele da im bude komforno i dobro u automobilima, foteljama, avionima, plažama, kafićima, tulumima, u prirodi...

Strah je pozitivan i on je naš spas od opasnosti kojima smo svakodnevno izloženi. Da nije straha mi bi stalno bili kaskaderi, skakali bi iz automobila, sa naših balkona, gutali vatru, lokali alkohol iz flaše, hvatali zmije i zvijeri golim rukama, i radili sve što bi moglo i te kako da nas

ugrozi ali ne da ona crvena lampica straha. Kada je u pitanju COVID-19 ona je neprestano upaljena i ne da da svijet prodiše da se vrati u staru komfornu poziciju. Ta crvena lampica ostavlja ljude bez posla, bez planova, bez kontakata, bez emocija. Ta upaljen lampica zaustavlja svaki napredak i iskorak jer crveno u saobraćaju znači stop. Stoj i ne kreći se. Taj strah postaje činovsko čudovište koje sve više raste i raste. Ono raste jer ga mi puštamo da bude velik i mračan i da upravlja našim životima. Hoće li naši životi postati online egzistencija robotiziranih zemaljaca koji će svojom paranojom razoriti budućnost mladih, razoriti porodice zbog nezaposlenosti i ekonomskih problema, razoriti putovanja kao najljepši relaks za dušu i tijelo, razoriti prirodu tonama maski i rukavica, razoriti susrete sa našim dragim i milim, razoriti onu socijalnu i emotivnu zlatnu mrežu koja čovjeka čini čovjekom. Hoće li COVID-19 biti naša svetinja pred kojom ćemo padati na koljena i biti jedno veliko ništa? Hoće li taj nevidljivi duh biti moćno oružje vladarima država i svijeta da narode drže u vlastitim tamnicama i zatvorima bez prava na Zrak, Sunce i Kišu. Bez prava na kretanje, život i demokratiju. Covid je možda opasni vanzemaljac koji ima oko kao reflektor, oko koje osvjetljava nešto što treba da vidimo ili da se nečemu vratimo. Da se možda vratimo sebi, dobru i ljubavi. Da vratimo čovječnost čovjeku. Da se vratimo sličnostima a ne razlikama, zajedništvu a ne podjelama. Zvuči nemoguće i bajkovito. I COVID - 19 je bio nemoguć i da nam je neko pričao da svijet može stati i promijeniti se zbog jednog virusa niko ne bi vjerovao. Svako bi rekao – Ala lažeš! I skoro da bi bio u pravu jer COVID je i istina i laž koja upravlja našom psihom i egzistencijama.

Sloboda je uvijek bila velika i skupa iako je nevidljiva poput Covida. Ne možemo je opipati prstima ali je osjećamo u sebi i oko sebe. Nevidljive stvari imaju značajne i vidljive poruke ako znamo da čitamo jezik znakova i simbola. Covid je znak predaha i preispitivanja političkih, ekonomskih, emotivnih, filozofskih i svih drugih.. Ko s kime upravlja? Da li je svako od nas krojač svoje sudbine ili imaju veliki šnajderi planetarnog kalibra koji znaju kako da nas ubijede da smo slobodni iako smo

zatvoreni, da nam je dobro iako nam je možda loše, da nas treba pelcovati kad mi ne želimo a oni zbog nečega žele.. Covid je čudo. Zlo koje zazire u svaki segment života ali nas i uvodi u neke nove sfere za koje nismo znali ni da postoje. Uvodi nas i u jedan novi život koji mi suludo prihvatamo i pridajemo zlu bezgraničnu nadmoć, i samim tim izdajemo našu pramajku i praoca, njihove borbe i uspjehe, izdajemo vjeru u nauku i njena dostignuća i vjeru u pobjedu dobra nad zlom.

Na kraju neće biti ni čovjeka i žene, ni države i kontinenta koji će izbjeći da stanu pred zid koji je zaključan dok sam ne doneseš odluku da ga moraš otvoriti kao u onoj bajci o Ali Babi i četrdeset razbojnika, i sam ne usklikneš: Sezame, otvori se!

Covid-19 je opasna i teška borba, ali još je teže biti izolovan od života. I kada bi nas zatvorili u najljepši dvorac od zlata i srebra sa puno meda i mlijeka, mi bi poželjeli izaći napolje jer ništa nije ljepše i vrednije od čistog Zraka, Sunca i Kiše. Ništa nije vrednije od slobode. Znali su to naši praoci i pramajke i zato nikada nisu ni odustajali od borbe i slobode. Znali su to i hrabri Vikinzi kada su otplovili u svijet svojim čuvenim brodovima. Da to nisu uradili ne bi ni znali da na nekim drugim mjestima Sunce sija drugačijim i ljepšim sjajem, da ima divnih i očaravajućih svjetova i krasnih žena i muškaraca, što se kupaju i mirišu esencijama ruža i jasmína. Da iza brda i mora ima ljepota i avantura, inspiracija i nadahnuća, da ima svile i kadife i egzotičnog voća.

Da se nisu usudili i otplovili ne bi ni znali, ne bi ni doživjeli. Ta njihova hrabrost i ljubav prema slobodi nije ih napustila ni do danas, kada su izašli na megdan sa COVIDOM-19. Nije bilo lako jer sve ima svoju cijenu. I ništa nije vrednije od ljudskog života osim Slobode. A nju Švedani ne daju nikome pa ni Covidu-19.

Mogu političari i stožeri zaključavati zemlje i svoj narod, mogu zabraviti sve brave i u fabrikama našancati milijarde maski i rukavica, koje će na kraju napraviti veliku ekološku katastrofu ali će stvarnost, statistika i budućnost ipak reći da li su naši praotac i pramajka i Švedani ipak bili u pravu.

PANSION VILLA EVA

OMIŠALJ - OTOK KRK

SAMO 5km od aerodroma RIJEKA

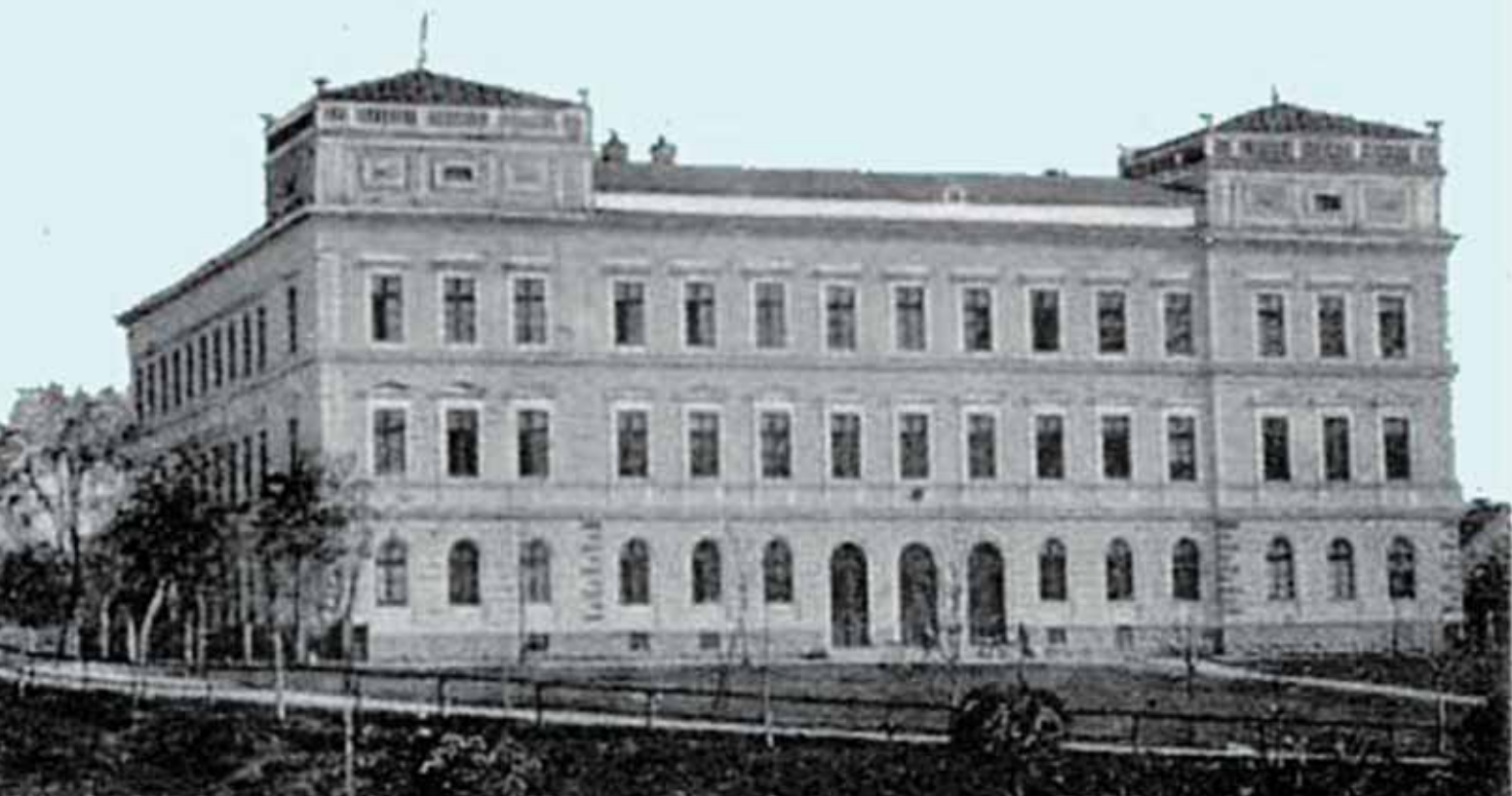
*Bara 5 km från flygplatsen Rijeka
otvoreni smo cijelu godinu*

Vi har öppet hela året

Privatna plaža, restoran i pizzeria u sklopu pansiona

*Privat strand, Resturang och Pizzeria tillhörande själva pensionat
više informacija na WWW.VILLA-EVA.COM*

Mer informatio på

Zgrada Velike realke pogled sa južne strane

Arhivski snimci magazina "Šeher Banjaluka"

BANJA LUKA KROZ PROSTOR I VRIJEME

Pasadnica budućih akademičara

Tekst i foto:
Adem Čukur

VELIKA REALKA / REALNA GIMNAZIJA

Godina 1895 predstavlja jedan od najznacajnijih datuma banjaluckog školstva kada počinje sa radom Velika realka (tada privremeno u objektu Ruzdije). Za razliku od nastavnog programa Klasične gimnazije (u Sarajevu, Mostaru..), a radi potreba tadašnjeg upravnog aparata za kvalitetnim kadrom, Velika realka se profilirala kao škola u kojoj je bilo više zastupljeno izučavanje tehničkih i prirodno-matematičkih nauka , te sumarstva i agronomije, Nastavni program je bio na zavidnom nivou, a nastavu su uglavnom držali profesori koji su dosli iz većih gradova Dvojne monarhije; radi poznavanja jezika, u prvom redu iz Hrvatske. Iste godine počinje i izgradnja prve faze nove zgrade gimnazije (završena 1898 g.) koja je bila je locirana na uzvisenom platou iznad banjalucke pijace na lijevoj

obali rječice Crkvene .To je bio, u konacnici simetricno riješen polublokovski objekat sa ulaznim frontalnim dijelom na južnoj strani i krilima na zapadnoj i istočnoj strani, te izdvojenom fiskulturnom salom na sjevernom dijelu lokaliteta (koja nikad nije izvedena).Objekat je bio po vertikali rascalanjen sa tri horizontalna vijenca sa razlicitom obradom fasade, od rusticne u prizemlju, do glatke na drugom spratu. te polukruznim prozorima u prizemlju , cetvrtastim prozorima na prvom spratu sa timpanonima iznad i cetvrtastim prozorima na drugom spratu sa ravno naglasenim nadprozorcima iznad . Uglovni dijelovi zgrade završavali su se rizalitima koji su nadvisivali krovni vijenac objekta. Taj dio je imao drugaciji završni tretman fasade sa naglasenim pilastrima i dekoracijom. Pored

ucionickih prostora , u sklopu zgrade bilo je i nekoliko kabineta i zbirki, biblioteka i stanovi za direktora skole i domara. Zapisano je da su projekat uradili austrijski arhitekt I. V. Fitzinger i tehnicar V. Bruckern, a da je radove izveo domaci poduzimac Hipokrit Pokorni . Zgrada je gradjena u duhu neorenesansa i prema mnogima predstavljala je najvredniji graditeljski objekat iz austrougarskog perioda i jedan od najznacajnijih objekata u ukupnoj graditeljskoj bastini grada. Pored toga, Velika realka , kao institucija, je bila od posebnog znacaja za grad jer se u njoj u najvećem broju skolovao i buduci banjalucki visokoskolski kadar razlicitih profila koji, po završetku gimnazije, nastavljala studije na fakultetima u Becu, Zagrebu , Pragu, kasnije i Beogradu, Sarajevu.....Godine 1912 skola jednim dijelom mijenja svoj program rada i dobiva naziv ” Realna gimnazija”, a 1920 g. uvode se dva smjera ; humanisticki i realno- gimnazijski. Tek godine 1931 vrsi se dogradnja istocnog krila objekta. Iako je to bilo vrijeme kad je bio prevazidjen stil neorenesansa , dogradnja je izvršena prema prvobitnom projektu u tom stilu, cime je cijeli objekat djelovao kompaktno i skladno. U zemljotresu iz 1969 g. objekat je bio znatno ostecen i po misljenju strucnjaka odredjen za rusenje pa je 31.01.1970 g. miniranjem izvršeno njegovo rusenje.

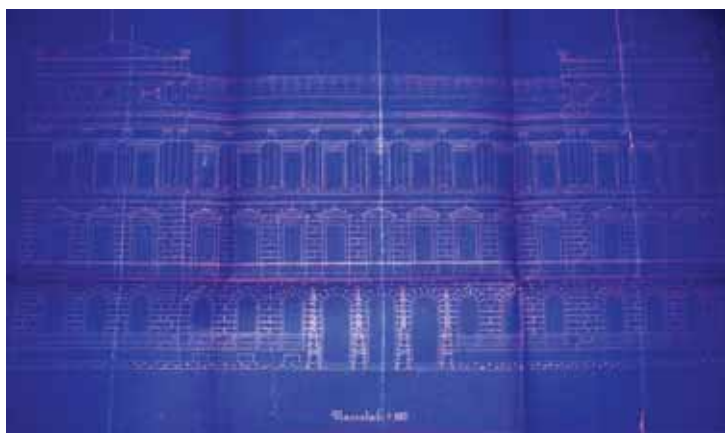
Gledajuci sa ove vremenske distance, moze se reci da je odluka o rusenju donesena unekoliko izhitreno , bez da se uradila detaljnija analiza njene vrijednosti za grad i eventualne njene obnove, Naime, u istoriji dvadesetog vijeka, postoji niz primjera gdje su pojedini znacajni objekti, pa i citava gradska istorijska jezgra, stradali u ratnim razaranjima i nakon toga strpljivim radom obnovljeni u izvornom obliku . Obzirom na ostecenja, moguca obnova gradevine podrazumjevala bi vjerovatno izgradnju novog objekta sa vanjskim izgledom u izvornom obliku (kao sto su obnovljeni neki objekti u Gospodskoj ulici), a unutrasnjost popunjena reprezentativnim gradskim sadrzajima .Jer , kako je svojevremeno ustvrdio Gogolj – ” Arhitektura je okamenjena istorija ” pa je rusenjem zgrade gimnazije zauvijek nestao materijalni dokaz jednog dijela istorije grada. Nova zgrada Gimnazije je pocetkom sedamdesetih godina izvedena na novoj lokaciji,istocno od dzamije Arnaudije na desnoj obali rjecice Crkvene,mjestu gdje je prije zemljotresa bila zgrada Srednje medicinske skole. To je zgrada sa prizemljem i dva sprata , u osnovi simetricna po svojoj poduznoj osi , funkcionalno rjesena gradevina sa dvadesetjednom ucionicom, bibliotekom, citaonicom, fiskulturnom salom i ostalim pratecim sadrzajima. Fasade su date u crvenoj fasadnoj opeci.Zgrada je poklon grada Sarajeva, a projekat je uradio arhitekta Nikola Neskovic za koji je dobio republiku ”Borbinu” godisnju nagradu za arhitekturu.Radove je izvelo GP ”Vranica” iz Sarajeva.

Ulazni dio nove zgrade Gimnazije

Zgrada Velike realke / Realne gimnazije sa dograđenim istočnim krilom

Velika realka – južna fasada / izvod iz originalnog projekta

Nova zgrada Gimnazije

MILENA MRAZOVIĆ, SPISATELJICA

Riječi i note

Milena Prajndlsberger-Mrazović,
Austrijanka čije je srce kucalo za BiH

Tekst: Dinko OSMANČEVIĆ

I ove godine, u Banjaluci je održan Vezeni most, Zbog pandemije izazvane korona virusom, sve se dešavalo mnogo skromnije nego što smo naučili da bude. Pa ipak, s obzirom na sve okolnosti koje vladaju u svijetu, pa i kod nas u Bosni i Hercegovini, samo održavanje manifestacije predstavlja svojevrsan podvig i pobjedu. Ono najbitnije, kontinuitet nije prekinut, tradicija je nastavljena.

Uz tradicionalno veče sevdalinke, "Preporodovog" orkestra iz Zenice, na ovogodišnjem Vezenom mostu, najviše su nam nedostajali klavirski koncerti izuzetnog muzičara i kompozitora, Muhameda Brace Skopljaka. Ranijih godina, ti koncerti su do posljednjeg mjesta punili Koncertnu dvoranu Banskog dvora (Doma kulture) i oduševljavali prisutne.

I dok se za sevdalinku može reći da traje otkad je i Bosne, a koja je kao svjetsko kulturno nasljeđe uvrštena i na listu UNESCO-a, dotle nam je malo poznato, otkad je klasična muzika prisutna u našoj zemlji? Zaista, kada je u Bosni i Hercegovini održan prvi koncert klasične muzike? Ovo pitanje vratilo me je gotovo stotinu i četrdeset godina u prošlost i dovelo do jedne izuzetne osobe, velike žene i velikog prijatelja Bosne i Hercegovine, Milene PRAJNDLSBERGER (Preindlsberger)-MRAZOVIĆ. Žene, koja se smatrala Bosankom i bosanskom književnicom, iako po rođenju to nije bila, žene, koja je ostavila veliki trag u kulturi naše zemlje, a koja je danas, nažalost, gotovo potpuno zaboravljena. Pokušaću makar malo ispraviti nepravdu i čitaocima Šehera ukratko predstaviti jednu zanimljivu životnu priču.

Milena Mrazović najvjerojatnije je rođena u Bjelovaru. Kao godina njenog rođenja uzima se 1863., iako su u igri još dvije godine, 1860. i 1866. Naš poznati historičar, Hamdija Kreševljaković, tvrdi da Milena potiče iz stare, plemićke porodice Mrazović (Mrazovac), a koja se spominje još u dvanaestom stoljeću. Ono što je sigurno, Milenin djed Avram Mrazović izdao je 1874. godine prvu hrvatsku gramatiku, a prvi je na hrvatski jezik preveo Getea.

Nekoliko nedjelja nakon austrijske okupacije Bosne i Hercegovine, kao činovnička kćerka, Milena je stigla u našu zemlju, i to najprije u Banjaluku, ali ubrzo se seli u Sarajevo, u kome će ostati punih četrdeset godina, sve do početka 1919.

Milena Mrazović je veoma dobro svirala klavir i 1881. godine predstavila se i na koncertu klasične muzike u Banjaluci. To je ne samo prvi koncert klasične muzike u gradu na Vrbasu, već i prvi koncert ove muzike u Bosni i Hercegovini uopšte! Kako su tada izvjestile Bosansko-Hercegovačke novine, koje su izlazile u Sarajevu, koncert je održan 31. marta 1881. godine, pred mnogobrojnim publikom. Citiraćemo i program koncerta:

1. "Svatovski pohod", od Mendelsona (svirao orkestar 78. pješačke pukovnije)
2. "Uvertira Riemzi" od R. Wagnera za 4 ruke (gospođice M. Mrazović i g. potporučnika Woda)

Milenin život u Bosni tog vremena, bio je izuzetno zanimljiv i neobičan. Pored toga što je dobro svirala klavir, Milena se bavila i komponovanjem. Uglavnom se radilo o malim formama, namijenjenim klaviru. Predavala je i francuski jezik volontirajući, na djevojačkoj školi milosrdnih sestara u Sarajevu, u školskoj 1894/95. A, još deset godina ranije, kada je doktor Makanec osnovao dnevni list *Bosnische Post*, postala je saradnik ovog lista. Nakon dvije i po godine, po osnivanju lista, dr. Makanec je novine prepustio svom odgovornom uredniku, Eugenu Tepferu, da bi nakon Tepferove smrti 1889. godine, Milena potpuno preuzela list. Tako je Milena Mrazović postala naša prva novinarka, urednica i izdavač.

Pored rada u svojim novinama, Milena je bila i dopisnica brojnih evropskih novina, za koje će mnogo godina kasnije izvještavati i o Sarajevskom atentatu i suđenju Gavrilu Principu. Velikoj svjetskoj prekretnici, koja će i u njen život donijeti potpuni obrt.

Kao priznanje za svoj rad, Milena je 1889., postala prvi ženski član Antropološkog društva Habsburške Monarhije, u Beču, a četiri godine kasnije, izašla je njena prva knjiga novela, pod naslovom "Selam", o životu bosanskohercegovačkih muslimana. Knjiga je uz odlične kritike prevedena na engleski i ruski jezik. A iste godine, Milena Mrazović, u svojoj štampariji, štampa pjesnička djela fra Grge Martića.

U februaru 1896., u Beču je održala predavanje o Bosni i Hercegovini, koje je izazvalo veliku pažnju. Iste godine, udaje se za doktora Jozefa Prajndlsbergera, ljekara Zemaljske bolnice u Sarajevu. Po udaji, napustila je

rad u redakciji Bosnische Posta.

Milena je sakupljala narodno blago, putovala je po Bosni i u društvu sa slikarkom Augustom Bock koja je pravila skice pejzaža i portrete bosanske djece, žena i muškaraca. Milena je održala brojna predavanja, pisala je o prirodnim ljepotama i kulturnom bogatstvu Bosne i Hercegovine. Dala je veliki doprinos muzičkom životu naše zemlje, a objavila je ukupno pet knjiga sa tematikom iz Bosne. Jednu njenu knjigu iz 1900., Bosanske bajke, ilustrirao je tada poznati Ewald Andt. Pa ipak, vjerovatno, najznačajnije od svega je da je Milena svojim radom utirala put, u javnosti, bosanskim ženama, čiji položaj u tadašnjem društvu je bio potpuno marginalizovan.

Već smo pomenuli da je izvještavala za evropske medije o Sarajevskom atentatu. A tokom Prvog svjetskog rata, sa svojim suprugom, hirurgom, proputovala je Srbiju, Crnu Goru, Albaniju i Italiju.

Nakon rata, novostvorena južnoslavenske država nije bila naklonjena Mileni, te je njenog supruga i nju deportovala u Beč. Beč je za ovu Bosanku po opredjeljenju bio tuđina, u kojoj je venula. U svom stanu ipak, uredila je Bosansku sobu, u kojoj je provodila najviše vremena. I dalje je držala predavanja o Bosni i Bosancima i prikupljala humanitarnu pomoć za ugrožene u našoj zemlji. Umrkla je 20. januara 1927. godine. Sve austrijske novine objavile su vijest da je umrla "slavna bosanska spisateljica".

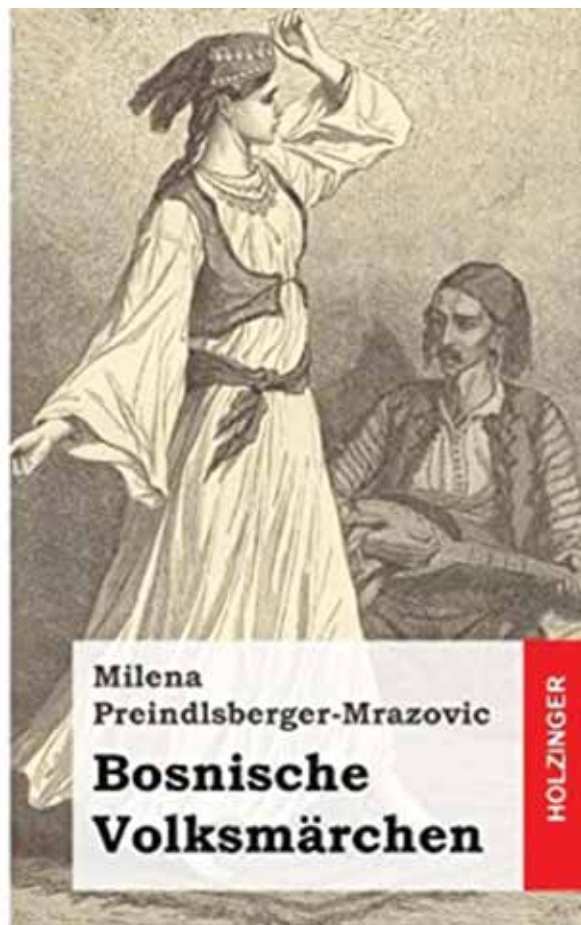
Milenu ipak ne možemo smatrati književnicom u pravom smislu te riječi. Ona je prije svega publicistkinja, a njeno ponajbolje djelo je "Bosanska istočna željeznica", o gradnji tada najskuplje pruge na svijetu od 1903-1906. (Sarajevo-Uvac i Međeđa-Vardište)

Nakon Drugog svjetskog rata, Milenin sin, po želji svoje majke, Zemaljskom muzeju u Sarajevu, donirao je zbirku tradicionalne ženske odjeće, koju je ona na svojim brojnim putovanjima po Bosni i Hercegovini, otkupljivala i brižljivo čuvala.

Na kraju, možemo zaključiti da je Milena Prajndlsberger Mrazović bila Austrijanka, čije je srce kucalo za Bosnu i Hercegovinu. Njemački jezik na kome je uglavnom pisala jeste jedan od razloga za njen neopravdan pad u zaborav. Ali bitni razlozi su i njena politička nepodobnost, u obje Jugoslavije, kao i naše poslovično kratko pamćenje.

GROSSDRUCK

www.cro-eu.com

Brisel

Foto: Melkina i Mirsad Filipović

Prijestolnica Evrope

Tekst : Mirsad Filipović

Grad koji nudi uvijek nešto više – od spomenika i muzeja, starih zdanja i parkova, do gurmanskih specijaliteta i najboljih čokolada. Grad, svoj i evropski.

Putujući po evropskim zemljama, provodio sam mnogo vremena u velikim metropolama, glavnim gradovima, turističkim destinacijama i manjim mjestima. Međutim, najviše sam boravio u Briselu, kojeg mnogi zovu, s pravom, evropskom prijestolnicom.

Moj prvi dolazak u Brisel bio je spontani susret s gradom koji je nudio mnogo, a da ja toga nisam bio ni svjestan. Ali svaki naredni dolazak u ovaj interesantni i lijepi grad, u kojem sam boravio u šest navrata, bio je bolje planiran. Kada sumiram sve što sam vidio i doživio tamo, ipak moram priznati da sam neke bitne stvari propustio i da ću morati planirati novu posjetu Briselu.

Ovaj fascinirajući grad nudi mnogo toga za vidjeti i doživjeti, bez obzira u koje godišnje doba ga posjetili. Ako vas interesuje umjet-

nost, kultura, historija, arhitektura, gastronomija, vrhunsko pivo, onda se malo evropskih gradova može mjeriti s belgijskom prijestolnicom. Ovdje su nastali pomfrit, vafli, praline, ovdje ćete pronaći najbolju čokoladu na svijetu, a grad nudi ljubiteljima vrhunskog piva i više od 500 različitih vrsta. Ljubiteljima kulture i historije otvorena su vrata 90 gradskih muzeja u različitim oblastima. Ja sam ih posjetio nekoliko, a osim onih klasičnih, ovdje ćete naći i muzej piva, čokolade, muzičkih instrumenata, stripa, starih automobila, i dr.

Brisel se može pohvaliti sa mnogim raritetima, a ja ću pomenuti samo neke. Grad je prvi u svijetu imao natkriveni galerijan. U njemu je gospodin Nehauz napravio prve čokoladne praline. Najveći slavluk u svijetu se nalazi u najvećem briselskom parku. Najveći broj Mišelin zvjezdica rangiranih restorana nalazi se upravo u

Briselske vafle su spoj ukusa i mašte

Briselu. Koliko se ovdje polaže na dobru i raznovrsnu hranu, govori i podatak da se u gradu nalazi više od dvije hiljade restorana.

Šetajući Briselom, na svakom koraku vas čekaju prijatna iznenađenja u vidu prekrasnih arhitektonskih građevina, starih popločanih ulica, modernih šoping centara, lijepih parkova, muzeja, zgrada sa fantastičnim muralima. Brisel je centar modernog stripa, a likovi poput Štrumfova, Tintina, Lucky Luka, Cubitusa i Gastona su postali svjetski poznati. Mene se ipak najviše dojmio briselski glavni trg, po mom skromnom sudu, najljepši u Evropi. Brisel je poput Praga, veoma kompaktan i jednostavan za obilazak, jer sve važne građevine, znamenitosti, objekti, parkovi, mogu se obići i pješice. A na izmaku napornog dana možete se odmoriti u ogromnom broju kafana, pivnica, restorana, slastičarni koje se nalaze na svakom koraku.

Kafe Opera je bio moja česta destinacija

Historija

U slobodnom prijevodu na staroholandskom jeziku, Brussel znači dom u močvari. Grad se prvi put spominje oko 580. godine, kada je tu sveti Gaugerije dao sagraditi kapelicu na maloj adi u rijeci Seni (Zenne). Smatra se da je ipak 979. godine osnovan grad, kada je Karlo Letargijski premjestio relikvije svete Gudule u kapelicu svetog Gaugerija.

Prvi službeni naziv grada je spomenut u povelji Lamberta II. Grad se počeo razvijati, građene su mnogobrojne utvrde, a močvare su počeli isušivati, kako bi se grad širio. U srednjevjekovnoj historiji

Evropsko političko središte

grada, on postaje važno trgovačko središte zahvaljujući svom geografskom položaju i rijeci Seni. U to doba grad je imao 30 000 stanovnika. U tom razdoblju leuvenski grofovi postaju brabantke vojvode. U narednih nekoliko stoljeća u samoj Belgiji i Briselu se smjenjuju razni vladari i dinastije, a česti ratovi donose španski, hamburški, francuski i holandski uticaj, sa njihovim jezicima, kulturom i religijom. Grad, kao i mnogi evropski centri, nije bio pošteđen epidemije kuge, razaranja i požara. Najdestruktivniji primjer se desio 13. augusta 1695., kada je po naređenju Luja XIV maršal Vilerov bombardirao i uništio trećinu grada i veleljepni Glavni trg. Samim tim se i izmijenio prvobitni izgled grada. Kasnije je Brisel poznat po mnogim revolucijama i protestima, najviše u doba francuske okupacije i borba za nezavisnost je trajala mnogo godina. Francuska vlast je doživjela teški udarac Napoleonovim porazom kod Vaterloa (Waterloo).

Konačno, belgijskom revolucijom 1830. godine, dolaze bolji dani za tu državu, a godinu dana poslije Leopold I proglašava kraljevinu Belgiju. Brisel je tada imao oko 100 000 stanovnika. Počela je modernizacija grada, procvat industrije i kulture, a grad se ubrzano širio. U prvom i drugom svjetskom ratu biva opet podobro oštećen, u novije doba postaje evropsko političko i vojno središte u kojem se nalazi Evropska komisija, Evropski Parlament i Nato. U ovom kvartu sada radi između 40 i 50 hiljada službenika i drugog osoblja. Zahvaljujući našem osvjedočenom prijatelju, parlamentarcu Jasenku Selimoviću, imali smo priliku u dva navrata posjetiti ovo političko središte Evropske unije.

Zajednička večera sa Jasenkom u gastronomskom srcu Brisela

Znamenitosti

Evropska prijestolnica je prepuna važnih i lijepih objekata. Najljepši i najvažniji, smješten je u srcu grada. To je Glavni trg. Već sam napomenuo da je grad prepun muzeja, prekrasnih crkava, lijepih parkova, važnih historijskih građevina, modernih zdanja i nije se lako odlučiti koje vam predstaviti. Moj subjektivni izbor se svodi na najvažnije turističke atrakcije, ali i na one destinacije ili objekte koji su se meni sviđjeli u višednevnim obilascima Brisela. Tamo sam boravio u proljeće, jesen i zimu, i to daje prednost mojim razmišljanjima o tome šta vama, čitaocima, predočiti.

Grand Place – Grote Markt (Veliki Trg)

Ovo fascinirajuće zdanje je srce grada proteže se na 68 x 110 metara (1.800 m²), sa izuzetnim pozlaćenim zgradama. Iz njega se izlazi u ostale dijelove užeg centra. Na koju god stranu da se uputite, nećete pogriješiti jer u svojim pohodima ćete vidjeti mnogo zanimljivih detalja, mješavinu novog i starog, a trg je najljepši u vrijeme božića, kada uz odabranu muziku prekrasne građevine mijenjaju svoj izgled uz predivne boje sa specijalnim efektima. Jedinствен doživljaj koji se ne može zaboraviti.

Veliki trg - Grand Place, noću je zaista fenomenalan

Ovaj trg je izgrađen u 11. vijeku, i od tada pa sve do 1957., je to u stvari bila tržnica. Tu su se prodavali razni produkti, a u zatvorenom dijelu su bile pekare, mesnice, pivnice, prodavnice tkanina, sireva, putera, uglja... Tako su i obližnje ulice dobijale imena Pekarska, Mesarska, Pivarska ili Trgovci putra, sira, uglja, tkanine i.t.d. Trg je

„Kraljevska kuća“ - Maison du roi, desno na slici

više puta teško oštećen u bombardovanjima i požarima. Većina građevina na trgu su izgrađene u flamanskom stilu, mješavini baroka, gotike i stilu francuskog Luj XIV, u 17. vijeku. U vijećnici se mogu vidjeti fantastični interijeri, lijepo oslikani plafoni i mnogobrojni murali koji oslikavaju gradsku historiju. Prekoputa se nalazi „Kraljevska kuća“ - Maison du roi, iako kraljevi u njoj nisu nikada boravili. Dao ju je izgraditi Vojvoda od Brabanta. U davna vremena ovo velebno zdanje se zvalo pekarska kuća, pošto se tu nekad nalazila pekara. Vremenom su se građevine zapaštale i gubile svoj sjaj, ali krajem 19. vijeka gradonačelnik Charles Buls je naredio da se sve građevine obnove i tako su ponovo dobile nekadašnji oblik.

I ostale građevine na trgu su fantastična zdanja od kojih zastaje dah, kada ih prvi put ugledate. To se desilo i meni prije ravno dvadeset godina u mom prvom obilasku Brisela. Bio je lijep sunčan dan i prizor koji se pojavio ispred mene nikada neću zaboraviti. Taj trenutak se nikakvim riječima ne može opisati. U jednoj od građevina se nalazi muzej piva, veoma popularan kod mnogobrojnih turista. Zanimljivo je da se svake druge godine trg prekrije tepisima od raznovrsnog cvijeća. Na kraju da istaknem da se trg, od 1998. godine, nalazi na UNESCO-voj listi svjetske baštine.

Hôtel de Ville – (Gradska Vijećnica)

Najvažnija i najimpozantnija građevina na Velikom trgu je Gradska vijećnica, izgrađena između 1402. i 1455. godine. Gradili su je arhitekti Jacques van Thienen och Jan van Ruysbroeck. Na glavnoj zgradi je impresivan toranj visok 96 metara, a istočni i zapadni dio nisu simetrični, jer je istočni izgrađen dvadesetak godina kasnije. Na vrhu tornja se nalazi statua Saint Michaela – svetog Mikaela, a pod nogama mu leži poraženi demon u ženskoj odjeći. Fasada je ukrašena kamenim licima svetaca, redovnika i plemića i drugih važnih ličnosti. Tokom vremena mnogi likovi su nestali sa zidina, ali od 1840. godine počeli su ih zamjenjivati motivi sa kamenom čipkom. Poznati belgijski kipari su napravili prelijepo kipove brabantskih vladara, njih 137, i smjestili ih u unutrašnjost vijećnice. Koliko god je ova jedinstvena vijećnica lijepa spolja, isto tako ne zaostaje ni unutrašnjost. Ogromna galerija, prekrasne sobe, luksuzni interijer koji se sastoji od velikih zlatnih ogledala, umjetničkih slika, skulptura, vrhunskih tepiha, drvenih rezbarija i mnoštva malih luksuznih detalja. Vijećnica i danas ima svoju funkciju jer se ovdje održavaju banketi i svadbena vjenčanja. Neke su odaje posebno lijepe kao Maksilijanova sa čuvenim tapiserijama, odaja gradskog savjeta i svadbena odaja sa dekoracijama. Posebno je impresivno stepenište časti ukrašeno muralima koji prikazuju bogatu historiju ovog izuzetnog grada. A vijećnica posjeduje i prelijepo balkone sa koji se širi prekrasan pogled na trg i mnoštvo znatiželjnih turista koji ga pomno obilaze.

Najvažnija i najimpozantnija građevina na Velikom trgu je Gradska vijećnica

Manneken Pis – (Mali čovjek koji piški)

Jedan od najvažnijih gradskih simbola je svakako ova 61cm visoka bronzana figura, smještena samo stotinjak metara od Velikog trga. Djelo je flamanskog skulptora, Hieronymusa Duquesnoya, rođenog 1570. godine. Statuu malog dječaka je napravio 1619. godine. Ova popularna figura i turistička atrakcija često je bila meta kradljivaca i zadnja kopija originalnog primjerka se čuva u Kraljevskoj kući, na velikom trgu. Stanovnici Brisela za njega vole reći da je to najstariji, najmanji i najvažniji stanovnik njihovog grada.

O malom dječaku kruži nekoliko legendi. Jedna je da je on urinirajući na fitilj podmetnutog eksploziva spasio grad. Druga, da se mali dječak Juliaanske, sin bogatog trgovca, izgubio, pa su ga poslije dužeg traganja pronašli u jednom vrtu kako piški. Njegov otac je u znak zahvalnosti dao izgraditi ovu statuu. Treća legenda govori o dječaku, kojega je blizu kraljevskog dvora probudio požar, a on ga je uspio svojim urinom ugasiti i tako spasiti kraljevsku palaču. Ova

Najstariji, najmanji i najvažniji stanovnik Brisela - Manneken Pis

mala statua se može pohvaliti da ima oko 1000 kostima koje mijenja tokom godine. Tako sam i ja posjećujući ovo mjesto, vidio različite nošnje na njemu. Za kostime je zadužena posebna ekipa dizajnera i udruženja prijatelja manekena pisa. Obično je to tradicionalna nošnja zemalja iz kojih dolaze turisti, različite uniforme iz civilnog društva, nošnje iz različitih zanimanja, a za božić je obavezno obučen kao Papa. Zanimljivo je da se nošnje biraju svake godine, a od pristiglih prijedloga se mali broj izabere. Kada se maneken presvlači, to je prava ceremonija uz duvački orkestar. Neke su nošnje stare i po nekoliko stotina godina. U zadnjih desetak godina se kip oblači i u šumadijsku narodnu nošnju sa šajkačom i opancima. 1987. godine izgrađen je ženski pandan Jeanneke Pis, ali ta figura nije ni izdaleka popularna kao Manneken. Zanimljivo je da se slična figura nalazi u više belgijskih gradova, ali i u svijetu.

Atomium – (Atomium)

Ova impresivna skulptura, sa svojih 110 m, najviša je građevina u Briselu, koju je osmislio André Waterkeyn. Izgrađena je u čast svjetske izložbe održane 1958. godine u ovom gradu. Nalazi se na prijevoju Leaken i predstavlja devet atoma jednog alfaželznog kristala u mjerilu 1:150 milijardi. Sastavljena je od devet velikih srebrnih čelično-aluminijskih sjajnih atom kugli. Svoj vrhunski sjaj zahvaljuju jednoj 2 mm tankoj elektrolitski obrađenoj aluminijskoj kori. Kugle imaju promjer od 20 metara i povezane su cijevima promjera 3 m, a preko pet pokretnih stepenica i lifta koji vodi do najviše kugle. A tu se nalazi vrhunski restoran sa impozantnim pogledom na cijeli grad.

Melkina ispred najviše građevine u gradu

U samom objektu je postavljena stalna izložba i poslije završetka svjetske izložbe (Expo 58) Atomium postaje svjetska atrakcija i jedan od simbola modernog Brisela. A bilo je planirano da se, poslije zatvaranja svjetske izložbe, sruši i ode u historiju. Ali na sreću, sa nadolazećom popularnošću, gradska uprava mijenja svoju prvobitnu odluku. U vrijeme naše posjete on se renovirao i bio je zatvoren za javnost.

A veoma je zanimljivo na koji način se objekt renovirao i spasio od propadanja. Osnovana je grupa prijatelja Atomiuma koja je svojom inicijativom i skupljenim donacijama uspjela riješiti sudbinu monumeta. Naime, skidani su dva m visoki trouglasti dijelovi i prodano je 1000 hiljadu komada, a svaki je koštao 1000 eura. Ovo mjesto je vrijedno posjetiti, a ja i supruga Melkina ga toplo preporučujemo našim ljudima koji misle putovati u Brisel.

Justitiepaleis - Palais de Justice – (Palata Pravde)

Šetajući gornjim gradom vidio sam mnogo zanimljivih objekata, crkvi, muzeja i na kraju duge ulice, na brdašcu Galgenberg, smještena je najveća građevina u Briselu, Palata pravde. U 19. vijeku je bila najveća građevina u svijetu, a i sada je među pet najvećih u Evropi. Njene dimenzije su 160 x 150 metara i prostire se na 26 000 kvadratnih metara. Kupola je visoka 104 metra. Unutra se nalazi 27 većih sudnica i 245 manjih. Dao ju je izgraditi Leopold I, a koštala je za to vrijeme enormno mnogo novca, oko 45 miliona u današnjoj valuti. Arhitekt je bio Joseph Poelaert. Gradnja je trajala od 1866. do 1883., punih 17 godina, a da bi se podigla morali su s tog platoa srušiti mnoge kuće, tako da su građani Brisela žestoko protestovali. Prije izgradnje, u srednjem vijeku, ovdje su se izvršavale smrtno kazne vješanjem. Ja sam ovu impresivnu građevinu pokazao mojim prijateljima iz Saveza Banjalučana kada smo bili u posjeti EU Parlamentu. U zadnjih nekoliko godina palata se renovirala, tako da je nismo mogli posjetiti. Šteta. Zanimljivo je da su njemački vojnici u drugom svjetskom ratu, u svom povlačenju, pokušali zapaliti palatu,

Palata Pravde, nekada najveća građevina na svijetu

ali na sreću nisu u tome uspjeli do kraja, iako je građevina teško stradala. Ipak je ubrzo poslije rata renovirana. Zanimljiv je podatak da je Hitler bio zaljubljen u njen izgled, te je dao izgraditi u Njemačkoj nekoliko sličnih građevina, naravno manjih. Ispred palate, na ogromnom platou se nalaze monumenti posvećeni pripadnicima otpora protiv nacista. Sa platoa se pruža predivan pogled na središte grada.

Royal Museums of Fine Arts of Belgium – Kraljevski Belgijski Muzej

Renee Magritte, Salvatore Dali, Peter Bruegel, Rubens, Van Dyck, David, Ingres, Rembrandt, Hieronymus Bosch – osamo su neka od slavni imena umjetnika – slikara, čiji se radovi nalaze u ovom izuzetnom muzeju. Više puta sam prolazio pored njega i nikako da uđem. Stalno sam bio pod nekim obavezama, ali 2018. u mom zadnjem posjetu Evropskoj prijestolnici, izdvojio sam pola dana kako bih na miru pregledao izuzetna umjetnička ostvarenja. Pošto sam bio u najvažnijim i eksponatima najbogatijim evropskim muzejima u Parizu, Londonu, Madridu, Rimu, Sant Petersburgu i Firenci, mogao sam napraviti i poređenje. Ovaj briselski je manji, smješten je na četiri sprata i ima oviše do 20 000 eksponata koji su napravljeni od 15. vijeka do danas. Naravno, najviše su zastupljeni holandski i belgijski umjetnici.

Impozantna je to zbirka, vrijedna svakog poštovanja i ovaj muzej je zato veoma dobro posjećen. Treba reći da je Brisel prava meka kada su u pitanju raznovrsni muzeji. Najinteresantniji su svakako muzej kakaa i čokolade, stripa, starih auta, vojni muzej, muzej čipke, muzej moderne arhitekture, muzej prirodnih nauka, muzej piva, uz kraljevski i nacionalni muzej.

Unutrašnjost bogatog kraljevskog finog muzeja

Parkovi

Kao i svaka evropska metropola, i ovaj grad obiluje lijepim parkovima, ali ipak ne u tolikoj mjeri kao Pariz ili Beč. Najveći park, Parc du Cinquantenaire, Park jubileja, smješten je iza Evropskog kvarta. U njemu sam bio više puta i mogu kazati da se ima šta vidjeti. Prvi utisak je da je on ogroman, lijepe zelene površine i šetališta su pažljivo planirane, a najveća atrakcija je svakako najveći slavoluk na svijetu.

Park jubileja sa poznatim Slavolukom

U parku se nalaze tri veoma interesantna muzeja, Kraljevski umjetnički, vojni historijski i muzej sa više od 400 starih auta. Jedno od njih je iz 1886. godine. Park je dao urediti Leopold II u znak proslave 50-godišnjice nezavisnosti Kraljevine Belgije. Zanimljivo da se na početku parka nalazi i gradska džamija. Posjetio sam i nju dva puta i zaista je impresivna. Ako kažemo da u Briselu živi 27% stanovništva koji su stranci i veliki broj koji su useljenici, onda nije ni čudno da su i briselski muslimani, većinom iz arapskih zemalja, podigli sebi mjesto za molitvu. Ostali parkovi vrijedni pažnje su Josahpat, De Woluwe, Rouge Cloitre, De Roodebeek...

U parku se nalazi i Džamija

Crkve

Brisel se može pohvaliti prelijepim crkvama koje ukrašuju ovu prijestolnicu. U one najvažnije sam ulazio i u vrijeme molitve, ali i kada su tamo bili samo znatiželjni turisti. Jedna od najljepših i najočuvanijih je katedrala St. Michel i St. Gudula, smještena na brdašcu Treurenberg, blizu centra grada.

I hoteli, u kojima sam boravio u dva navrata, smješteni su u blizini ove impozantne katedrale. Ona podsjeća na parišku ljepoticu Notre

Katedrala St. Michel i St. Gudula

Dame. Ova katedrala je sjedište nadbiskupije, a u njoj se održavaju kraljevska vjenčanja i sahrane. Interijer je predivano ukrašen i osmišljen i onda je razumljivo da je i najposjećenija crkva u gradu. Počela se graditi u gotičkom stilu od 1226. godine, a dovršena je skoro 200 godina kasnije. Njene impozantne dvije kule su visoke po 69 metara. Sveti Mikael je zaštitnik grada Brisela.

Eglise Saint Jacques Sur Coudenberg je crkva smještena na trgu Place royale, gdje se nalaze mnogi muzeji i Kraljevska palača. Crkva je građena u novoklasičnom stilu i iz daljine ne bismo ni pomislili da je crkva, prije da je neka državna institucija.

Dosta udaljena od centra grada, nalazi se najveća belgijska crkva i jedna od najvećih na svijetu, peta po veličini, Bazilika svetog srca - Basilique Nationale du Sacré-Cœur. Supruga i ja smo se dobro napješačili do ovog monumentalnog i zaista impresivnog objekta. A duga ulica, najmanje 5 km, sa sivim zgradama poredanim sa obje strane, kojom smo išli do crkve, podsjećala je na ulice u štokholm-

Bazilika svetog srca - Basilique Nationale du Sacré-Cœur

skom Rynkebiju. Naime, radnje, kafići, ljudi koje smo srećali, sve je to podsjećalo na stranačko područje koje djeluje segrerirano kao i mnoga u švedskim i evropskim gradovima. A sama basilika je na prekrasnom mjestu, na kraju velikog parka. Počela se graditi 1905. godine a konačan izgled je dobila 1970. Sa njenog tornja, visokog preko 90 m., pruža se veličanstven pogled na grad. U samu crkvu može stati 2000 ljudi koji žele vršiti molitvu. Kada sam bio unutra, upravo je bila molitva i bilo je mnogo vjernika. Interijer je lijep, ali izvana je ova moderna rimokatolička basilika posebna.

Ipak, meni se najviše svidjela ona najmanja koju sam posjetio. Zove se Notre Dame du Sablon-Église Notre-Dame du Sablon. Ko god je bio sa mnom u Briselu, obavezno sam ga vodio na ovo prekrasno mjesto. Preko puta crkve nalazi se veoma lijep manji park sa interesantnim kipovima i prelijepom fontanom. Crkva se počela graditi 1400. godine i trajala je skoro 100. godina. Poslije se mnogo puta renovirala i dograđivala u raznim stilovima, pretežno gotičkom i baroknom. Unutrašnjost crkve je fantastična, sa prelijepo ukrašenim prozorima, neobičnim oltarom i velikim orguljama. O ovoj crkvi, njenoj prvobitnoj kapelici, kruži viševjekovna legenda o kipu Madone, čiju je kopiju navodno ukrala jedna žena iz crkve u Antverpenu i prenijela je tu u distrikt Sablon. Poslije se taj mali kip nosio ulicama Brisela. Ova se procesija razvila u važan vjerski i građanski događaj u godišnjem kalendaru Brisela.

Notre Dame du Sablon-Église Notre-Dame du Sablon

Imao bih ja mnogo toga da napišem o Briselu i mojim posjetama. Možda je zanimljivo istaći da je moja prva posjeta vezana za kvalifikacionu fudbalsku utakmicu naše reprezentacije na čuvenom Hejselu. Pogotkom Zlatana Bajramovića u prvoj minuti povelili smo, a erupcija slavlja, među našim mnogobrojnim navijačima, bila je neopisiva. Toliko emocija, srčanog navijanja oko 17 000 Bosanaca i Hercegovaca, pristiglih iz mnogih evropskih zemalja, uz neizbježne petarde. Bilo je to nezaboravno veče. Izgubili smo tu utakmicu na stadionu na kojem se desila, 1985. godine, jedna od najvećih fudbalskih tragedija u historiji fudbala. U finalu kupa šampiona igrali su Liverpool i Juventus, a u velikim neredima život je izgubilo 39, većinom italijanskih navijača.

Brisel je sada milionski grad, nezvanična evropska prijestolnica, tu je sjedište evropske unije i evropske komisije, političko sjedište Nato-a i mnogih drugih organizacija. U gradu se govori ravnopravno francuski i holandski (flamanski jezik), grad je spoj nove i stare arhitekture. Briselska regija je druga najbogatija u Evropi po BND-u. Posebna je priča briselska gastronomija. Specijaliteti su grilane dagnje sa pomfritom, vafli sa stotinama različitih kombinacija i najbolja čokolada na svijetu, koju možete kupiti u mnogobrojnim vrhunskim buticima. Nehaus, Godiva, Marcolini i Leonidas su najpoznatiji proizvođači. Čokolada i čokoladni proizvodi su toliko ukusni i kvalitetni pa nije ni čudo da se toliko kupuju, i to najviše u svijetu upravo u Briselu i njegovom aerodromu. Pivnice su posebna priča, a

Kriek, Hoegaarden, Chimay, Leffe, Duvel, Jupiler i Stella Artois su najpoznatije marke. Probao sam i druge vrste, a Leffe tamni mi je bez konkurencije.

Nacionalni teatar i opera imaju dugu tradiciju. Poznata briselska Berza je prelijepa građevina, pogotovo kada je uređena za božićne praznike. U Briselu živi i dosta naših sunarodnjaka i ljudi iz naših regija, pa se u mnoštvu različitih jezika čuo i naš. Dosta poznatih ličnosti dolazi iz ovog grada, a meni najdraži je šansonjer Žak Brel – Jacques Brel. Imam podosta njegovih ploča, a njegovu najpoznatiju pesmu Nemoj poći sad, izvrsno su svojedobno pjevali Ibrica Jusić i Arsen Dedić. Brisel nudi mnogo toga lijepoga, za pogledati, ali i za kupiti: nakit, belgijska čipka, poznate tapiserije, vrhunske marke odjeće i obuče, božićne vašarske gurmanluke i puno kulturnih besplatnih događanja. Sve to možete naći u najpoznatijoj trgovačkoj ulica Rue Neuve i u starom galerianu - Galeries Saint-Hubert iz 1847. godine. Brisel ima jednu od najvećih i najbolje opremljenih biblioteka u Evropi. Ona posjeduje tri miliona knjiga i eksponata.

Šetajući gradom naletio sam na jednom malom trgu na skulpture Don Kihota i Sanča Panse u istoj veličini kao i one u Madridu, nevjerojatno. Zanimljiv podatak je da se rijeka Zena u samom centru morala natkriti, kako bi se grad mogao širiti, a to nije baš mala rijeka.

Jedno je sigurno a to je, da je Brisel pun prijatnih iznenađenja i turističkih atrakcija.

Vrhunski dizajnirana čokolada Pierre Marcolinija

Waterloo je odlično jako pivo

Briselsko pozorište i opera

Briselska Berza

Žak Brel je zadužio Brisel

U prvom planu Drago Mažar

Narodni heroji i "heroji"

I BISTE POGNULE GLAVE

Piše: Ozren Tinjić

Gledam svakodnevno naše vijesti, a listam i BiH novine i mnogobrojne portale. Mogu jedino zaključiti da sam iz dana u dan sve deprimiraniji. Gotovo nema dana da u Banjoj Luci, Prijedoru ili npr. Bijeljini ne spominju nekakvog heroja "otadžbinsko-odbrambenog rata". Svako malo eto ih u centru krajiške ljepotice, koja je danas sigurno dobrano tužna, mašu zastavama a podrigli od rakije i prasetine uz ogromnu halabuku pocupkuju slaveći svoje "viteške pobjede".

Imam osjećaj da tada i biste iskonskih narodnih heroja kod hotela "Bosna" od srama i nevjerice pognule glave.

Sjećam se dobro i banjalučkih "heroja" iz ratnih vremena koji nikada nisu vidjeli ratište ali su se rado šepurili po kafanama i restoranima. Sa pištoljima zataketim za pojas ili u futrolji na boku, poput revolveraša svakodnevno su maltretirali ljude. Danas, kada ih sretnem u Banjoj Luci, naivno i nevino spuštaju glavu. Nestalo one bahatosti i nadobudnosti.

I već po nekom nepisanom pravilu, kada se svega toga, htio-ne htio, sjetim ili vidim, vraćam se u prošlost i neka lijepa, bezbrižna vremena.

Bio sam osnivač tih 60-ih godina, kada me je otac, u kafani hotela "Palas", upoznao s narodnim herojem, Dragom Mažarom. Bio je u društvu s nerazdvojnim drugom, Nikom Jurinčićem, prvoborcem i istaknutim društveno-političkim radnikom. Često im se pridruživao i banjalučki glumac Hajro Hadžikarić koji će, između ostalog, ostati upamćen po ulozi Vladimira Nazora u Bulajićevoj "Bitci na Neretvi! Dobro se sjećam svoje zbunjenosti, pa i nevjerice, jer dok nisam up-

oznao Dragu, imao sam sasvim drugu predodžbu o narodnim herojima. Dječaćki naivno bio sam ubijeden da su to mahom strogi ljudi, oštra pogleda. A Drago je bio nekako dobrodušan i veoma susretljiv čovjek. Druželjubiv. Od svog skromnog stana u zgradi iza plaže Abacija, nedaleko od "Zelenog mosta", u kojem je živio sa suprugom Žižom i sinom Ivom, do grada je svakodnevno stizao na svom biciklu. Unatoč činjenici da je bio narodni heroj, baš kao i njegova braća Josip-Šoša i Ivica, te da je mogao uživati u nizu privilegija, ostao je običan čovjek. Svakako, valja pomenuti da je Drago imao i sestru Nadu i Boška, najstarijeg brata, koji su poginuli u NOB-u.

Narodni heroj Drago Mažar

Elem, kada se sjetim tog heroja i vidim ove današnje "heroje" i "vitezove" dođe mi, u najmanju ruku - zlo. Posebno ako se ima u vidu činjenica protiv kojih i svakakvih neprijatelja su se borili oni heroji i borci, a protiv koga ovi današnji.

Gosti iz Olova: Salem i Kasim ispred bisti banjalučkih narodnih heroja

Priče iz djetinjstva

ŠKOLA LETENJA

Ili: Kako smo vrapčića učili da leti

Ilustracije Omer Berber

Piše: Ismet BEKRIĆ

Bakan! Moj drugar iz ranog djetinjstva, mala pobrdanska raja. Igrali smo se negdje do konca osnovne škole, a onda su došla neka druga vremena, odrastanja, srednjoškolskog obrazovanja i korziranja. Tada su svi moji drugari, i Bakan, i Brane, i Zisko, i Udin, i Kuki, i Bodo, i Taja, i Keki, i Fahro, i Ipa, i ... izlazili iz tog najljepšeg doba djetinjstva u doba kad su igre i juranjave zamjenjivale drugačije životne obaveze. Vidali smo se, pozdravljali, ponekad bi i kafu skupa popili, ali dolazila su i zaposlenja, i kućenja, i ženidbe, i vlastita djeca. Neka nova mala raja. A onda su nas godine zla i progona rasule svijetom.

Bakan je, saznao sam kasnije, kad se krajem prošlog i početkom novog stoljeća moglo u Banjaluku ponovo dolaziti, svoju novu adresu pronašao u Americi. Sve sam vjerovao da će nam se ljetnji dolasci u naš grad preplesti, i da ćemo se ponovo zajedno sjećati naših najljepših godina. A onda, pročitah na FB-u, da je naš Bakan, Mašić Ibrahim (tad sam mu nakon toliko godina pročitao pravo ime) sklopio svoje oči, koje su ostale željne Pobrđa i Banjaluke.

Bakan je bio i jedan od glavnih likova u mojim pričama iz djetinjstva, koje sam pisao početkom ovog stoljeća, i koje sam zbrao u dvije knjige: "Pijetlov budilnik" i "Patuljci se uvijek vraćaju". Otvaram knjigu, i Bakan istrčava, širi ruke, i ponovo je na Pobrđu. I jednog vrapčića, koji je ispaio iz gnijezda, uči letjeti. Pa, uđimo u priču, vratimo se bar nakratko u neko sretnije vrijeme.

*U mojoj ulici sve su kuće niske,
ali svaka široku, toplu strehu ima,
pa su mi zato drage i bliske,
onako okićene ptičjim gnijezdima.*

Proljeće je već otvaralo kapije naših dvorišta i preskakalo ograde bašči uspinjući se uz mlade travke i zavlazeći se pod kore voćki i u ptičija gnijezda. Sva se ulica oblačila u cvrkute i mirise, a na prvim otvorenim dlanovima listova ljuščkali su se glasnici proljetnog vjehtra. Iz gnijezda što su se privila uz strehe i potkrovlja javljali su se prvi ptići koji su čekali ukusne zalogaje iz majčinih kljunića. Mame ptice davale su svojim budućim letačima prve časove iz letenja. I mi smo širili ruke i željeli da i sami poletimo. Bakan je čak pravio krila od starih kišobrana i pokušavao da se vine sa krova šupe, skačući na stari dušek. A Kuki je znao dugo sjediti na krovu svoje kuće, razmišljajući kako da što brže i sigurnije sleti do kajsija susjede Štefice, koje su svojim cvjetovima obećavale slatko ljeto. Zato se trebalo što bolje pripremiti za dolazak tih naših najdražih ljetnih posjetilaca. Jednog nedjeljnog jutra Bakan je u svojoj bašči pronašao golišavog vrapčića koji je, izgleda, htio da poleti za majkom vrapkom, ali krhka krila nisu dugo izdržala pa se neočekivano našao u travi gdje se često motao i mačak Bezuhov.

„Raja, šta da radimo?” upitao je Bakan pokazujući nam vrapčića koji je drhturio na njegovom dlanu.

„Najbolje da ga vratimo u njegovo gnijezdo!” predložio je Kako. „A kako da pronađemo njegovo gnijezdo?” ponovo je upitao Bakan, stavljajući ptića u njedra da ga malo ugrije.

„Stavimo ga na krov šupe ili na ogradu, možda će ga vidjeti njegova mama...”, predložio je Zisko koji je prošlog proljeća tako spasio jednu mladu lastavicu.

„Možda... ali moramo biti u njegovoj blizini, da ga ne napadne mačak ili da ga ponovo podignemo ako padne...”, složio se Kako, a Bakan je goluždravca brižno prinosio plotu, tražeći najširu letvu. Ptić je mahao nejakim krilcima, da bi se održao na plotu, a mi smo smišljali daljnji plan spašavanja našeg novog prijatelja. „Vrapčiću prvo treba dati hranu, a zatim ga učiti da sam leti!” oglasio se Kako, predlažući da Zisko i Brane pođu u lov na mušice, dok bi Bakan ptiću dao prve časove iz letenja.

„Najbolje je da odmah osnujemo školu letenja”, predložio sam drugarima. „Neka Bakan bude učitelj za mahanje krilima, a Kako i ja ćemo biti njegovi pomoćnici.”

Tako je Bakanova bašča postala prva škola za letače, prije svega za početnike. Bakan je već počeo da skakuće mašući rukama, Kako je izvodio neke smiješne baletske pokrete, a ja sam se približio preplašenom pticu i pazio da ne sklizne u travu pokraj drvene ograde. „Morate malo sporije i nježnije mahati rukama... Ovako...”, čuo se Kuki koji je pokušavao da dočara nešto drukčiji, mekši let, ali je, onako povišok i nezgrapnan, sigurno bio smiješan i zbunjenom vrapčetu.

Prošao je i prvi čas letenja. Vrapčić je već počeo upornije mahati krilima, ispuštajući neke piskutave tonove koji su više ličili na struganje igle po gramofonskoj ploči, nego na cvrkut. U tom trenutku odnekud je dojezdio vjetrov konjić i primio u svoje nevidljivo sedlo jedinog učenika koji se malo uzdigao i zatim zaprhutao između cvjetnih grana šljive i breskve. Ličilo je to više na prestrašeni bijeg iz škole nego na istinsko krilatanje i letenje.

Slabašna i nevjesta vrapčićeva krila nisu dugo izdržala i naš se letač ponovo našao u travi. Potrčali smo za njim, a Bakan ga je ponovo pažljivo stavio na svoj dlan.

„Da čujete kako mu kuca srce, kao ubrzani satić!” zabrinuo se Bakan.

Zisko i Brane su se upravo vratili iz neuspješnog lova na mušice. „Trčao sam i otvorenih usta, ali nijedna mušica nije htjela da uleti u njih”, jadao se Zisko.

Vrapčića smo zatim smjestili na ravni krov šupe uvjereni da će odatle bolje pratiti naš pouk iz letenja, a prije će ga zapaziti i mama vrabica.

Prošao je još jedan čas letenja, započeo je i treći, a vrapčić nikako da se vine prema krovu Bakanove kuće, na čijem se tavanu, vjerovatno, nalazilo i njegovo gnijezdo. Ipak je pokušavao da pokrene svoja krhka krila, a njegovo piskutanje više je ličilo na podsmijeh. Ko zna, možda smo mu bili i smiješni, možda nam se smijao na svoj vrapčiji način, kao što su nam se sigurno smijale i Bakanove sestre, gledajući s prozora našu nedjeljnu predstavu.

Na krov šupe sletjelo je, malo zatim, nekoliko vrabaca koji su ohrabivali ptica da malo snažnije zamahne krilima i s njima poleti ka gnijezdu. Među njima je bila i vrapčićeva mama koja je u njegov otvoreni kljunić ubacivala raskvašene mušice.

Ojačan majčinim prisustvom i odlučnošću, vrapčić je napokon raširio krila i, zajedno s majkom i ostalim vrapcima, poleteo prema Bakanovoj kući i izgubio se iza krova.

Bakana smo nazvali učiteljem letenja i odlučili da ovu ptičiju školu na zatvaramo. Bit će, svakako, još nestašnih ptica kojima treba dati prve časove letenja. A dobro je i da svako dijete nauči letjeti.

Sva je Bosna u planinama

Piše: Ismet HODŽIĆ

Nastavak iz prošlog broja

Kad kreneš kroz Bosnu, čekaju te gudure, vrleti, visovi, prelake, kanjoni, brda i raznorazna čuda Svašta se o tome govori; Jes' piramida; Nije piramida!? Sve do sad se mislilo, da je to brdo Visočica, po kojem je gradić Visoko dobio ime. Ne vidi se ona.

***Bujrum u začarani krug od kojeg si – mislio si – utek'o! Šipak! Od mene se nemere tako lahko uteć'!
Ja sam ti Bosna!***

Brdo ko brdo. Sva je zarasla u rastinje. Sakrila se u Visočicu, radije navukla brdo na sebe, tako da je niko ne vidi? To čudo se i dalje istražuje. I neće biti, da je jedino te vrste, u našoj Bosni!? Kad kreneš kroz Bosnu preko planina, tek si onda u belaju!? Ne znaš će si, i na kojoj si planini. To je beskrajni lanac i šnjura, prepuna raznih čvorova. Planine se nastavljaju jedna na drugu. A

visina im je takva, da, kad si na njima, dodiruješ tjemenu nebo! Himalaje ćeš prije skontat', a ove naše planine, Bogami teško!?! To ti je, začarani krug, u kojem pokleknu sve logike! Ideš preko Bjelašnice, a okolo vidiš, Igman, koji si kobajagi ostavio iza sebe, Treskavicu, koja ti je k'o na dohvat ruke, Prenj koji ti dođe, k'o pred očima, i vidiš one udaljenije, za koje znaš da ti nisu blizu. I sve bi to bilo jasno k'o dan, da nije onoga; Ali! Misliš da si na Bjelašnici, a ti zagazio opet na Igman! Pa kako to? Tek sam ga proš'o, i ostavio iza sebe! I odjednom skontaš, kako si ovariso na onaj neobjašnjiv krug, u kojem ti se čini, i da ideš naprijed, i da stojiš u mjestu!?! Sve ti je blizu, a opet sve daleko!

Sletiš niz strminu, i počneš da se penješ uza stranu, i misliš, mora da sam na padinama Prenja; A ono šipak! I dalje si na Bjelašnici!?! Nađeš se u kanjonu, i kontaš evo Neretve, a tamo tek Rakitnica!?! A kanjon k'o kanjon, pripada i rijekama i planinama!?! U njima teku rijeke i iz njih se uzdižu planine!?! Pa ti sad gledaj, kako ćeš s tim izać' na kraj! Najbolje ti je, šuti i uživaj! U prirodi imaš posla sa logikom Stvoritelja svjetova, pa i tih rijeka i planina. Doš'o si, đe si doš'o, i nijedne! Samo uživaj! Najbolje ti je! Jer kroz uživanje ćeš shvatit' i razumijet' više! Priroda šuti, a kaže više, nego hiljadu najpametnijih na svijetu! Pa eto, ako već hoćeš, nešto od toga možeš, po nazivima planina, sebi i objesnit': Bjelašnica je vazdi bijela, Treskavica se trese, Zelengora je zelena, Maglič iz magle ne izlazi, Prenj se napinje ili ti prenji, Visočica je visoka, a Konjuh ne treba ni objašnjavati, ... Eto, toliko sam ti pomog'o, a dalje ne mogu ni sam sebi pomoći! I ja šutim i uživam!

E, da ne bi bilo da smo samo brdoviti i u planinama, Bosna ima i ravnica? Eno ih oko Save i u gornjem toku Drine. Sjever je to Bosne. Kažu, da kad tamo puhne, nama se smrzneš! Vjetrometina, pa to ti je! I pored svega, to ti je plaho plodno zemljište. Tamo ti raste sve, od pšenice bjelice pa do slatke šećerne repe! Kad smo već tol'ko amo zagazili, valja nama i kroz gradove!

U Bosni, tebi valja i kroz gradove

A Bosne bez gradova, nema. Kad zakoračiš u Bosnu, valja ti i kroz njih proć'! Prvi utisci, zavise od toga gdje si zakoračio; jal' sa istoka, jal' sa sjevera, jal' s one kose strane svijeta. Svađe te čeka belaj, u kojem se nećeš lahko snać'. A što dublje ulaziš, u ovaj naš bosanski vilajet, postaje ti sve, zagonetniji i tajanstveniji, nego što si mog'o predpostaviti kad si amo kreno!?! U Bosni su naselja i gradovi našli mjesto, u tjesnacima i malim dolinama, među našim planinama. Tako ti je, i sa putevima. U Bosni nećeš zalutat, ako se držiš prirode i onoga što je ona odredila. Drži se rijeka, one su ti najbolji vodić! A, imamo i gradova, kako se to kod nas kaže, po-dalje od očiju!?

To su, stari gradovi Bosne. Zavučeni su dublje u klance i tjesnace, a ima ih i na vrhovima planina. I to je zagonetka, jer gradovi se ne grade, Bogu za leđima! E u Bosni se grade, pa makar bilo i naopako! Mi smo vazda znali, da si najbolje zaštićen, kad si Bogu zaleđima! Kad je Bog ispred tebe, niko ti nemere ništa! Stari naši gradovi i gradine, su napravljeni, na teško dostupnim mjestima. A neki su tako zabačeni, da je i upućenim teško, da ih nađu, i da do njih dođu. Takav je naš stari kraljevski grad Bobovac, izgrađen na jednom od brdskih visova planine Perun kod Vareša. Bobovac je imao jake zidine i kule, koje nikad nisu bile probijene, nit je grad ikad bio osvojen! Pod njim su mnogi dušmani čamili i čekali priliku da ga osvoje! Ali i tu džaba! Kako se ne da Bosna, tako se ne da ni Bobovac! Ni Kraljevsku Sutjesku, nije lahko nać'. Da se tamo dođe, treba skrenut' s glavnog puta, odmah poslije, jal' prije Kaknja. Dobila je naziv Kraljevska, jer se nalazi, na ondašnjem

putu, prema sjedištu naših Kraljeva, gradu Bobovcu, a Sutjeska, po značenju riječi, tjesnac među planinama. Grad je poznat po starom franjevačkom samostanu, i po prvoj džamiji izgrađenoj u Bosni. Naši Kraljevi su često obilazili svoju Bosnu. I tih kraljevskih gradova se nagomilalo, imamo ih na svakom koraku! U nas je tako; Kralj ne more u nesigurno? Je! Kralj neđe skreno, jal' proš'o, nama ti sagradimo utvrde i gradove, koje postanu kraljevski! I tako nastadoše, Srebrenik, Blagaj, Jajce, Mrkonjić, Ključ, Novi, i još kamaru mjesta, za koje samo oni znaju! Na nama je, da to sve razaberemo, i da naše kraljevstvo zaokružimo u jednu historijsku cjelinu, koja se zvala i zove Bosna! A ta je cjelina, skoro dva puta veća, od današnje Bosne!?! A to je zato, što su nas, mnogi dušmani i zulumčari čopali! Čopali su nas, i djelili, k'o pitu! I to sa svake, naše strane svijeta. I pored toga, ostalo nas je, i ima nas! Ne da se Bosna, tako lahko očopati. A šampita nije, da je moreš, k'o o'šale, zgazit' i zgnječit'! Bilo je Bosne vazda, i vazda će je biti!

Gradovi novijeg vremena, su nastajali u različitim periodima našeg postojanja. Najviše ih je, u slobodnom prostoru, uz tokove rijeka. Zato ih ima više nego rijeka!?! Njima su se, rijeke okitile, i sa jedne i sa druge strane obale. Tako su nastali naši, bosanski riječni džerdani! Uz Bosnu, nikoše Sarajevo, Visoko, Zenica, Maglaj, Doboj..., uz Neretvu, Počitelj, Mostar, Jablanica, Konjic..., a na Plivi, tamo đe skače u Vrbas, je Jajce, na Vrbasu imamo Banja Luka, a na obalama Drine, su Foča, Goražde, Višegrad, Zvornik..., a Bogme eno i Bihaća na Uni. Una je rijeka – Jedina! Tako bi se zvala, ako bismo je preveli na naš jezik. Ovo nabranjenje, nije šejtanluk pisca teksta, nego stvarno čudo, koje te obuzima i kojem ne moreš odoliti! Svađe, uz rijeke, naiđeš na bisere od gradova! I ovo što sam nabraj'o, k'o da nisam ništa nabroj'o!?! Ostalo ćeš sam skontat, kad amo dođeš!

Naši biseri imaju i nazive, koji govore o zapanjujućoj kreativnosti Bosne! Sarajevo će ti dobit' naziv po dvoru u polju, Mostar po starom mostu, Maglaj po magli uz rijeku Bosnu, Visoko je već objašnjeno, za Foču, niko ne zna kako je foka sa smrznutog Arktika, trefila amo do nas ...! A Tuzla, koja nije ni Solun, ni Salona, ni Soline, ni Slano, a ipak je sve to!?! Naziv je dobila po soli na kojoj leži!?! Tuz, na turskom jeziku znači so, i eto ti Tuzle. Naziv Bihaća nam je čudo, zbog onoga BiH - ać!?! E, đe to, na svijetu ima? Imamo i grad, koji u svom nazivu sadrži i administrativnu skraćenicu lijepe nam Bosne i Hercegovine! A Bogme, eno i vezirskog Travnika, leži uz Lašvu usred travnate Bosne, i Kiseljaka, na mineralnim vodama! Neko nekad, naš'o naku vodu. Bila mu nešto kisela, pa se razgalamio po cijeloj Bosni, kako je ovariso na kiseljak! I eto, tako mi, među gradovima, dobismo i Kiseljak!

I svaki grad i bolje naseljeno mjesto, ima čaršiju. Po novom, to mu ga dođe k'o business-biznis centar! Čaršije su pune dućana, zanatskih i uslužnih radnji i granapa-prodavnica! A bez aščinice, čevabdžinice, buregdžinice, slastičarne i kahvane, čaršije nema! Nekad smo imali i hanove! Han se razlikuje od današnjih hotela i motela po tome, što je bio namijenjen za prihvata gosta namjernika, a boravak u njemu je bio džaba i njemu i njegovim konjima!?! Ama, tome nema kraja! Đe god kreneš, dočeka te neko čudo! Iza njih stoje legende, događaji, priče, ljudi izuzetnih sposobnosti, djevojke nenadmašne ljepote, neuništive građevine, čuda prirode, vode za koje niko ne zna odakle izvire i kako nastaju, i svašta još nešto što hinsan nije u stanju da razumije!

Da sve to razabereš, treba ti golema vakta! I opet, nećeš sve razabrat'!

Boje Budućnosti

Foto: Maks i Boris Perkman

Umjetničko predstavljanje porodice Perkman – u Roedermarku u Njemačkoj

Pripremila redakcija

Banjalučani u Njemačkoj, Ljubica, Maks i Boris Perkman, predstavili su se na tematskoj izložbi posvećenoj „Budućnosti“, koja je krajem septembra (24. i 25.) u klubu „KiR-a“ u Roedermarku pružila ugođaj susreta sa slikama, skulpturama, radovima na staklu i muzičkim instrumentima (dizajn ukulele, tamburice i E-gitare). Sunčano vrijeme omogućilo je udruženje na otvorenom, u koje je prisutne uvela predsjednica kluba KiR Sylvia Baumer:

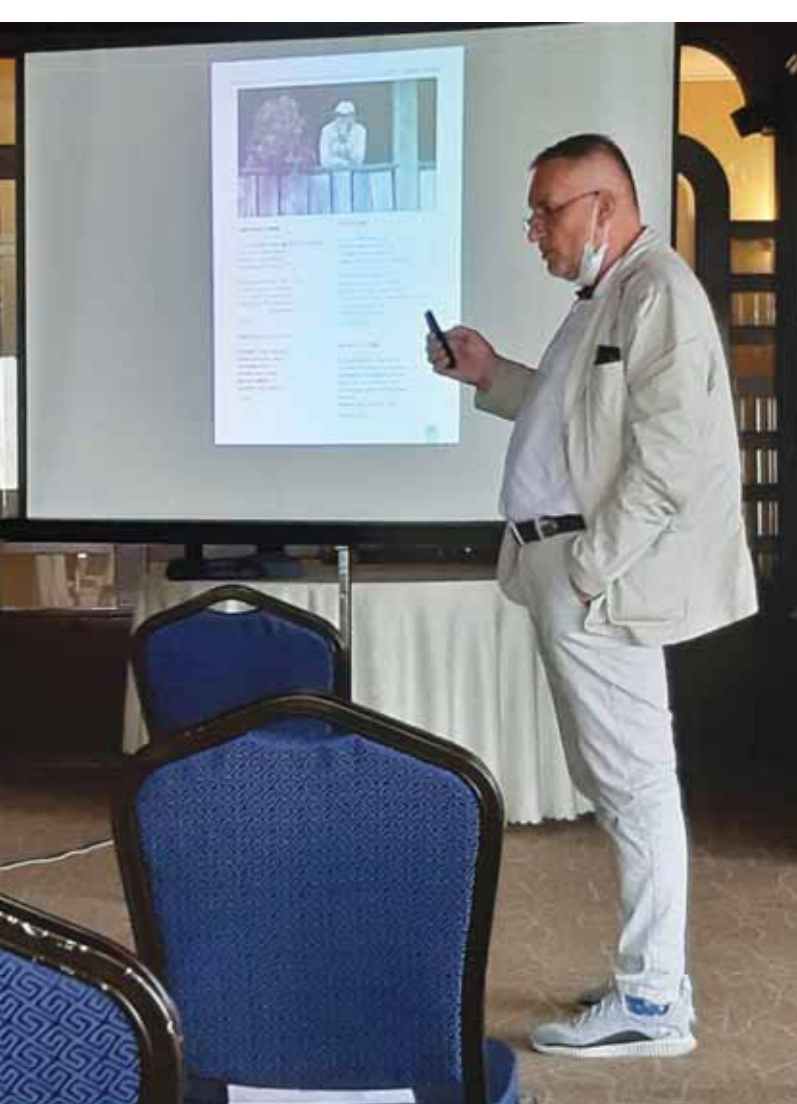
„Ovo je prva izložba umjetnika kluba KiR-a 2020. Opština grada Roedermarka nam je dala dozvolu da možemo izložbu održati, samo po propisu: odstojanje, maske su obavezne zbog širenja novih infekcija Korone virusa i dezinfikaciona sredstva za ruke. Klub umjetnika je ove godine morao otkazati mnoge izložbe za 2021. godinu, u nadi da će situacija biti bolja. Klubu su nedostajali mnogi radni sastanci, druženja s drugim klubovima umjetnika, inspiracije, izložbe...“

U klubu umjetnika KiR stvara 46 aktivnih članova, među kojima su Ljubica i Maks Perkman. Maks i sin Boris prave E-gitare i ukulele – tamburice, a Ljubica, inače naša saradnica, bavi se slikarstvom – izložila je slike na temu „Budućnost“.

BUDIMO ŠTO ČEŠĆE 'OFLINE' A NE 'ONLINE'

Piše: Dr Rade DUJAKOVIĆ

*"U neredu, treba pronaći
jednostavnost"*

(Albert Einstein)

Da nam je neko, još krajem prošloga vijeka, rekao da će jedan obični ili neobični mikrobiološki agens-virus (mada su mikrobiolozi-virusolozi, još krajem sedamdesetih godina, baš u vrijeme kada je eradikirana Variola vera, upozoravali da će XXI vijek biti vijek virusnih infekcija i epidemija, to tim više, što protiv bakterija imamo uglavnom efikasne antibiotike, a protiv virusa nemamo ništa efikasno), ugroziti civilizaciju i još k tome, potpuno pokidati mrežu tradicionalnog društvenog funkcionisanja i označiti kraj socijalnog života, makar onakav kakav smo znali i imali, ne bismo povjerovali u takav naučno-fantastični scenario na planeti Zemlji!

To će ujedno biti odskočna daska zagovornicima digitalizacije društva-dajući argument projektu 'Digitalna transformacija' kojeg je premijerka Srbije Ana Brnabić promovisala u Banjoj Luci o Sv. Stefanu, na Dan Republike Srpske, 9. januara o.g.a. Naši političari, od predsjednice RS Željke Cvijanović i srpskog člana Predsjedništva BiH Milorada Dodika, pa do ministara prosvjete i kulture Natalije Trivić i nauke i tehnologije Srđana Rajčevića, zdušno podržali i počeli uporno i u svakoj prilici javnog nastupa, ponavljati tu modernu, pomodarsku sintagmu-digitalizacija i digitalna transformacija vascijelog društva i države, kao omiljeno i pitko futurističko utopijsko obećanje (poput obećane ekskurzije na Mjesec). Regionalna ali i globalna vizija naših i belosvjetskih političara sa one, kao i ove strane rijeke Drine, sa obe strane Save, Dunava ali i Rajne, pa i sa obe obale Atlantika, kao i sve četiri strane Pacifika, dakle kao kosmopolitsku beskompromisnu mantru, bez koje nema napretka i budućnosti, zanemarujući činjenicu da svaka tehnologija i tehnološka inovacija, ima i pozitivnih i negativnih strana, jos od industrijske revolucije u XVIII vijeku, pa do danas.

Upravo Corona-pandemija je nekritički i nužno bila uteg na tercijama opšteg i nekontrolisanog trenda digitalizacije društva, 'online' života, nastave, kulture (pozorišta, sajmovi knjiga, književnih promocija), rada na daljinu (od kuće), sa fizičkom i socijalnom distancom, diktirajući nam nova životna pravila robinzonskog 'solo' života!

Digitalni mediji i 'online' život, još i prije Corona-pandemije a pogotovo sada kada je svijet pritisnut i ucijenjen planetarnom talačkom krizom novog mikroba, vode do toga da se ljudski mozak, zbog još većeg forsiranja elektronskih pomagala u izolaciji, manje koristi, čime njegove funkcije i efikasnost, s vremenom opadaju!

Napredak civilizacije, stoljećima je mjereno veličinom moždane kore-neokorteksa, a digitalni mediji, isključujući funkciju po funkciju, vode u atrofiju i demenciju, a to praktično znači da smo ušli u začarani krug propadanja mozga ili rikverc-evoluciju u smislu vraćanja čovjeka na stablo sa kojeg je davno sišao! Ako nismo sasvim sigurni da je Čovjek u svojoj evoluciji postao od majmuna, evidentno je da će kompjuter i pametni telefon, ljudsku vrstu i bukvalno IZ-MAJMUNISATI!

Oni (digitalni mediji) pritom ometaju oblikovanje (formiranje) centralnog nervnog sistema (mozga) djece i mladih ljudi ('online' nastava) npr. formiranje i sazrijevanje frontalnog režnja i kontrahemisfere mozga jer djeca nauče pisati na tastaturi kompjutera a ne rukom i olovkom i usljed toga ometanje razvoja govorne faze zbog čega danas imamo više djece kod logopeda nego ikad a njihova mentalna efikasnost (djelotvornost i učinkovitost), ostaje time od samog početka ispod nivoa koju bi bez tih tehničkih surogata mogli postići i dostići!

To se nikako ne odnosi samo na mišljenje, nego i na našu volju, emocije i prvenstveno na naše društveno ponašanje. Neobrazovani je mozak, kao knjiga bez slova! Stoga je od naročite važnosti posvetiti pažnju 'oblikovanju mozga' kod djece i mladih!

Digitalna demencija, sintagma koja se prvi put sreće u Južnoj Koreji (zemlji sa najviše kompjutera u školama i tzv. lap-top kabineta) a njemački neuropsihijatar Manfred Spitzer sa Univerzitetske psihijatrijske klinike u Ulmu, stavlja je na naslov svoje znamenite knjige, koristeći taj novi pojam u kontekstu niza kognitivnih i organskih poremećaja kao posljedice neracionalne upotrebe i pretjerane zloupotrebe digitalnih medija, na što nas sada aktuelnom epidemiološkom situaci-

jom još više, kao u epskoj pjesmi (na zlo) navodi i iskušava pošast zvana Covid-infekcija ili Corona-pandemija!

Suočeni smo dakle, kao civilizacija, sa novim izazovima, pandemijom Corona virusa, koja pored direktnih posljedica po čovjeka i čovječanstvo izražene epidemiološkim parametrima morbiditeta i mortaliteta pa onda i psihičkih posljedica anksioznosti, depresije pa do PTSP-a i prijetećeg porasta suicida, sada aktualno i globalno prijeti da označi KRAJ SOCIJALNOG ŽIVOTA, a pojmovi fizička i socijalna distanca, izolacija, rad na daljinu i od kuće, 'online' nastava u školama i na fakultetima, devalviraju tradicionalne društvene vrijednosti i norme: radno mjesto, posao, timski rad, školu kao instituciju, nastavnike i profesore (ex catedra), kolektivitet a konzumacijom kulture 'online', obezvrjeđuje, karikira i dovodi u pitanje opstanak kulturnih institucija: pozorišta, opere, baleta, bioskopa (pa i kafane), ali i sajmovi knjiga kao i elementarni pojam knjige kao civilizacijske tekovine! Dakle, Corona i digitalizacija, u funkciji alijenacije (otuđenja) čovjeka od čovjeka i opet čovjek, čovjeku postaje vuk (lat. Homo hominis lupus est!) a to će reći da je prije i iznad svega na sceni evidentna dehumanizacija društva u cjelini.

Svi argumenti, sumnje i kritike neracionalne upotrebe i forsirane zloupotrebe digitalnih medija i opšte digitalizacije društva, iznenadna pošast, kao planetarni cunami, od početka 2020. godine i dalje, sve obezvrjeđuje i relativizuje i hvatajući se ruku pod ruku u demonski orkestrirano kolo, globalna digitalizacija, digitalni mediji i Corona-pandemija, hvataju civilizaciju u zamku, u začarani krug, lavirint bez vidljivog izlaza, u kavez, kao pticu ili pokusnog štakora, nudeći nam 'online' mrvice od života, kao surogat!

Otud i poplava teorija zavjere protiv civilizacije, slobode, demokratije, a opet u strahu od opasne zaraze poput kuge, varirole, tifusa, osumnjičeni su i najmoćniji internet-magnati, Bill Gejts i vlasnici društvenih mreža, jer Corona, slučajno ili namjerno, baš njima daje vjetar u jedra!

U cilju prevencije posljedica zloupotrebe digitalnih medija naročito sada u vrijeme Corone i socijalne izolacije i alijenacije a prije svega poput droge opasne bolesti internetske ovisnosti, evo nekoliko prostih i praktičnih savjeta:

**-Hraniti se zdravo (primarna mjera prevencije svake bolesti),
-Kretati se svakodnevno pola sata (najmanje što možemo učiniti za svoje tijelo),**

-Biti što manje zamišljen i odsutan. S koncentracijom moramo biti sad i ovdje, a ne negdje drugdje. Ko to uspije, srećniji je, a ko mozga (npr. o prošlosti), manje je srećan!

-Činimo samo ono što je realno izvodivo, previsoki zahtjevi vode u neuspjeh i razočarenje!

-Pomažimo drugima. Altruizam je ono najljepše u medicini jer pomoć drugome, zdrava je za pomagača a novac usređuje samo one koji ga troše na druge!

-Novac nas ne čini ni srećnima ni zdravima. Naprotiv, novac kao opsesija hrani škrtost i usamljenost!

Trošimo na doživljaje a ne na stvari!

-Slušajte muziku u svakoj prilici! (Istraživanje moglo dokazalo je da jedino muzika limitira aktivnost zona mozga zaduženih za tjeskobu, a potiče one zadužene za sreću!),

-Zdravo je pjevati (pa makar i ne imali sluha!) A TEK PLESATI! Ples je najbolja prevencija demencije (uz učenje stranih jezika i šetnju u prirodi sa djecom). Naime, ples je apostrofirani kao aktivnost koja naročito usporava nastanak demencije! Čeoni režanj razvija se sportom, muzikom, glumom, umjetnošću općenito, ručnim radom! Nekada su se djevojke prije udaje, bavile ručnim radom (vezle su goblene, plele i heklale), naročito na selu, a danas cure i u selu i u gradu 'surfaju', tipkaju poruke na svojim pametnim telefonima i permanentno su na društvenim mrežama (Facebook, Twiter, Instagram...), do duboko u noć!

-Smijati se treba i onda kada nam nije do smijeha!

-Biti aktivan i savladavati prepreke (zdravije se popeti na brdo pješice, nego autom ili žičarom),

-Pojednostaviti život gdje god to možemo! (Ne kupovati komplikovane uređaje: kosilice, nutribullet, električne četkice za zube i sl.),

-Na skoro sve što potiče naše centre za sreću, navikavamo se relativno brzo! Večera sa dvoje-troje prijatelja npr. čini nas srećnijim, nego tristo virtuelnih kontakata na Face booku!

-Već rečeno, boravak u prirodi godi tijelu i duhu! (Pogled na zelenilo kroz bolnički prozor, nakon operacije žući, skraćuje boravak u bolnici za jedan dan!),

-Sve navedeno, posebno vrijedi za djecu!

-Na koncu, treba izbjegavati digitalne medije kako bismo našli optimalnu mjeru da MI VLADAMO ALATOM, A NE DA ALAT UPRAVLJA NAMA!

Ili modernijim rječnikom, BUDITE ŠTO ČEŠĆE 'OFFLINE' A ŠTO RJEDE 'ONLINE'!

Dokazano, digitalni mediji čine nas debelima, glupima, agresivnim, usamljenim, bolesnim i napoljetku i nesrećnim!

Ograničimo djeci vrijeme provedeno uz digitalne medije, jer jedino to ima dokazano pozitivan učinak.

Svaki dan bez pametnog telefona, laptopa, tableta, interneta, za dijete je čist benefit i dobijeno vrijeme.

Konačno za civilizaciju u cjelini, za društveno blagostanje kako ekonomsko i socijalno, tako i kulturno, jedino na šta se sigurno možemo osloniti, jesu mozgovi mladih generacija.

Stoga projekti poput globalne digitalizacije, 'digitalne transformacije' i lap-top kabineta u školama, prijeti da nas najveći prirodni resurs, ljudski mozak i intelekt mladih generacija, pretvore u beskorisni intermedijarni nus-produkt na stranputicu skrenute ljudske evolucije!

Digitalna demencija i globalno otupljavanje (i otupljavanje-zaglupljavanje) a sada i pandemija Corona virusa, kao problemi savremene civilizacije XXI vijeka, imaju nešto zajedničko: nepopravljivu štetu i apokaliptično predskazanje, ako se već danas nešto energično ne preduzme!

Zavjera ili koincidencija, čovjek je na planeti Zemlji opet žrtva više sile, poput Španske groznice nakon Velikog rata, prije tačno jednoga vijeka!

I u tom kontekstu, interakcije Corone i digitalnih medija, na našu štetu, možemo završiti jednom aktuelnom, ciničnom i tragikomičnom maksimumom, sa interneta:

'Ko ne može samostalno da diše, priključe ga na respirator!

Ko ne može samostalno da misli, priključe ga na televizor!

A Oscar Vajld u Značaju iskrenosti veli: "Sve što je popularno, pogrešno je!"

Tjoleholm iz fjorda

Dvorac iz bajke

Tekst i foto: Nedžad Talović

Gradnja dvorca Tjoleholm započeta je 1898. godine, a završena 1904. po nalogu investitora, gospodina James Fredrika Dicksona (1844-1898). Inače rođeni Englez, on je tada bio u službi švedskog kralja Oskara II s kojim je bio i prijatelj. Fredrik je namjeravao da tu sagradi i mauzolej za svoga oca James Jameson Dicksona, uglednog poslovnog čovjeka.

James Fredrik Dickson pripadao je trećoj generaciji imućne škotske familije koja je s početka 1800-tih svojim poslovnim i socijalnim statusom stekla veliki ugled na području grada Geteborga. Upravo to familijarno porijeklo i tradicija bili su jasan izbor stila gradnje, naime radi se o dvorcu u Tudor stilu. Fredrikov otac James Jameson dao je još davne 1861. godine izgraditi svoju renesansku vilu Overas u Geteborgu, a po nacrtu engleskog arhitekta V.Boulnoisa. Upravo takve novine u arhitekturi bile su inspiracija i za mnoge druge u Švedskoj tih godina ali i za porodicu Dickson koja mu je ostala vjerna i u budućim projektima.

Jedan od onih opčinjenih novim stilovima bio je i tada 26-godišnji arhitekt, a poslije i profesor, Lars Israel Wahlman. Kada je 1897. godine gospodin J.F.Dickson raspisao natječaj za izgradnju dvorca u elizabetanskom stilu, koji će poslije dobiti naziv Tjoleholm, svojim prilogom, pod imenom "Hobgoblin", javio se i mladi Lars I. Wahlman. Iako je osvojio drugo mjesto, pripala mu je ta čast da gradi dvorac za bračni par Dickson, koji su, kako se navodi, bili čak u najbližoj rodbinskoj vezi! Mladi Lars postao je odgovoran za ovaj, po mnogo čemu, poduhvat. Pred njim je stajao izazov projektovanja i izgradnje kako samog dvorca tako i popratnih objekata, mauzoleja, manje crkve, cvijetnjaka, parkova te ostalog okoliša, kao i dvorske štale za konje koji su bili velika ljubav porodice Dickson. Mladi arhitekt stojao je pred životnim zadatkom i iskušenjem kako udovoljiti svim prohtjevima onih koji žele za sebe stvoriti raj na zemlji. Mladi ali izuzetno nadareni Lars I Wahlman će u tome i uspjeti, dvorac i njegovu okolinu učinit će zaista posebnim. Kako se radilo o veoma imućnim ljudima toga doba, porodica Dickson imala je veoma široke kontakte, mogla je da bira najbolje aktere u izgradnji i bila je po mnogo čemu drugačija i sa posebnim prohtjevima. Materijali koji su se koristili svih šest godina izgradnje, brižljivo su birani. Mnogi detalji u dvorcu, od namještaja pa do tekstila, kao i mnogi ukrasni eksponati, dolaze iz, kako tada tako i sada, širom svijeta, poznate robne kuće Liberty. Predstavnik Arts and Crafts pokreta, Englez Wiliam Morris, po čemu ovaj dvorac čini uistinu jedinstvenim na ovim prostorima. Podijeljen je namjenski i u više

Tjoleholm dvorac jedan je od najzanimljivijih i najvećih građevinskih poduhvata na kraju devetnaestog i početku dvadesetog stoljeća, kad je riječ o ovakvim zdanjima. Svojim prekrasnim položajem u Kungsbacka fjordu, u krajolicima obraslim hrastovom šumom, sa bajkovitim pogledom na otvoreno more, prema Kategatu, predstavlja rijedak ugodaj i jedan je od najprivlačnijih predjela zapadne obale nordijske ljepotice.

etaža, i u njemu se jasno raspoznaju dijelovi koji su bili namijenjeni samo za domaćine, dijelovi objekta za goste, poseban dio samo za djecu kao i osoblje koje je opsluživalo dvorac.

Skladom koji je prepoznatljiv u tzv. Secesija ili Jugend stilu ovaj dom budi najljepša osjećanja za onoga koji ga posjeti. Ulaskom u sami dvorac otvara se prelijepi prostor u kojem dominira ogromni kamin koji simbolizira dobrodošlicu, tu su i simboli dvorca - srce sa krilima, a iznad kamina stoji natpis "Coleum versus" u prevodu "Prema nebu" ili "ka nebu", obzirom da je gospođa Blache bila veoma pobožna žena. U uglu tog prostora je i veliki sat čiji otkucaji imaju isti zvuk kao i čuveni Big Ben. Sa lijeve strane u hodniku, postavljena je jedna od tada najvećih i najskupljih umjetničkih slika u Švedskoj, pod nazivom "Kraljica Sabe", djelo Juliusa Kronberga, za koju je vlasnik izvio oko 175 prosječnih plata. Kada je slika donešena u dvorac ispostavilo se, da se zbog dimenzija slike, kao i zbog svjetlosti koja na nju pada pod pogrešnim uglom, postojeći zid treba povisiti da bi sve bilo kako treba, što je i urađeno. Iz prostranog predvorja odazi se u više različitih prostorija kao što su radna soba gospodina Dicksona sa lijepom bibliotekom, kao i tzv. muška soba obložena prelijepim mramorom u kojoj se nalazi bilijarski stol iznad koga je veličanstveni stakleni svod. Tu je i soba za pušenje sagrađena u moriskom stilu, u stilu zapadnog islamskog svijeta sa jasnim ornamentima Andaluzije i Maroka. Duhan koji su pušili bio je pretežno iz Turske. I soba za objed, koja je mogla da primi veliki broj gostiju, također obiluje prelijepim umjetninama istog umjetnika Juliusa. Preko jednog čitavog zida njegova su djela "Proljeće", "Ljeto" i "Jesen", koja su praznik za oči! U sklopu sobe je i loža za muzičare koji su se, u toku objeda, koji su znali trajati i po šest sati, smjenjivati svirajući djela, a sve u ovisnosti od prilike i raspoloženja koje je vladalo među prisutnima. Posluživale bi se razne delicije i točila bi se najbolja vina koje je gospodin Dickson brižljivo prikupljao. Gospođa Dickson je dala da se na stolicama izrekbare male kuglice duž naslona, čija je uloga bila da onoga koji sjedi svojim laganim pritiskom stimuliše da sjedi upravnih leđa i na taj način se manje umara.

Prostranim stepeništem dolazi se na drugi sprat koji dominira sobama koje je uživala kako gospođa Blanche Dickson tako i gosti. Njenu sobu ukrašavaju figure iz Šekspirovog djela "San ljetne noći", prelijepi detalji i skupocjeni enterijer iz Engleske. Imala je i tada tako rijedak fen za sušenje kose. Na istom katu je i mala soba za čuvanje lijekova, kao i tri

dječje sobe sa zasebnim kupatilom. U tim sobama se još uvijek mogu vidjeti brojne dječje igračke i odjeća. U jednoj od soba na istom spratu djeca su dobijala potrebno obrazovanje od stručnog osoblja, a djeca su tu dobijala i svoje obroke.

Zagrljen granitom prelijepih boja i ukrašen detaljima prepoznatljivim za renesansna ostvarenja ovaj dvorac je jedinstven i po tome što se, i pored brojnih kamina, zagrijavao centralnim grijanjem, što ga je u to vrijeme, svakako, činilo posebnim. Čak je imao i tekuću hladnu i toplu vodu, tada pravu rijetkost. Kupatila su bila opremljena spiralnim tuševima, koji su onoga koji se kupao tuširali sa svih strana, pa i odozdo. Te tuševe je gospođa Dickson vidjela prilikom jedne posjete hotelu Bristol u Berlinu, te ih odmah naručila. Tu su i mini bazeni u više kupatila.

Gotovo sve prostorije na spratovima su obložene sintetičkim tepisima koji su usisavani usisivačem koji je zapregom bio dovežen pod prozor sobe. Jedna od gostinjskih soba, koju su najčešće koristile dame, pored prekrasnih umjetničkih slika i bezbroj ukrasnih detalja, posjeduje i klavir koji pomoću ugrađenih matrica sam proizvodi melodije tako što se pokreće nožnim pedalama. Da bi se ostvario sklad, zamisao je bila da se soba prostre zelenim tepihom i na taj način vizuelno uklopi sa travnjakom i prekrasnim cvjetnjakom prema kojem je ista bila okrenuta u čemu se uistinu i uspjelo. Soba jednostavno odiše skladom i smirajem.

Na posljednjem spratu dvorca, iz prostranog hodnika dolazilo se do najelegantnijih soba, a jedna od njih, možda i najljepša, bila je ona namijenjena za kralja Oskara II. Sve sobe su uređene prekrasnim tapetama iz 1700-tih godina, inače kupljenim u Londonu. Kraljevska soba je u tonovima "zlatne" i crvene boje sa ukrasima poput štitova i kraljevskih kruna te kao takva je uistinu impozantna. Iz nje se pruža prelijep pogled na bajkoviti park i more. U njoj je i krevet iz 1500-te godine, iznad kreveta su brodirani italijanski štitovi sa jastukom koji se najvjerojatnije koristio pri krunisanju kralja Edvarda VII. Svi posjetioci krunisanju dobili su jastuk da bi sjedili na njemu tokom same ceremonije, a poslije su ga mogli ponijeti sa sobom kao uspomenu. Sada krasi kraljevsku sobu, kao jedinstven poklon. Zamisao je bila da Dicksonovi u toj sobi ugoste svoga prijatelja kralja Oskara II, koji je običavao ići u lov sa Jamesom. Kako je James Fredrik Dickson umro prije nego se dvorac završio, tako ni kralj nije nikada bio gost dvorca niti spavao u toj sobi. Ali ipak neke druge osobe kraljevskog porijekla bili su ugošćeni u ovoj sobi. Jedan od posljednjih bio je princ Philip iz Engleske koji je posjetio dvorac 1980. prilikom učestvovanja na jahačkom takmičenju održanom u Tjoleholm kompleksu.

Vratimo se začas u predvorje i jednoj slici koja ga ukrašava. Kako to samo život zna urediti, ima neke čudne simbolike u toj slici poznatog švedskog umjetnika Alberta Eldh-a koja nosi naziv "Sanjar i tuga". Cijeli ovaj dvorac i priča o njemu je uistinu protkana vizionarstvom ali i tugom. Kupovinom ovog imanja, koje datira još iz dalekih 1200-tih godina, par Dickson je imao tako lijepe vizije i sve preduvjete da ostavare svoj životni san - sagraditi, pokazat će se, jedan od najljepših dvoraca Švedske i u njemu pronađu ličnu sreću. Međutim gospodin James Fredrik Dickson, neposredno što je gradnja dvorca započela, umire od trovanja krvi, nastale nakon povrede koju je zadobio posjekavši prst otvarajući flašu šampanjca! Gospođa Blanche preuzima nakon njegove iznenadne smrti na sebe započeti projekt i zajedno sa arhitektom Larsom Israel Wahlman-om završava zamisli koje su imali. Bila je takav vizionar i daleko ispred svog vremena... Pored obaveznog obrazovanja, djeca su morala redovno prati zube, imali su svoje ljekare, pušenje je bilo prezirano i ako se već moralo pušiti za to je postojala posebna soba, usisivač, tekuća voda, te mnogi drugi detalji koji su u to doba mnogima bili potpuno daleki ili strani ovdje su bili standard. Dala je sagraditi i mauzolej svom nesretno nastradalom mužu. Izgledom sličan grčkim tempelima, izrađen od italijanskog mermersa sa prelijepim položajem, mauzolej je postavljen na mjestu gdje se Dickson uobičavao odmarati gledajući u more. Pod utjecajem vjetrova, soli i vlage mauzolej je propadao i vidno oštećen postao je opasan za posjetioce Dicksonovog groba te su njegove posmrtnie ostatke prenijeli u porodičnu grobnicu u Geteborg. Nedugo zatim krov mauzoleja se urušio u novogodišnjoj noći 1972. nakon čega je i potpuno srušen.

Gospođa Blanche Dickson kroz život ide sama. Godine 1906. posjećuje svoju braću na Ceylonu, gdje su ovi posjedovali velike plantaže čaja. Pri povratku kući u Švedsku, prilikom dugog putovanja brodom, dobila je dysenterije te umrla. Njeno beživotno tijelo ispušteno je sa broda u plave dubine Indijskog oceana. Nije joj se dalo da još koje vrijeme proživi u ljepotama dvorca.

Dvorac je nakon smrti gospođe Blanche Dickson naslijedila njena kćerka Blanche Bonde, koja je bila udata za grofa Carla Bonde, koji su zajedno sa svoje četvero djece živjeli tu do 1920. godine kada su se i razveli. Nakon razvoda Blanche Bonde živjela je ljeti u dvorcu, a ostalo vrijeme provodila u Štokholmu. Do 1951. godine dolazila je u dvorac, budeći uspomene na svoje roditelje i raniji život proveden tu, ali nakon njene smrti dvorac je sve više propadao i onda ga je otkupio grad Geteborg, doveo u današnje stanje te ga otvorio za javnost. Od 1987. godine dvorac je vlasništvo Kungsbacka komune.

I tako odlazeći krivudavim putem kroz ovu prekrasnu dolinu, ostavljajući prelijepi dvorac da dočeka nove goste, ne mogu a da ne pomislim na sliku "Sanjar i tuga"... Uistinu u ovoj priči o dvorcu ima svega, od izvanvremenskih vizija koje su se umijećem, ljubavlju i voljom pretvorili u stvarnost, nalik bajci... ali i mnoštvo tuge, obiteljskih tragedija. I dvorac i priča o njegovom postanku, životu na njemu ipak podjeća na ljudsku prolaznost! Jer sve materijalno je ostalo tu, kao da opominje... a sve ostalo, ljudsko, otišlo Coleum Versus, ka nebu!!

Samo komad suhog mesa

Foto: Melkina Filipović

Napisala: Senada BEŠIĆ

Ima ovdje stvarno kupiti svega i svačega. Hrane iz cijeloga svijeta. Voća i povrća kojem se ni ime ne može izgovoriti a kamoli znati kako se koristi. Ali ništa to nije naspram naše glavice zelene salate i veze mladoga luka. Imaju prodavnice prehrambenih proizvoda svoje police sa našom Vegetom, jučkom, supama, kafom, marmeladama, keksom i raznim kiselim salatama. Grjehota bi bilo reći da nema. Takmiče se prodavnice između sebe da pridobiju što više mušterija a važne mušterije za njih smo i mi. Ne pune oni rafe tahan- -halvom, rahat-lokumom i kokošijim pašteta-tama što nas vole nego što gledaju kako da ostvare što veću zaradu. Ima svega, i Brajlovićevih ćevapa i sudžuke, suhog mesa, i zamrznutih pita i lepina koje samo treba podgrijati ali nije to to. Nije to isto kao kad kupiš kod nas ili sam osušiš meso. Mnogima u dijaspori je san da imaju samo komadić zemlje, pola gredice da mogu sijati i saditi svoje, da gledaju kako raste. Većina kaže da to sve rade zbog rekreacije, smiruje ih i vole da provode vrijeme u

prirodi. Ovdje u Švedskoj, gdje živi blizu sto hiljada ljudi iz Bosne i Hercegovine, nema puno velikih vikendica, onih na spratove i sa terasama. Ako su tako i velike onda ih posjeduju bogataši; običan narod koji pripada srednjoj klasi iznajmljuje od svoje opštine komad zemlje na kojem se nalazi mala vikendica. Obično je to pola dunuma zemlje i građevina sa samo jednom sobom. U tu građevinu se uglavnom Šveđani sklanjaju ako zapada kiša. A ovdje ljeti kiša pada vrlo često. Rijetko neko 86 spava u tim malim vikendicama i uglavnom u njima nema ni struje. Šveđani po pravilu u nekoliko malih gredica posade i posiju cvijeće, nekoliko grmova sa crnim i crvenim ribizlama, jagode, vrlo malo povrća. Rijetko će se vidjeti neko od njih da roštilja ili da ostaje preko noći u svojoj minijaturnoj vikendici. Ali zato mi nastojimo da maksimalno iskoristimo prostor. I vani, u bašti, a naravno i unutra. Sije se i sadi u ono malo zemlje sve što može uspijevati. Luk i salata, mrkva i krompir, špinat i peršun. Malo je našeg svijeta ko nije sebi uz vikendicu i uz tu malu sobu dogradio još i neku pomoćnu prostoriju, a na gotovo svim parcelama se može vidjeti veliki ražanj za okretati janjad jer šta nam vrijedi biti u prirodi i imati komad zemlje ako se to ne može iskoristiti da se nešto naše, ukusno napravi i janje okrene. Ražanj je poprimio tehnološki oblik razvoja na kojem mnogi izumi današnjeg stoljeća mogu pozavidjeti. Dugo u noć se roštilja, udaljeni iz stanova okupe se naši dijasporci pa uz mezu i pjesmu zasjednu i počnu priču u početku tiho i lagano, a kako noć odmiče priča postaje sve glasnija, pretvara se gotovo u diskusiju. Neki i prespavaju u svojim minijaturnim vikendicama,

uredili i namjestili sebi da mogu ostati i preko noći. Ljeti se u Švedskoj vidi dugo u noć, dani dugi pa i ne smeta što nema struje. Veselo im je, opuste se i kada se pred zoru spusti mrak spusti se i tišina i neki mir na prognanu i nostalgичnu dijasporu. U jesen i zimi, kada se nema šta raditi u bašti i ne roštilja se a vrijeme se otegne i oteža od vlage, treba se okupirati drugim obavezama koje podsjećaju na vremena provedena u domovini. Nema veze što se u prodavnicama mogu kupiti Brajlovićevi proizvodi i suho meso i nema veze što postoje mesnice sa svim mogućim mesnim proizvodima pa tako i vješalicama, sudžukom, pastrom ili steljom kako bi neki rekli. Neka se poredaju svi svjetski specijaliteti ali džaba. Može sve da postoji i da se kupi ali nije to to. Nije kao svoje, domaće, kada čovjek sam osuši. Duša željna da proba i pojede svoje, a i Nova godina se približava, kako će se dočekati bez ovala sa našim specijalitetima. Treba se obezbijediti za zimsko druženje uz malo meze i ostalo što ide uz to. I tako se zimi te male vikendice pretvaraju u sušaone. Najsnalažljiviji smo narod na svijetu. Dok se Šveđani iz ljetnog perioda obrade zemljišta i uživanja u zraku i prirodi povlače u stanove i padaju u neko latentno stanje čekajući snijeg i početak sezone skijanja dotle se kod dijaspore uveliko obavljaju poslovi oko sušenja mesa. Drva se spremaju, dim se dimi, meso se obilazi. Dok je u početku samo poneko sušio meso nije to nikome ni smetalo. Ni našem svijetu ni Šveđanima. Ali kada se počelo dimiti sa svih strana počeli se Šveđani žaliti da vikendice nisu namijenjene za te svrhe. Počele stizati prijave i pritužbe a poslije su se i pravila malo promijenila i prilagodila tako da sušenje mesa nije neki nezakonski postupak. Mada je zadovoljstvo imati svoje suho meso vrijedno svakog napora.

Foto: Mirsad Filipović

Napisala: Enisa OSMANČEVIĆ ČURIĆ

Nastavak iz prošlog broja

I svi smo žalili što nam on ne predaje i historiju. Govoreći o renesansnim građevinama šesnaestog stoljeća naučio nas je i godinu gradnje najljepše džamije u našem gradu, koje više nema, Ferhadije.

– To su svi neparni prsti na rukama, osim trećeg – i svi smo lako zapamtili godinu 1579. O gradnji Ferhadije postoje legende. Meni se i danas najviše sviđa verzija sa šaljivim dodatkom koji je izmislio nastavnik:

„Kada je u jedan petak krenuo na molitvu, Ferhad-paša zatekne pred džamijom njene graditeljje. Očekivali su pohvalu i nagradu. Upita ih:

- Jeste li ikada sagradili ljepšu?
- Nismo – odgovoriše svi glasno.
- A da li biste znali sagraditi još bolju?

Svi su mudro ćutali, a neiskusni najmlađi među njima nije izdržao:

- Naredi, i reci gdje, napravićemo bolju!
- Eh, nećete!

Naredi paša da ih zaključaju u munar, a oni se dosjete pa od dašćica naprave sebi krila i polete u slobodu. Petar je pao na brdo koje su po njemu nazvali Petričevac, Pavao na Pavlovac, Ivan u Ivanjsku, a jedan je pao i slomio rebro, pa se brežuljak zove Rebrovac.“

– Je li to onaj najmlađi? – pitali smo.

– Ne, taj je pao ovdje gdje je sagrađena naša škola, pa se zato u njoj najbolje brblja. Ali i najbolje crta.

U našoj školi su sva djeca dobro crtala. Stizale su nagrade sa

Enisa Osmančević-Čurić:

BUKOVI I TIHACI

Izdavačka kuća „Dječja knjiga“ iz Sarajeva objavila je u 2019. godini knjigu s naslovom SLIČICE IZ DJET-INJSTVA, u kojoj znani bosanskohercegovački pisci za djecu pišu o svome djetinjstvu i stvaralaštvu. Među njima je i banjalučka pjesnikinja Enisa Osmančević Čurić koja piše o sunčanoj strani djetinjstva na obalama Vrbasa, u školskim klupama i godinama u kojima smo doživljavali i potrese, i uspone, ali i progone, približavajući nam doživljeno, iskreno i poetično više od pola stoljeća svoga života u svome rodnom gradu.

izložbi iz naše zemlje i cijelog svijeta.

Nastavnik nas je vodio na izložbe slika, na koncerte, na izlete biciklima, tjerao da popravljamo zube. Od njega smo saznavali ko je dobitnik Nobelove nagrade, davao nam je knjige na čitanje, štitio nestašne. I oni što bježe iz škole dolazili su ponekad samo na njegov čas. Za jednim takvim je trčao i nakrke ga donio od Gradskog mosta do škole, jer se malodušno uplašio i pobjegao sa popravnog ispita.

Bilo je to u „Prvoj osmogodišnjoj školi“, kasnije „Zmaj Jovinoj“, u kojoj se nastava odvijala u tri zgrade. Prvo u staroj „Carskoj školi“, sagrađenoj za Austrije, pa kad je postala tijesna – još u dvije zgrade. Bilo je smiješno vidjeti nastavnike kako pretrčavaju ulicu noseći u rukama dnevnik i trokute, geografske karte, ljudski kostur od plastike, ili bubreg, a podvornik trči pored njih i iznad svega drži kišobran.

Nastavnika crtanja voljeli su svi, i dječaci i djevojčice. Ali ja sam na njega počela toliko misliti da me to plašilo. I drhtala sam kad mi se približi. Sramila sam se da bi on to mogao primijetiti. Ali, sva sreća, već je bio kraj osmog razreda. Upisala sam se u Gimnaziju.

Te jeseni Vrbas je nadošao kao nikad i odnio je moje pjesme i sve moje tajne.

Imala sam lijepo djetinjstvo.

Ali dođe dan kada poželiš otići u neko bezvremeno stanje stabilno kao kameni vrh Triglava i nepromjenljivo kao piramide koje sam tada vidjela u jednoj knjizi. Ta se želja javljala u meni kada me je djetinjstvo već napuštalo a još sam „zvanično“ bila dijete. I kad se djevo-jaštvo počelo buditi, bubriti. Tamo gdje djevojke i treba da su drugačije od mladića. Moje najbolje drugarice i ja skrivale smo se u

neke kutke, čudile se tim promjenama.

Srećom, moja mama me na vrijeme pripremila za to što se zove odrastanje. Ma koliko je bila patrijarhalna kada su u pitanju povlastice muških članova obitelji, ona je imala i znanja i stila da to izvede spontano, nenametljivo, da joj vjerujem i da se ne stidim.

To je doba kada ti je proljeće i usred najveće zime. Kada si zbunjen, jer možda lišće opada i grane se suše a na tebi izbijaju pupoljci. Zavidjela sam drugaricama koje su imale sestre. Mogle su ih u svako doba noći pitati ako im nešto zatreba. Ako se probude kao ja, a pod balkonom jasmin razvaljuje nosnice i neka čežnja se javlja, a ne znam joj ni oblik, ni ime, ni odakle me doziva.

I mada više nisam dijete da vjerujem kako bi štapom, ako se popnem na brdo, mogla dohvatiti mjesec, želim biti u isto vrijeme i to brdo, i biti taj štap, i nebo i taj mjesec. I pretvoriti se u sve oblike poznate i nepoznate jer sa svojim likom nisam zadovoljna.

Tada je najbolji lijek zaljubiti se, zaljubiti se „smrtno“, kako se samo prvi put zaljubljujemo. I onda zaboraviš na sve te ludosti i misliš samo kada će ta osoba proći ispod tvog prozora.

Pamtim ljetne noći. Znala sam dočekati dan, čekajući jedan žuti džemper na biciklu.

Onda su došle stvarne, moguće ljubavi i sve su bile lijepe na svoj način, ali svakoj je nedostajalo ono nešto zbog čega se zauvijek ode iz kuće. Kad si siguran da je to osoba koja će te razumjeti kao majka, štititi kao otac i sa kim ćeš imati šta razgovarati i usred noći kao sa sestrom.

I koga voliš toliko da želiš sa njim provesti više vremena nego sa njima svima zajedno.

Ali za udaju je bilo vremena. Trebalo je završiti školu i pronaći SEBE.

Izborila sam se za svoju sobu. Sada je noć bila moja tajna pećina. Donosila je mir i samoću. Čitala sam, istraživala, pisala... Štedjela džeparac idući pješice do škole i kupovala knjige. Neke sam ponovo čitala jer ima knjiga koje se nikad ne mogu dovoljno iščitati. One imaju puno slojeva, stepenica, pa koliko u duhu narastemo – dotle i stignemo.

Gimnaziji sam zahvalna za latinski i francuski jezik, i profesoricu Mari Lošić. Nije nas gnjavila gramatikom, a mojoj želji da studiram književnost dodala je svoje oduševljenje i znanje.

Imali smo „Klub ljubitelja poezije“, pamtim svoje prve susrete sa ozbiljnom publikom. Sjećam se i ponekog plesa, odlazaka na korzo poslije nastave, simpatija i maturalne ekskurzije. Maturski rad mi je bio odličan, o pjesniku Tagori sam znala više nego profesori jer nije bio u obaveznom programu.

A onda se desilo ono što ljudi zovu sudbina.

Moj odlazak u drugi grad na studije presjeklo je jedno „Da“ i jedno „Ne“.

Da je izgovorio moj brat pred matičarem kad je iznenada odlučio da se oženi, a još je bio student. Pa nas je ubrzo šestoro, a onda i sedmoru zavisilo od očeve plate.

Ne je kazao moj otac, a brada mu je drhtala dok je donosio presudu da biram studij u Banjoj Luci. Znao je da me tehnički, tada jedini, fakultet ne zanima. Ja sam bila njegova miljenica, ali neko je morao biti žrtva.

Moja prva nećaka Jasminka je tako nevino i umiljato gledala da sam iznenađujuće lako preboljela neostvarenu ambiciju. Na Pedagoškoj akademiji sam izabrala grupu (predmeta) koja je bila najbliža mojoj uskraćenju želji da studiram komparativnu književnost i francuski jezik. I 1967. godine postala nastavnica srpskohrvatskog jezika i jugoslovenske književnosti i historije.

Voljela sam nastavnički posao. Sa svakom generacijom sam se na početku dogovarala:

– Da, gramatika i pravopis jesu dosadni, ali ćemo naučiti da ih se pridržavamo. Oni su stvar dogovora kao pravila u igri, ili u saobraćaju. To je kao kada daš nekome riječ i hoćeš da održiš obećanje. Tako se lakše živi i ljepši su odnosi među ljudima. A sve os-

talo može biti igra, avantura u nepoznato, isti put koji svako može proći na svoj način, svojom stazom. A stići ćemo do istog cilja, do SEBE bogatijeg za neku misao, osjećanje, čak vlastito djelo.

Početak je bio u Čardačanima, selu udaljenom dvadesetpet kilometara od Banje Luke. Putovala sam svakog dana. Bilo je naporno, a radosna zahvalnost djece za sve što sam im pričala bila je jedina prava nagrada. Mnogi od njih nisu još imali ni električnu struju u kućama.

Hromi poslužitelj Kosta, koji je na školskom drvocjepu pokazivao djeci matematiku i meni donosio u kanti žeravicu da se ugrijem dok čekam autobus, najljudskije je što pamtim iz te škole.

A najljepše su djeca i njihov odgovor u pjesmama. Štampali smo ih u školskom listu „Radost“. Pjesnikinja Nasiha Kapidžić je o tome pisala u svojoj knjizi „Od Zmaja do Viteza“ kao o vrhuncu dječijeg literarnog stvaralaštva.

Najvažnije mi je bilo da djecu naučim da odgovore traže u knjigama.

Naš svijet je dovoljno star. Da se krene dalje treba znati dokle smo stigli.

Zašto otkrivati poznate okeane, kad u nama ima neki mogući izvor. Ako su to i nekolike kapi, važno je da su svježije, bistre. I mali korak je korak. Tako je i u životu, i u poeziji. U umjetnosti. Uzmeš kap vode i napraviš slapove Nijagare – kao u crtiću.

Kad sam nakon godinu dana dobila posao u Banjoj Luci, našla sam se u svojoj staroj školi. Sada kao nastavnica.

Iz treće klupe do prozora stalno me gledala ona djevojčica Enisa. Ona mi je bila najstroža inspekcija. Dovoljno je bilo da se namrgodi, znak da nisam dovoljno zanimljiva i da moram poštivati učenike. Bez povjerenja i igre nema drugarstva.

Zavirila sam u sve kutke škole. Nema „Cvrkuta“, osim vrabaca pod strehom. Obnovila sam školski list sa istim imenom. U njemu je osam godina ranije objavljena moja prva pjesma.

Oko ilustracija je pomagao slikar, nastavnik likovnog. Već smo se neko vrijeme družili, zanimalo su nas iste knjige, glazba, šetnje u prirodi.

Uz „Cvrkut“ i mi smo počeli cvrkutati, a kad se u paru cvrkuće, savije se i gnijezdo. Tako smo 1970. godine slikar Alojz Čurić i ja započeli zajednički život.

U našem gnijezdu, malom slikarskom ateljeu, bilo je slika, knjiga, ljubavi i vedrine pa nam se poslije dvije godine pridružila i naša kćer Vedrana. Njeno rođenje je poremetilo navike i ritam, ali je to bio najljepši događaj u našem životu.

Lijepo je igrati se „kuća“, mame i tate. U stvarnosti to je odgovoran posao, ponekad i naporan. U našoj maloj obitelji i mama i tata, to jest i ja i moj suprug, radili smo u školi.

Poslije nastave dolazili smo umorni, željni tišine i malo ćutanja. A kod kuće nas je čekao najradoznaliji stvor, naša kći. Vedrana je smišljala takva pitanja od kojih smo se meškolljili, znojili, crvenili... Ali nema vrdanja!

– Ako nije tako, odoh ja natrag u trbuh! – rekla nam je kad je posumnjala u odgovor.

Da su znali naši učenici na kakvom smo mi ispitu kod kuće, bila bi im slatka osveta.

Ta igra pitanja i odgovora je najradosniji vatromet otkrivanja svijeta koji pamtim.

Jedan slikar, jedan pjesnik, jedno živahno i radoznalo dijete, pa jedan ovan, jedan bik i jedan lav, uz to još i dva prosvjetna radnika – možete zamisliti kakva je to bila gužva.

Slikar mora sliku pogledati sa potrebne udaljenosti, pjesnik treba tišinu da piše, a dijete prostor za igru. Svako je tražio svoj svemir u tom malom prostoru. Bilo je sudaranja i nervoze, ali najviše lijepog druženja. I radosti koju smo dijelili sa prijateljima i rodbinom na promociji moje nove knjige ili Lojzinoj izložbi.

Banjalučanin voditelj razvoja u jednom od najvažnijih sektora globalnog giganta Siemens

Advan Begović rođen je u Banjoj Luci prije 33 godine, ali profesionalni uspjeh napravio je u Njemačkoj. Nakon što je doktorirao na prestižnom univerzitetu trenutno je voditelj razvoja u jednom od najvažnijih sektora globalnog giganta Siemens.

Najbolje pitanje za početak je ono ko je zapravo Advan Begović i kako je izgledao njegov put od rodne Banje Luke do sadašnje prestižne pozicije u Siemensu.

“Moj put je za zapadnoevropska društva bio vjerovatno filmski, a za naše društvo nažalost jedna surova realnost iz sredine 90-ih. Kao osmogodišnji klinac sam krenuo s roditeljima iz rodne Banje Luke u Njemačku da spasimo živote, gdje smo stigli 1995. godine. Živjeli smo po različitim izbjegličkim kampovima da bismo se konačno stacionirali u Dizeldorfu. Već rano je njemačko društvo prepoznalo talenat u meni, jer im je nepojmljivo bilo da izbjeglica bez dobrog poznavanja jezika niže najbolje ocjene u razredu. To mi je omogućilo upis u gimnaziju i njen završetak s visokim ocjenama”, prisjeća se.

U skladu s ocjenama i interesima sam dobio preporuku da upišem mašinski fakultet na elitnom univerzitetu Rheinisch Westfälische Technische Hochschule (RWTH) Aachen, nastavlja Advan, koji sam također završio u roku odličnim ocjenama.

“Moram naglasiti da sam u tom periodu bio okružen zaista fantastičnim i nevjerovatno nadarenim studentima od kojih sam svakodnevno učio nešto novo. To je za mene bio jedan potpuno novi svijet u kojem je bilo veoma malo ‘klasičnih’ studentskih provoda, a

veoma puno učenja i nastave. Najviše sam ponosan na to da sam i mimo fakultetskih obaveza stvarao konstantno radne navike kroz prakse u različitim oblastima proizvodne industrije i tako prilično rano znao u kojem smjeru da razvijam svoju karijeru. Već s 23 godine sam imao iskustva radeći s vodećim njemačkim kompanijama kao što su Daimler, VW ili Siemens”, navodi on.

Pri završetku fakulteta Advan je odlučio raditi kao “business consultant” u oblasti proizvodnog menadžmenta. U tom periodu je radio širom svijeta optimizirajući proizvodne procese i razvijajući proizvodne strategije. Paralelno je doktorirao na pomenutom RWTH Aachen univerzitetu u oblasti digitalnih tehnologija u proizvodnji.

“Široko poznavanje poslovnog djelovanja u industrijskom okruženju mi je 2017. godine otvorilo vrata Siemens u oblasti Mobilityja, kada sam dobio ponudu da postanem savjetnik generalnog direktora. Danas sa 33 godine vodim odjeljenje za strategiju i poslovni razvoj i odgovorni smo za projekte i tržište od nekoliko milijardi eura godišnje”, kaže on.

Karijera u Siemensu

Rad u Siemensu i generalno svakoj uspješnoj kompaniji je svojevrsno učenje i dokazivanje iz dana u dan, kaže on. Učenje i dokazivanje jer naša industrija kao mnoge druge napreduje nevjerovatnom brzinom.

“Digitalizacija i potreba za održivom mobilnosti ljudi i robe dovodi do konstantnih inovacija i promjena. Mi kao velika i odgovorna kompanija se trudimo da zadržimo potrebnu agilnost i da u inovativnom smislu budemo korak ispred ostalih. Za mene kao mladog menadžera u takvom okruženju je bitno da zadržim recepte uspjeha iz prošlosti i prepoznam na vrijeme prepreke i potrebne korekcije strategije. Veoma je bitno da se ne ustručavate preispitati postojeće stanje iz dana u dan i da pristupite promjenama odlučno, ali s velikim poštivanjem kolega i njihovih potreba. Mi smo kompanija koja zapošljava ljude iz svih krajeva svijeta, tako da je odgovarajuća komunikacija prema različitim kulturama ključ za uspješne promjene. U korporativnom smislu obraćamo veliku pažnju na otvoren način komunikacije i konstantni ‘feedback’ neovisno o hijerarhijskoj pripadnosti kolega. Moram reći da iz dana u dan naučim nešto novo i da je to svojevrsna motivacija za poslom i daljnjim napredovanjem”, izjavio je on.

Svjetski globalni trendovi zahtijevaju ekološki održivu i u isto vrijeme sigurnu i ekonomski isplativu mobilnost ljudi i robe, kaže on. Iako je korona-kriza izazvala pometnju u našoj industriji kao i u mnogim drugima, smatramo da su ti trendovi nezaustavljivi i da će ovaj period ostati samo jedan trenutni izazov.

“U smislu održivosti, sigurnosti i efikasnosti transporta ljudi i robe šinskom prijevozu nema alternative. Individualna mobilnost do svojih granica, jer je ljudima u modernim metropolama i državama nepojmljivo da stoje u višesatnim zastojevima i pri tome zagađuju zrak koji udišu njihova djeca ili unučad. Vidljivo je u našoj industriji da su se neka ulaganja vremenski malo prolongirala, ali ni u jednom slučaju nisu otkazana zbog trenutne situacije. Smatramo da će kroz daljnju digitalizaciju šinskih vozila i prateće infrastrukture voz postati ozbiljna konkurencija avionima i u dogledno vrijeme na određene distance postati standard pri odabiru putovanja. Zapadnoevropske zemlje kao i Kina već postavljaju te standarde kroz gustu mrežu brzih vozova s brzinama većim od 300 km/h. Od vrata do vrata putovanje tako ne traje duže, a istovremeno nudi veliki komfor i ekološku prihvatljivost. Također, ulaganjima u šinsku infrastrukturu zapošljava se široka grana industrije i stvaraju pretpostavke za daljnji ekonomski napredak gradova i država. Sve u svemu, gledamo veoma pozitivno na budućnost naše industrije”, kazao je.

Zanimalo nas je kako, kad se vrati u domovinu ili zemlje naše regije, na njega djeluju prastari tramvaji, veliki gradovi bez metroa, loše komunikacije te gdje je ovaj region stao i šta bi trebalo pokrenuti da se taj sektor počne približavati savremenom svijetu.

Ogromni potencijali

“Bosnu i Hercegovinu smatram iz više razloga zemljom s ogromnim potencijalom za šinsku infrastrukturu, jer posjedujemo kulturu i znanje u tom načinu prijevoza, kao i određenu postojeću infrastrukturu, što su bitne pretpostavke za daljnji napredak. Žalosno je da je tako obećavajuća grana zapostavljena posljednjih godina, kako u međugradskom, tako i u gradskom saobraćaju. Samo modernizacijom postojeće mreže bi se stvorio višestruki multiplikator za ekonomski napredak, strana ulaganja, manje saobraćajnih gužvi, više čistog zraka, a u konačnici i manje saobraćajnih nesreća kojima svjedočimo nažalost svakodnevno. Smatram da za takav jedan iskorak nije potrebno puno, naravno ukoliko postoji želja i istinsko opredjeljenje za napretkom. U zemljama regiona već svjedočimo takvim ulaganjima i njihova praksa nama treba biti primjer. Strateškim ulaganjima postaju dio evropskih koridora i omogućavaju brzi protok robe i ljudi, što u konačnici državu čini dijelom nečeg većeg. Također Sarajevo kao regionalna metropola zaslužuje modernu mrežu tramvaja i regionalnih vozova koja bi Kanton Sarajevo posebno zimi učinila boljim mjestom za život”, smatra on.

Izgleda da se Njemačka industrija sasvim dobro nosi s korona-

krizom, statistike kažu da je oporavak zadovoljavajući. Zanimalo nas je u čemu je tajna, u tehnološkoj razvijenosti, s tim povezanoj mobilnosti i prilagodljivosti ili državnoj podršci.

“Za njemačku ekonomiju se može već tradicionalno reći da iz svake krize izađe jača i konkurentnija. Smatram da je tajna industrijska opredijeljenost za razliku od mnogih drugih država koje su orijentisane ka deindustrializaciji i posvećenosti uslugama. Njemačka stvara realnu vrijednost kroz visok stepen produktivnosti, ne samo da je sistematski opredijeljena ka industriji, nego i održivim tehnologijama i tehnologijama budućnosti. Tako npr. njihove firme odlučno eliminišu proizvodne procese koje ne smatraju dugoročno održivim. Kičma njemačke industrije su mnogobrojne srednje i male firme koje su po pravilu vodeće u svojim nišama djelovanja. Uz to sve postoji jedna velika kohezija između nauke i njihovih istraživačkih radova s jedne i industrije s druge strane. Jedni druge nadopunjuju i savršeno saraduju uključujući i dobavljače kroz cijeli lanac do finalnog proizvoda. Ostaje da vidimo koliko će globalna ekonomska situacija utjecati na potražnju za njemačkim proizvodima i koliko će protekcionističko djelovanje određenih država dovesti do narušavanja globalnih lanaca snabdijevanja. To zasigurno predstavlja veliku opasnost po ekonomiju Njemačke”, izjavio je.

Kako stvarati šampione

Zanimljiv je uvijek pogled na bh. industriju te kako Begović savjetuje šta uraditi da ova zemlja ne bude samo posmatrana kao bazen jeftine radne snage.

“Kroz različite aktivnosti sam dosta upoznat o potencijalima, ali isto tako i nedostacima bh.

“Kroz različite aktivnosti sam dosta upoznat o potencijalima, ali isto tako i nedostacima bh. industrije. Dakle, u pravu ste da naša industrija prvenstveno služi kao ‘produžena radna klupa’ za određene komponente ili poluproizvode zapadnih firmi. Nalazimo se većinom u situaciji da obavljamo poslove koji u razvijenim zemljama nisu isplativi ili za koje nedostaju kapaciteti. Opasnost takvog djelovanja je gubljenje posla čim se pojavi jeftiniji dobavljač. Uz to sve firme su natjerane da posluju na rubu isplativosti što se odražava na plate i zadovoljstvo radnika”, navodi on.

Mislim da naše kompanije moraju intenzivno raditi na razvijanju sopstvenih proizvoda i brendova kroz zajedničko ulaganje u razvoj, dodaje. Saradnja između firmi se mora intenzivirati kroz zajedničko ulaganje u razvoj i nove tehnologije.

“Moramo zajedno raditi na stvaranju svjetskih šampiona iz Bosne i Hercegovine, jer su naše firme često pojedinačno male i finansijski nedovoljno jake da iznesu takva ulaganja. To se također može riješiti preko stvaranja tematskih klastera sačinjenih od firmi iz slične oblasti i uključivanja visokoškolskih ustanova koje mogu djelovati kao inkubator. Ključ je zadržati najbolju radnu snagu u državi, fatalno je da najbolji apsolvanti napuštaju državu i ne rade u domaćim kompanijama. Firme moraju pravovremeno pružati atraktivnu priliku mladim studentima kako bi isti dobivali mogućnost prakse i dodatno se vezali. Lično sam se uvjerio da Bosna i Hercegovina posjeduje puno domaćeg talenta, dosta kvalitetno visoko obrazovanje i samim tim kroz svoj geografski položaj izvanredne preduslove za ozbiljan industrijski zamah. Prema mom mišljenju je i mnogobrojna dijaspora neiskorišten resurs koji može donijeti prevagu u napretku naše industrije. Posjedujemo stručnjake i ljude u biznisu sa zapaženim karijerama, koji su se voljni uključiti. Svjesno ne spominjem ulogu države u ovom kontekstu, jer smatram da i u ovim okolnostima menadžeri svojim djelovanjem mogu efikasnije stvoriti svjetskog šampiona iz Bosne i Hercegovine”, zaključio je na kraju razgovora za Klix.ba Advan Begović.

R.D.

Voli me – ne voli me

"Sjećanje na ljubav nikada nikome nije naškodilo. Pogotovu nama starijima."

Piše: Mersad RAJIĆ

Nastavak iz prošlog broja

Ivo Robić i pjesma "Meksiko, Meksiko" te ostale najpopularnije pjesme toga vremena, posebno Net King Kol, Elvis Prisli i Pol Enka, grmile su iz ogromnog i glasnog ozvučenja te je cijela okolina "Govedarnice" i zidova Kastela brujala pjesmama sa Edikinog gramofona. Imao se utisak da se odvaljuju komadi sa stare tvrđave od jačine muzike, posjetiocima je bilo svejedno, niko se nije žalio, jer su melodije koje su slušali bile njima drage i rado slušane.

Edikin sin je uzeo jednu od pušaka, napunio je i stavio pred njega još dva metka za tu cijenu od pet dinara. On je uzeo pušku i pogledao prema njoj.

"Onu zadnju, crvenu ko krv!" progovori.

Voli me...

Imao je utisak da je njezin glas zvučao više kao naređenje, nego želja, svejedno je šta je bilo, njemu je godilo, po prvi put mu se

ukazuje prilika da joj ugodi, da joj prizna, da joj ružom od krep-papira iskaže ono što misli o njoj.

Ali je njegova muka tek sad počinjala. Sve što je do tog momenta mislio nije bilo važno, sada je trebalo biti "muško" - "skinuti" ružu i predati joj u ruke. A ima samo tri metka za taj poduhvat. Odjednom mu se učini da su se oblaci pomolili iznad zidina Kastela, stare tvrđave, zaklonili vidik, pomutili misli koje su bježale ispred naslagane sumnje, hoće li i kako "oboriti" ružu? Ne treba otežavati ionako težak položaj. Neka, pamtiće on ovaj događaj dok god živi, sjetiće ga se i na umoru, pohraniće ga u najdalje dubine sehare mozga i kad mu jednom opet, nekad, krv uzavrije kao danas, izaći će ovo drago sjećanje na vidjelo. Opet i ponovo. Samo da sada sve prođe kako treba.

Uzima pušku u ruke a istovremeno i kiša počne da pada. Grom se začu negdje u daljini iznad Šehitluka, možda Graba, njemu je izgledalo da je blizu, tik pokraj njegovog uha, prostor između njega i ruže se punio vlagom, oči postale slabijeg vida. Ruke se tresu, on briše rukavom maglu sa očiju a onda začu njezin glas, nježan ko glas grlice, glas koji ga povratu iz stanja nevjerice kao da je zapuhao hladan vjetar i on zatrepta očima i pred njim se ukaza ogromna crvena ruža, a slamka debela ko prst.

"Ja znam da ćeš je ti pogoditi, baš onu crvenu koja se meni jako dopada, sigurna sam u tebe i tvoju ruku." I dalje zvone zvona njezinog glasa u njegovim ušima. Prišao je perdi, zalegao na nju i prislonio pušku na desno rame. Njegovo oko, njegovo tijelo, njegove misli, njegova želja, sve se rasipalo zadimljenim prostorom magle, mlaz hladnog vjetra ohladi mu muku ramišljanja i on zaleže prsima da smiri micanje cijevi puške. Jedan... dva..., polako privalači prst na oroz

puške i prestade da diše.... TRI!

Pritisnuo je nježno obarač i čuo slabašno "phuf" kad je metak nastupio cijev i okrnio slamku, nakrivio ružu od krep-papir na desnu stranu. Slamka je napukla ali se nije rasula. Bio je razočaran kao niko do tada i kao nikad u svom životu.

Josip ga pogleda i reče jasno i glasno:

"Bravo momčino, iz prve".

Sa nevjericom je slušao Josipove riječi kao da dolaze sa kraja svijeta, godi mu njihovo značenje, muka se rasipa, srce kuca nevjerovatnom brzinom, pluća se nadimaju, oči ne vjeruju kad mu je donio ogromnu crvenu ružu od krep-papira i predao je, ali ne njemu, nego njoj. Ona je skakutala iza njegovih leđa, ruke su joj bile na njegovim ramenima, i onda je prišla, i sa velikim osmjehom, kao more dubokim i širokim, prihvatila ružu i okrenula se njemu i spustila svečani poljubac na njegov obraz. Taj ga je poljubac toliko iznenadio da se osjećao moćno, nije bio više zrnice ničega, nije bio više nevažnost u njezinom životu, bio je sretan i zadovoljen

Pitao se da li to gromovi tuku ili to pucaju rafali puškaka vojske iz Kastela.

Ne voli me...

Bilo kako bilo on se odjednom našao ni na nebu ni na zemlji, lagan kao dim iz cigarete lebdio je iznad sebe, sretan zbog jednostavnog izliva njezine radosti. Onda se odjednom u njemu javljala sjenka sumnje koja ga nenadno zahvatila kao bol i pala po njemu kao kad umorna srna legne na zemlju da se odmori nakon bijega lovačkom psu. Pitanje je buknuo u njemu kao nenadan vrisak. Jesam li poljubac dobio ja, ili je poljubac došao sam kao nagrada za ružu. Ona je skakutala s noge na nogu kao mala djevojčica koja je dobila lutku na poklon i tome se radovala.

"Zašto dječak pokazuje svoju ljubav poklonom, a ne riječima?" pitao se dugo nakon tog događaja i onoga što je nakon njega slijedilo.

Bilo šta bilo, uskoro su napustili Edikin sajam i krenuli nazad svojim kućama. Stanovali su blizu jedno drugog, u komšiluku, on u kući, ona u zgradi. Zahvalila mu se i odlepršala prema ulazu zgrade dok je on nijemo, u gluhom ćutanju, stajao na uglu ulice, nije bilo više radosti u njemu, ni osmijeha, ni riječi na rastanku. Sutra će i ovo uzbuđenje proći, život će se vratiti u dosadnu kolotečinu, podnošljivu, u želji i mašti, vratiće se k njemu ista samoća, usamljenost i čežnja, gorčina nemoći zbog prolaznosti svega.

Nekoliko puta je navraćao pred zgradu, stajao na drugoj strani ulice, nijemo posmatrao u njezin prozor, katkad bi virnula, nikad mu nije ni mahnula, niti ga počastila ni sa skromnim smiješkom, za njega, njezin prozor postaje vidljiva jamska tama, ona mu stvara i budi onaj čudan nemir što se javi kad se nešto vrti u stomaku a ne zna se šta je, misli tada postaju pustoš, i nema ništa, ni njega, ni nje, ni zgrade, ni ulice koja ih dijeli, nestalo je i ljudi i djece, samo tamnilo sjećanja na ružu od krep-papira.

Mnogo je pitanja u njemu na koja ne može naći odgovor. Jedno je pitanje ostalo, ono glavno, najvažnije za budućnost. Je li sve ovako u životu koji ga čeka i stoji pred njim? Laž i korist. Mlad je i neiskusn, nije znao odgovore na ta pitanja, ali ga je boljelo. Duboko u duši.

Često je na livadama, na obali Vrbasa tražio travčicu sa listovima u obliku srca, lomio bi jedno po jedno srce i ponavljao glasno, ali u sebi, s bolom i nadom, ona poznata pitanja;

"Voli me, ne voli me?" i od desetak otkinutih travčica samo bi jednom ispadalo da ga voli. Ostalih devet, pa čak i više puta, uvijek je odgovor bio negativan, stvaran za nju, svjesno bolan za njega. Nije mu bilo jasno kako travka zna, on osjeća ali ne zna. Shvatao je da je postala hladna, nepristupačna, razloge nije znao, nije imao iskustva, kasnije će naučiti, sada pati što je svoju lojanost i simpatiju podario pogrešnoj osobi.

Sjedi kraj drage mu rijeke, očekuje od nje savjet, pomirenje,

odgovor, ona protiče kao i vrijeme, šutke i bez zastajanja, samo ponekad začuje mukli šum brzaka, koji se izgubi u njegovom razmišljanju o njoj. Ponekad mu prija hladna vlaga Vrbasa, otapa mu bolna sjećanja, tješi ranjeno srce, sve mu to liči na nemiran san, kamo sreće da je san, ne bi njegova bol bila ovoliko teška, nikako da se oslobodi obaveze koju mu srce nameće. Da misli o njoj. Noć je najgora, san bježi od njega, krevet mu je tijesan, jorgan težak, nastoji da ne pravi nikakve kombinacije u kojima je ona, traži riješenje da se oslobodi mučenja.

Na kraju

Ništa on nije znao, malo koje dijete zna mnogo, kad mu je petnaest godina. Njegov izraz lica je izmijenjen mukom, bolom i nepovjerenjem, nekad je bio čist, zračan i bez praznine u sjaju njegovih očiju, skinula je ona osmijeh sa njegovog lica, obezličila ga i promijenila, koža na licu mu se zategla kao čaršaf na uređenom krevetu, nestalo je onog dječakog izgleda, veselog i nevinog, da li su to znakovi nemoći i trpljenja zbog sjećanja što tog kišnog ljeta, ostade, usađeno u jednoj, crvenoj kao krv, ruži od krep-papira.

Vremenom, ruža se promijenila, izgubila je sjaj i ljepotu, postala optočena crnim sjenkama gaseci uspomenu što ostade u maglovitoj daljini, samo je ponekad nesvjesno oživi, vječno upisana u njegovom srcu i uglačanom kamenju između Edikinog zabavnog parka, često sjećanja navrate, kao blago drhtavo treperenje, pa srećom nestanu.

Dugo mu je trebalo da shvati da je odbačen, našla je utjehu sa drugim, iz 8-B razreda, a njemu je preostala slomljena, nakrivljena slamka sjećanja na ružu, onu veliku, kao krv, crvenu ružu, koju nije nikad ni pomirisao, a ni dodirnuo.

Da li postoji nešto što bi iz ovog događaja naučio, treba prestati misliti o njoj, ali je teško, još bolnije od saznanja, umor mu se gomila u tijelu, a tama se pojačava u duši, treba primiti ono što jeste, kako jeste, ne čulima, nego se odvojiti od njih da se ne upada dublje i dalje u ponor koji nije ničim zaslužio.

Ali kasnije shvatit će, to je dio života koji ga očekuje, kratak je svačiji životni put i ne treba ga uludo trošiti, odgađati uzaludno za poslije, starost brzo dolazi, pendil sat nezaustavljivo otkucava protok vremena, ono sve mijenja pa i sjećanja. Nevolje često izgledaju jače ako nema radosti. Davno je bio jedan 8-B razred u školi koja je bez traga nestala. Osim u sjećanjima

Treba biti spreman na sve udarce koji ga čekaju i sa kojim će ga život šibati.

Paraolimpijski komitet BiH

Samo zlato za reprezentativce Bosne i Hercegovine u para stonom tenisu

Reprezentacija Bosne i Hercegovine u para stonom tenisu na Balkanskom kupu održanom u Burgasu u Bugarskoj osvojili su mnoštvo medalja od zlatne do bronzane, pa idemo redom.

Prvog dana pojedinačnog takmičenja, osvojili smo tri medalje. Haris Eminović K-6 prvo mjesto-zlatna medalja, Ivica Vidiček K-10 drugo mjesto-srebrna medalja i Mirel Tajić K-8 treće mjesto-bronzana medalja.

Drugi dan (19.09.2020) Ekipno takmičenje Haris Eminović i Mirel Tajić (K-6-7) pobijedili su reprezentaciju Srbije u finalu sa 3:0 i osvojili Zlatnu medalju.

Ivica Vidiček i Darko Pavlić u finalu su poraženi od sjajne ekipe Bugarske sa 3:1 i time osvojili Srebrnu medalju, ua nas zlatnog sjaja.

Moramo istaći da Haris Eminović nije izgubio niti jedan set na turniru i da je **NAJBOLJI IGRAČ NA BALKANSKOM KUPU**.

A ovo je bio i veliki uspjeh za našeg najmlađeg takmičara Mirela Tajića iz Gradiške, koji je sa samo 15 godina osvojio dvije medalje, pojedinačno bronzu i ekipno sa Harisom Eminovićem Zlatnu medalju u kategoriji K-6-7.

Svaka čast njihovom treneru i motivatoru Jovici Šormazu na ovako dobrim rezultatima i predstavljajući reprezentacije Bosne i Hercegovine u para stonom tenisu. 🏆👏

SOKAKOM

Elvira Krupić Šamlija

Vala, ne znam više
U kojoj, sam to zemlji
U kojoj, sam to mahali
U kojem, to sokaku
i u kojem li vaktu...!
Al, prošetah
Sedefli đerdanom,
Oko bijela vrata
I mirisom jasmína
Oko mojih ramena...
Sa đugumom u ruci
Dugačkim sokakom
Sve do tvojih
Bijelijih vrata...
Gdje zažubori ljubav moja
Kao kapljice bistre vode
Sa tog starog šadrvana
Gdje i kamen
Što ga voda grli
Osjeti, žar ljubavi
Što ga moje srce nosi...

Pripremio: Vlado Bojer

POKLON

Dvije prostitutke razgovaraju nakon Božićnih blagdana:

-Stara, što si tražila od Djeda Božićnjaka?

A ova iskreno odgovori:

-Sto eura, kao i od drugih!

PREDNOST

U zajedničkoj ćeliji, razgovaraju dva novo osudjena muškarca:

-Koliko si dobio godina?

-Dvadeset osam. A ti?

-Dvadeset dvije.

-Onda ti uzmi krevet do vrata,

-ti ćeš prije izaći!

NEZGODA

-Nikad više neću ići na tulume kod Marka!

-žali se plavuša prijateljici.

-Da samo znaš kako je bilo dosadno!

-Doista? A ipak si ostala do jutra....

-Ma da, ali samo zato što nisam mogla naći odjeću!

GODINE BRAKA

Prve godine braka muškarac govori a žena sluša. Druge godine braka žena govori a muškarac sluša. Treće godine braka oboje govore a susjedi slušaju.

VELIKA MRŽNJA

Mujo i Haso sjede u rovu. Počne borba i Haso odmah zgrabi pušku. Mujo se pak prestraši pa ostade sjediti.

-Bolan Mujo, zašto ne pucaš na neprijatelja? - prekorno će Haso.

-Ne mogu, bolan! - odvrti ovaj.

-Toliko ih mrzim, da ih ne mogu ni gledati!

LUDJAČKA POSLA

Dva ludjaka igraju domine. Jedan pomakne dominu te usklikne:

-Šah mat!

Drugi će na to:

-Budaletino, u preferansu nema golova!

STRAH OD LUDILA

Pita Joža prijatelja:

-Štef, se ti bojiš kraljev ludila?

A ovaj samouvjereno odgovara:

-Ne uvijek, stari moj, samo kad se kasno vratim doma iz birtije!

NEMA PRAVO GLASA

Tijekom vjenčanja svećenik pita:

-Tko ima bilo što protiv ovog braka neka kaže sad, ili neka zauvijek šuti.

Javlja se tihi glasić:

-Imam ja.....

A svećenik će:

-Šuti, ti si mladoženja.

PRAVI ODMOR

Dogovaraju se Fata i Mujo kako provesti godišnji odmor?

Fata upita:

-Šta misliš, što je bolje za tvoje zdravlje: da idemo na more ili u planine?

A Mujo će:

Za moje bi zdravlje najbolje bilo da ti odeš u planine, a ja ću na more.

DOBRA URA

Urar objašnjava plavuši:

-Ovo je vrlo vrijedan sat. Radi sto dana bez navijanja.

A plavuša zbunjeno upita:

-A koliko radi, kada se navije?

OMILJENO PIĆE

Svoga dugogodišnjeg pacijenta pita liječnik:

-Prije nego što vas pregledam, recite mi što najradije pijete?

Pacijent bez razmišljanja odgovori:

-Kad već pitate, doktore, ja bih jednu čašicu rakije.

PIĆE

Uleti Janko u kafić i odmah naruči čašu vina.

-Crnog ili bijelog?-upita ga konobar.

-Svejedno. Ja sam daltonista.

SKLEROZA

Žali se Ante prijatelju:

-Čini mi se da sam postao sklerotičan!

-Zašto?

-Čim se udaljim sto metara od kuće, zaboravim da sam oženjen.

DIJETA

-Počeo sam sa dijetom. Prestao sam pušiti i piti, ograničio sam seks, počeo se baviti sportom.

U četrnaest dana izgubio sam dva tjedna!

RIBARSKA

Ribić sjedi na obali rijeke i peca.

Pridje mu jedan čovjek i upita:

-I, kako ide?

Odlično, ulovio sam šarana kapitalca, od 10 kg.

-Krasan ulov! Nego, da se predstavim....

-Ja sam čuvar voda, a ribolov je ovdje zabranjen.

-Onda je red i da se ja predstavim...

-Ja sam vam, gospodine, najveći lažov među ribarima!

POVRATAK

Muž i žena, kod bračnog savjetnika, zbog nesuglasica.

-Život nam je postao monoton i naporan!

-žali se muž.

-Pa, izvedete li ženu koji put iz kuće?

A muž na kraju zaključio:

-Probao sam u nekoliko navrata, ali se svaki put vraćala kući!

LAŽNO GLASOVANJE

Došao čovjek na glasovanje, pa kad je završio časnu dužnost, zamoli one iz komisije da mu dadnu stolicu.

-Zašto, nije vam dobro?

-Dobro mi je, samo sam htio pričekati da mi otac dođe glasovati.

-Pa vidjet ćete ga kod kuće nakon glasovanja!

-On ne dolazi kući već deset godina, zato što je umro.... Ali redovito izlazi na izbore, pa rekoh: da ga vidim!

POTRAGE ZA POSLOM

Na razgovoru za posao:

-Dobar dan, čuo sam da tražite krotitelja lavova...

A vlasnik hladnokrvno odgovori:

-Da ali mjesto je za danas popunjeno.

-Dodjite sutra!

ŽIVOT POSLIJE SMRTI

Pita Mujo suprugu:

-Šta misliš, Fato, ima li života poslije smrti?

Budi precizniji, Mujo....

Pa nastavi:

-Poslije čije smrti?... odvrati Fata zlobno.

POSAO ČISTAČICE

Plavuša se zaposlila kao čistačica u jednom velikom tržišnom centru. Šef joj na kraju radnog dana kaže:

-Nemojte zaboraviti očistiti i pod od lifta.

A plavuša upita:

-A je l'na svakom katu?

KRIZA

Razgovaraju dva poznanika.

-Prokleta kriza, uskoro nećemo imati što jesti! - uzdahne prvi.

Drugi se nadoveže:

-Imaš pravo, prijatelju. A troškovi života su toliko narasli da muž može imati ljubavnicu samo ako je i njegova žena zaposlena!

POVIŠICA

Razočarani djelatnik se obraća direktoru poduzeća:

-Šefe, došao sam vas moliti za povišicu. Kao što znate, nedavno sam se oženio i....

Šef ga prekine:

-Žalim, ali kompanija ne odgovara za nesretne slučajeve izvan radnog mjesta!

SLATKORIJEČIVI POZIV

Zvoni telefon. Otac triju kćeri podiže slušalicu i čuje kako neki mladić šapuće:

-Jesi li to ti, žabice moja?

-Ne! - drekne otac. Te nastavi:

-Ovdje vlasnik cijele bare!!!

ZADOVOLJŠTINA

Žena je zadobila ružne opekline po licu. Kako bi joj vratio normalan izgled, estetski kirurg skinuo je komad kože sa stražnjice njenog muža, te ga je presadio na lice pacijentice.

Nakon niza operacija, gledajući se napokon zadovoljno u ogledalu, žena se dirnuto obrati suprugu:

-Dragi hoću li ti se ikad moći odužiti za ono što si napravio za mene?

On se nasmješi:

-Draga, svaki put kad vidim kako te

tvoja majka ljubi u obraz, znam da bih opet učinio isto!

(NE)SRETNIK

Jednom davno živio jedan mladić, zaljubio se, te je pitao svoju djevojku:

-Hoćeš li se udati za mene?

Djevojka brzo odgovori:

-Ne!

I tako je mladić živio sretno do kraja života, išao u lov, u ribolov, igrao golf, gledao nogomet, te pio pivo kad god je zaželio!

ZRAČNI JASTUK

Žena ulazi u kuću, i govori suprugu:

-Dragi, imam jednu dobru i jednu lošu vijest.

A on nestrpljivo upita:

-Reci prvo dobru.

-Dobra je da u našem novom autu radi zračni jastuk.

NA SILU

Prolazi Mujo pored prosjaka, a on mu pruža ruku i kaže:

-Brate, nisam jeo tri dana.

A Mujo mu odgovara:

-Moraš, brate, makar na silu!

SLUČAJNI LAŽOV

Haso kaze Muji:

Jarane, kakav mi je vic jučer ispričala tvoja Fata!

A Mujo sumnjičavo upita:

-Jučer si vidio moju Fatu?

-Zanimljivo, nije mi spomenula vaš susret!

-Ma bolan, slučajno smo se sreli u autobusu... a kad mi je ispričala vic, skoro sam pao s' kreveta od smijeha!

SAMO BOG POMAŽE

Otac se bijesan vratio sa roditeljskog sastanka.

-I kako je bilo? - sa strepnjom ga pita sin.

-Doznao sam da samo iz vjeronauka imaš pozitivnu ocijenu....To je dobro za tebe...sada ti samo Bog može pomoći!!!

HITNI SLUČAJ

Otišli Mujo i Haso u ribolov. Kada im je ponestalo tema za razgovor Mujo upita Hasu:

-Haso jarane što ti misliš, šta rade naše žene dok nas nema?

-Ili heklaju ili koriste priliku što nas nema, za švaleranciju - kaže Haso.

Mujo se odmah počne spremati da

krene kući, a Haso ga upita:

-Pa, zašto se spremaš, gdje ćeš?

-Oдох kući, moja žena ne zna heklati!

OPREMA

Majka upita učitelja:

-Koje zanimanje bi trebao izabrati moj sin?

-Ima talenta za astronauta.

-Astronauta? Kako to?

Nastavnik sav ljutit odgovori:

-Dok ja predajem, njegove misli su u oblacima. A kada ga nešto upitam, izgleda mi kao da je pao s Marsa.

GODINE

U staračkom domu bakica pita vitalnog starčića:

-Gospodine Pero, koliko imate godina?

-Osamdeset šest.

-Nevjerovatno, nikad vam nebih dala!

-Nema veze, nebih ja ni mogao!

TROVANJE

Nakon fešte, Štef se probudi u bolnici.

-Kaj je z' menom?

-upita medicinsku sestru.

-Gospodine, imate trovanje alkoholom.

Štef zbunjeno kaže:

-Kaj god! Pa tko bi meni metnul otrov u alkohol?

RAZMJENA ISKUSTVA

Srela se dvojica mesara pa razmjenjuju iskustva.

-Prijatelju jesi li ti pošten prema svojim kupcima?

-Naravno da jesam, a ti?

A ovaj hladnokrvno odgovori:

-Ni ja!

DOBAR IZGLED

Dolazi Mujo na kiosk.

-Dva paketića kondoma, molim! - kaže prodavačici.

-Želite li i vrećicu?

-Jok, bona, Fata još dobro izgleda!

IN MEMORIAM

Mensur Seferović (1925-2020)

Riječi kao putokazi slobode

Još jedan velikan revolucije i pisane riječi pridruži se svojim saborcima, Mostarcima i antifašistima, partizanskim borcima na čijem je čelu bio drug Tito.

Učesnik NOB-a, pukovnik Jugoslavenske Narodne Armije, urednik "Narodne Armije" i "Fronta", i prije svega čovjek koji je nastojao da otrgne od zaborava heroje, mlade djevojke i mladiće Mostara i Hercegovine, koji podigoše visoko svijetlu zastavu antifašističke borbe dajući svoj doprinos oslobođenju voljenog grada i domovine. Svojim djelima posvećenim majkama, očevima i djeci Hercegovine u NOB-i i poslijeratnoj izgradnji, kao djelu svih naprednih kćeri i sinova Jugoslavije, suprostavljao se pisanom riječju svim dogmama koje je proizvelo pogrešno interpretiranje revolucije. Raspad Jugoslavije je dočekao boreći se protiv, kako sam reče, postupaka "crvenih četnika", ljudi koji komunističke ideale zamijeniše nacionalizmom, i nosilaca nacionalističke ideologije, koja dovede do raspada zajedničke domovine.

Pridružio se je grupi intelektualaca koji nisu šutjeli u borbi protiv nacionalističke nemani, koja je ipak nadjačala njihove napore, potpomognuta medijima koji doprinesoše ratnom huškanju i pothranjivanju mržnje, koja dovede do zločina i krvoprolića na tim prostorima.

Nagrade "Oslobodjenja", dnevnog glasila u BiH, i grada Mostara mali su dio priznanja njegovom spisateljskom i političkom djelovanju na očuvanju tradicija NOB-a i doprinosu poslijeratnoj izgradnji.

Knjige posvećene majkama, kćerkama i sinovima Hercegovine i posebno Mostara, čiji je "Mostarski bataljon" nešto, što usprkos recidivima prošlosti, koji su se probudili, neće nikada zaboraviti građani Mostara, kojima su te slobodarske tradicije dio njihova bića i grada kojima se ponose, što je Mensur Seferović opisao u svojim djelima.

Zadnje godine života je proveo sa svojom djecom što mu je omogućilo da napravi na neki način rezime ukupnog spisateljskog rada, napisanih knjiga, rasprava i novinarskih članaka proktanih razmjenom mišljenja sa nizom intelektualaca širom svijeta.

Sjećanja na njegov lik živjeće vječno i na stranicama njegovih djela te mu se zahvaljujem na člancima i knjigama koje su mi pomogle da zavolim i ljude i grad u kojem nisam živio i da mi pomognu da odrastem i volim užu i širu domovinu, za koju su mnogi dali svoje živote.

Svima u porodici izražavam iskreno saučešće, ističući da njegov lik živi vječno u srcima vas i nas koji smo ga voljeli i poštovali.

BiH-Švedska

redovna autobuska linija
utorkom i petkom

09:00 SARAJEVO

10:30 ZENICA

12:10 DOBOJ

11:00 TUZLA

12:30 SANSKI MOST

13:00 PRIJEDOR

14:00 BANJA LUKA

15:15 B. GRADIŠKA (BIH)

15:40 KOBENHAVN (DK)

17:00 MALMÖ (S)

18:00 HELSINBORG

20:30 VARNAMO

21:00 GÖTEBORG (S)

21:00 JONKOPING

22:15 MJOLBY (S)

22:45 LINKOPING

23:30 NORKOPING (S)

01:30 STOCKHOLM (S)

09:00 STOCKHOLM

11:00 NORKOPING

11:50 LINKOPING

11:30 UDDEVALLA (S)

12:00 SVANESUND

12:20 MJOLBY

13:25 JONKOPING

14:00 VARNANO

16:00 HELSINGBORG

16:25 LANDSKRONA

17:30 MALMÖ

13:30 GÖTEBORG (S)

17:25 B. GRADIŠKA (BIH)

18:15 BANJA LUKA

19:10 PRIJEDOR

19:40 SANSKI MOST

20:10 DOBOJ

21:45 TUZLA

22:30 ZENICA

24:00 SARAJEVO

travel agency

BISS-TOURS

Agencija Sarajevo

Morića han, Sarači 77

tel./fax: 033 236-620; 271-281

Agencija Zenica

Metalurg Business City

tel./fax: 032 245-451; 245-757

Mobitel BiH: +387 (0)61 780 250

Göteborg: +46 737086340

Stockholm: +46 703997516

Malmö: +46 736307882

Oslo: +47 951 481 56

Travel agency
BISS-TOURS

www.biss-tours.ba

PLIVIT ROŠTILJSKI KONCEPT

Sa ponosom predstavljamo naš novi Plivit roštiljski koncept koji je nastao u saradnji sa šefom Edinom Džematom.

Ovaj roštiljski koncept sadrži 94% junećeg mesa, a ostalo su začini koji nemaju nikakvih E-brojeva. Čisti proizvodi bez nepotrebnih sastojaka. Više od godinu dana smo u suradnji sa Edinom Džematom radili na razvoju ovog koncepta i na kraju možemo reći da smo veoma zadovoljni i sretni sa konačnim rezultatom. U asortimanu možete pronaći Startbox, Balkan grillbox, ćevape i pljeskavice. Uskoro u prodavnicama!

